

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Rulant, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuductionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0031

LOG Titel: Cap. CLXI. - Cap. CLXX.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

stat, prout etiam pœnalis stipulatio in eo apposita. d. §. alteri, & l. nuda, C. de contrahen. emptio. cum multis similibus, quæ breuitatis causa omittuntur.

C A P. CLIX.

ARGUMENTVM.

Iuramentum confirmat contractus ob priuatum interesse contractuentium prohibitos.

SUMMARIA.

- 1 Iuramentum confirmat contractus prohibitos propter varias subditorum utilitates.
- 2 Transactio super alimentis prohibetur.
- 3 Pactum prohibetur, quo quis futuræ successioni renunciat.
- 4 Donatio inter virum & uxorem prohibetur.

Vigesimumquartum exemplum poni potest in contractibus ob alias subditorum & utilitates prohibitis, vt habetur in l. cum hi. ff. de transact. Vbi de alimentis transactio prohibetur & Pariter etiam prohibetur de iure pactum, quo quis futuræ successioni renunciat. l. pactum. C. de pact. & l. pactum. C. de collatio. In his tamen casibus contractus prohibitos & ex consequenti nullos iuramento confirmari iure canonico arbitratur. cap. quamuis, de pact. libro 6. Ratio autem est, quia prædicti contractus ex eo quod sint contra bonos mores, prohibiti non sunt, sed ob id quod quis pro modico ius futurum remitteret, & ideo lex quæ subditorum utilitati prouidere cupit, illam prohibitionem non ob fauorem publicum principaliter statuit. Idem quoque dicitur de donatione & inter virum & uxorem, quæ pariter prohibita est, ne vnus debitor, alter vero pauperior efficiatur ob nimium amorem, quo inuicem se prosequuntur.

C A P. CLX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum validat actum ipso iure nullum.

Vigesimumquintum exemplum poni potest in actu ipso iure nullo, prout late tradit Imola in d. c. cum contingat, numero 39. extra de iureiurand. Ad quem, quia ibidem late prosequitur, me breuitatis causa refero. Contrariam vero opinionem tenet Hippol. Marf. in §. postquam, numero 58. in sua practica criminali. & rursus in consil. 15. num. 36. hanc conclusionem declarat, & inquit posse actum nullum confirmare, quando contractus, super quo interponitur iuramentum, non est profus & omnino nullus ex aliquo defectu tantum, & ideo quando est ipso iure nullus, aliter dicendum esse, propterea quod tunc iuramentum in eo appositum illum non confirmat. Imo nihil operatur, vt inquit Philip. Franch. in cap. quamuis, de pact. in 6. Qui Marf. adducit gloss. in authen. si qua mulier, in princip. C. ad senatusconsult. Velleian. dum vult, iuramentum contractum ipso iure nullum, non confirmare. & eam gl. ad hoc esse singularem inquit Roman. in l. 1. versicul. & adde duas notabiles.

C A P. CLXI.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIA.

- 1 Dispositio authent. sacramenta puerum. C. si aduers. venditionem, validat omne pactum.
- 2 Iuramentum est species vestimenti.

Prosequendo ea, quæ ad propositam materiam facere videntur, quæ fuit Bal. in auth. sacramenta & puerum, num. 16. C. si aduers. vend. an dispositio illius auth. sit generalis, vt scilicet iuramentum quodlibet pactum confirmet. & inquit quosdam confirmare & æstimasse ea ratione, quod vestimenti species videatur: reprobatur tamen ibi Bald. hanc rationem præterquam in operis. d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Ratio autem specialitatis, quod iuramentum operarum pactum confirmet, ea est, quod iuramentum ibi aliud fundamentum præsupponit, priuilegium scilicet manumissionis. Alios vero inquit aliam afferre rationem, & est, quod iuramentum aliam obligationem inducit, quam non tendit directe. l. actori. C. de rebus credit. Ergo multo minus inducit, si directe tendit, vt puta si iuro soluere, vt dixerunt ultramontani. At Iacobus Butriga. in dicta authent. sacramenta puerum, respondet ex iuramento ciuilem actionem in pactis non oriri, secus vero in iudiciis, & id fauore decisionis litium. Et hanc ibidem inquit Bald. esse veritatem, ex quo iuramentum ciuilem obligationem non inducit, vbi deficit intrinseca solemnitas: at vbi intrinseca solemnitas non deficit, ciuilem obligationem inducit, vt habetur in d. authent. sacramenta puerum.

C A P. CLXII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum præstitum super contractu inualido & prohibito ratione furoris personæ iurantis est obligatorium.

Vigesimumsextum exemplum poni potest in iuramento præstito super contractu inualido, & prohibito ratione furoris personæ iurantis: nam tale iuramentum talem contractum confirmat, & est obligatorium, & seruandum, cum sine interitu salutis æternæ seruari possit, vt inquit Imola, in capitulo cum contingat, numero secundo, extra de iureiurand. Et licet illud iuxta canonum dispositionem procedere videatur, concludit tamen Imola eo in loco etiam ex legum ciuiliu dispositione locum habere. dicta authent. sacramenta puerum. C. si aduers. vendit.

C A P. CLXIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIVM.

- 1 Iuramentum præstitum à minore in genere super quocunque contractu celebrato vel celebrando, an contractum confirmet & conualidet.

Vigesimo septimo quæsiuit præterea Alexand. in l. si quis mihi. §. sed verum. num. 11. ff. de acquiren. hared. an iuramentum à minore in genere † præstitum super quocunq; contractu celebrato, vel celebrando, contractum conualidet. Et inquit secundum Castrensis opinionem ex illo text. non confirmare colligi consueuisse: subdit tamen Alexand. etiam quod ipse non dicat, contrarium tamen verius esse, vt inquit ibi gloss. & omnes sequuntur, & late tradit Imola in dicto capitul. cum contingat, in tercio membro principali, extra de iureiur. Mouetur autem ea regula, qua dicimus idem operari genus quo ad genus, quod species quod ad speciem: tum etiam & alia regula, qua dicimus iuramentum semper seruandum esse, vbi non vertitur in præiudicium salutis æternæ; d. cap. cum contingat, & cap. si vero. extra de iureiuran. & cap. licet mulieres, eodem titul. libro 6. Item quia iuramentum partis præsentiam non requirit, vt est gloss. singularis & vulgatissima in c. quoties cordis oculus. 7. q. 1.

CAP. CLXIV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum vt actum confirmet, multa concurrere debent.

Quoniam supra † de iuramento actum nullum confirmante locuti fuimus, merito scire satis oportunitum est, vt inquit Bald. in l. rem maioris, numero 35. cum sequent. vsque ad numerum 43. C. de rescinden. venditio. ad hoc multa concurrere debere, quibus non accedentibus, actus non confirmatur. Primum quidem est, vt adsit habilitas: secundum, vt substantiæ contractus non repugnet: vt puta si contractus natura & substantia diuersæ sint. Præterea non firmat prohibita ob dolum, prout nec prohibita fauore tertij: pariter etiam non confirmat contractum iuri publico repugnantem seu magistratibus, & alios huiusmodi actus, de quibus ibi per eum, & tradit Corneus in dicta authent. sacramenta puerum, numero 85. 61. & 62. licet ex iis quæ dicit ibidem Corneus, potius fallentia, de quibus infra suo loco dicitur, esse videatur.

CAP. CLXV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum Princeps vel statutum tollere, an possint.
2 Vfus communis, optimus est iuris interpres.

Quæsitum alias fuit, † an Princeps, lex vel statutum iuramentum tollere possint. & de hac conclusione loquens Boerius in decisio. 247. numero octauo, volum. secundo, tollere non posse existimauit, per ea quæ voluit Bartol. in l. omnes populi, cuius opinionem sequitur etiam Bertrand. in consil. 230. numero sexto, volum. tertio, & Augustin. Berous in consilio 154. numero quinto, volum. primo. Inquit enim in primis statutum vti legem iuramenti vim reprobare posse. l. non dubium. C. de legibus, vbi tradit et-

iam Bald. & iterum idem voluit Bald. in dicta l. si quis inquilinos. §. fina. ff. de leg primo, propterea quod quatenus ad absolutionem & remissionem iuramenti pertinet. Apostolici vim habet. l. adigere. §. si & ibi tradit gloss. ff. de iure patron. & ita videtur voluisse Bartol. pluribus in locis, & præsertim in l. nec patronus. C. de oper. libert. & in l. fina. ff. qui satisfacere cogantur, & in l. fina. C. de non numerata pecunia. & in dicta authent. sacramenta puerum. Vbi etiam tradit Salycet. C. si aduers. vendit. vbi inquit Salycet. eum per iuramentum dicendum non esse, qui ex iusta causa iuramentum non seruat. l. si libertus iurauerit. ff. de oper. libert. Nam sicut iuramentum pacto remitti potest, aut ab eo in cuius fauorem iuratur, vt infra late suo loco dicitur, & cap. secundo, extra de sponsalibus, & capitul. consuluit, extra de vsur. & l. fina. ff. qui & à quibus. ita etiam à statuto, cum paria sint, vt notatur in rubrica. C. de decret. decurio. libro decimo, & tradit Imola in d. capitulo cum contingat, in 3. membro, extra de iureiuran. & Petrus Anchar. in cap. ea quæ, de regul. iur. in 6. & in c. canonum statuta. ex. de constitut. Hanc præterea primam Bartol. opinionem sequitur August. Berous in consilio 21. vbi respondet iis, quæ dixit Alexand. in pluribus consiliis, & præsertim in consil. 125. volum. 1. Et mouetur eadem ratione, videlicet quod id ad ecclesiam, nõ ad laicos pertineat, d. c. fin. de foro competenti. in 6. & in cap. venerabilem extra de electio. Et ideo statutum laicorum de eo disponere non posse. c. ecclesia sancta Maria, extra de constitut. & in cap. 1. cum ibi nota. extra de ord. cognitio. & iterum idem voluit Berous in consil. 180. num. 8. vol. 1. & idem dixit ibidem, num. 12. Et quod de iuramento disponere ad laicos non pertineat, norant Hostien. & Ioan. And. in c. quemadmodum, extra de iureiur. & idem in terminis statuti firmavit But. in d. c. cum contingat, in 3. casu, extra de iureiur. & præsertim, quia iuramentum in Deum dirigitur. c. debitores, & c. & si Christus, extra eod. tit. Et ideo legi vel statuto laicorum subiectum esse non debet. cap. licet, extra de regulari. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur August. Berous in consil. 154. num. 5. volu. 1. dum primo loco inquit statutum vti legem vim iuramenti reprobare posse, per text. in d. l. non dubium. C. de legibus. vbi Bald. vt ibi latius ipse profertur. Hanc eandem opinionem tenuit Bald. in d. l. pactum quod dotali, num. 4. C. de collatio. dum quærit, an statutum ciuitatis, ne iuramentum valeat, prouidere possit. & inquit posse, vt ibi per eum. Præterea hanc opinionem sequitur etiam Aleiat. in d. cap. cum contingat, num. 52. extra de iureiur.

Contrariam vero opinionem tenuit Corn. in d. consil. 252. num. 2. volu. 4. vt scilicet statutum contra iuramentum disponere possit, licet Bal. in d. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure, simpliciter huiusmodi statutum vim habere voluerit, Bartol. conclusione reiecta, prout etiam idem voluit in l. pactum quod dotali. C. de collatio. & in l. nec patronus. C. de oper. libert. Mouetur autem Bald. ea potissimum ratione, quod lex vim apostolici in remittendo iuramento habeat, vt inquit gloss. notabilis in d. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. & dixerunt etiam Raphael Fulgosi. & Paul. Castren. in d. authent. sacramenta puerum. hanc opinionem vsus recepisse. † Vnde cum cõmunis vsus iuris optimus interpres sit. l. cum de interpretatione. ff. de legibus. & c. cum dilectus, extra de consuet. merito vt talis conclusio vsu recepta probabilior sit, dicendum est. Quando enim statutum equitatem habet ra-

bet rationemve naturalium, iuri contrarium dici non potest, ut dixit Bald. in d. *auth. sacramenta puerum*. Et ideo dixit quod ubi statutum iusta aliqua de causa contractum iuratum confirmat, iuramentum ipsum subsistere iuramentiq; vim tollere. Hanc præterea Bal. opinionem sequitur idem Fulg. huiusmodi argumento. Nemo enim, inquit ipse, dubitauerit, quin si statutum dicat, ut nemo contrahat cum minore, etiam quod iuret, & dato quod contrahat, ius omne in eo casu in fiscu transeat, & ideo eadem ratione inquit ipse, ut in minorem nõ transferatur filiumve familias dicendum esse. Hæc namq; translatio nihil aliud quam liberatio quædam esse videtur, si in obligatum fieri debeat. *l. vnde queritur. §. 1. ff. commod. & tradit glos. magna in prin. in l. frater à fratre. ff. de condit. indeb.* Vnde dixit idem Raphael eodem anno pro opinione Bal. iudicatum fuisse: & idem etiam inquit voluisse Card. Floren. in d. c. *cum contingat*, inquit huiusmodi statutum subsistere & iuramentum impedire, ex quo dolum præsumit. Nec quin tunc iustam causam habeat, dicendum est, cum cõtrahens tunc in dolo esse videatur, prout eum quoq; refert Panorm. in d. c. *cum contingat, col. 17. & idem quoq; velle videtur Anch. in d. c. canonum statuta, quest. 9. in princ. col. 76. versic. quid dices in materia iuramenti, extra de constitu. vbi inter alios inquit Federi. de Senis idem pariter voluisse concludendo, quod si statutum dicat, promissionem à filiofamilias factam non valere: attamen si filiusfamilias iureiurando contrahat, posse eum qui cum iuramento contraxit, ad ipsum iusiurandum relaxandum compelli, vbi etiam alia quamplura refert, numero 3. Et idem videtur confirmare Corn. in consil. 287. num. 9. vol. 4. Præterea idem August. Berous in consil. 63. num. 33. vol. 1. sequendo hanc conclusionem voluit statutum iuramentum tollere non posse, & idem August. Berous in consil. 113. num. 11. voluit ut super contractu iurato disponere non possit, cum laici in rebus spiritualibus se intromittere nõ possint, per text. in d. *cap. fin. de foro compet. in 6. iuncto cap. fin. de constit. eodem lib. 6. & late de hoc notant Doct. in d. capit. cum contingat, extra de iureiurand. & Paul. Castrensis in dict. l. si quis inquilinos. §. si quis scripserit. ff. de legat. primo.**

Hæc tamen conclusio primo loco declaratur, ut inquit Iaffredus Lanfrancus Baldus in *decis. 320.* in prohibitione: quandoquidem Princeps & statutum vel lex, ut non iuretur super contractibus disponere possunt: ut asserit communem esse Canonistarum opinionem, in *cap. cum C. laicus, de foro compet. lib. 6. & tradit Bald. in l. non dubium. C. de legib. per illum tex. & Sand. in l. fin. ff. qui satisd. & Francisc. Niconitius in c. quoniam contra falsam, in 5. notab. numero 216. extra de probat. dum vult ut licet lex vel statutum iuramentum præstandum super aliquo actu remittere possit: postquam tamen præstitum est, illud remittere non potest, ut notat Iaf. in *auth. sacramenta puerum, col. 21. nu. 82. C. si aduers. vendit. & Hieron. Grat. in consil. 41. num. 15. vol. 1.**

Secundo declaratur prima conclusio, & limitatur in statutis à summo Pontifice confirmatis, ut de statutis Bononiensibus aliisq; locorum ecclesie subditorum dici solet; nam in eo casu confirmationis saltem ratione, ut super iuramento disponi ab eis possit, dicendum est, cum Pontifex in huiusmodi diuinis potestatem habeat, ut late habetur

in cap. 1. extra de constit. nam dispositio à confirmante convalidata & confirmata ipsius cõfirmantis dicitur, ut late tradit Bart. in l. *& quia. ff. de iurisd. omn. iudic.* Hanc eandem conclusionem sequitur Ludou. Gozad. in consil. 16. nu. 16. de statutis Bononiensibus à Iulio Pontifice confirmatis loquens, & eo casu cessare inquit omnem dubitationem, quod laici super iuramento disponere possit, cum summus Pontifex talem potestatem habeat, ut habetur in *cap. quanto, extra de iureiurand. & in cap. venerabilis, extra de elect.* Subdens in bulla Iulij id expresse disponi, ut ibidem laici ipse prosequitur. Illud tamen in hac conclusione quæsitum fuit, an generalis confirmatio sufficiat, ob id quod generalis confirmatio ad dispositionem iuratum non trahatur. Et quod talis generalis confirmatio non sufficiat, voluit Aret. in consil. 8. per totum. & Alexan. in consil. 38. visa petitione, volum. 3.

Tertio limitatur dicta prima conclusio in canonicis, ut inquit Corn. in consil. 121. numero 2. vol. 4. Et ratio est, quia canones iuramentum infringere possunt, *cap. quemadmodum, extra de iureiurand. vbi idem tradidit Hostien.*

Quarto limitatur dicta prima conclusio, si statutum vel lex de iuramento mentionem non faciant, ut dixit Corn. in consil. 135. numero 3. volum. 1. *authoritate Castrensis. in d. authent. sacramenta puerum.* dum voluit quod si statutum annullans cõtra iuramenti mentionem non facit, intelligatur nisi fuerit iuratus: nam tunc statutum interpretatur à iure communi, *arg. si serui vestri. ff. de noxalib. cum similib.* Et licet Bart. in l. omnes populi, pariter voluerit ut statutum contra iuramentum disponere non possit, declarat tamen ut ibi per eum.

Quinto limitatur, quando lex vel statutum procedunt remouendo causam peccati: ut puta quia non adhibita aliqua solemnitate dolum præsumat, vel metum; quandoquidem tunc lex vel statutum etiam circa contractum iuratum operantur, & iuramenti vim tollunt, & ratio est, quia iuramentum dolo vel metu extortum, contractum alioquin non confirmat, ut inquit Corne. in consil. 135. num. 3. volum. 1. & rursus in consilio 328. numero 24. eodem volum. 1. vbi inquit Bartol. in d. l. omnes populi, loqui vbi statutum disponit, ut qui creditum suum non petirit infra decennium, cadat à iure suo, & vult statutum non subsistere: & Doctores qui eum sequuntur, ut de eodem casu loquantur, dicendum est: nõ autem statutum prorsus non subsistere dicendum est, sed non valere quatenus disponat non cadere à iure suo etiam debitore sciente, vel in mala fide existente. Et idem quoque tenet iterum Corne. in consil. 167. nu. 7. vol. 2. de statuto loquens, quod vires iuramenti infringit, vbi in eo dolus præsumitur, & idem iterum dixit Corn. in consil. num. 7. vol. 2. Et ideo Paul. Castrensis in l. si quis inquilinos. ff. de leg. 1. num. 12. inquit, quod quamuis statutum laicorum directe super iuramento disponere nõ possit, seu eius effectum, aut vim tollere posse tamen eo induci ut contractus absq; solemnitate factus ipso iure non subsistat, etiam quod iuramentum accedat, prout etiam efficere potest ut minor iurare non possit sub aliqua pœna. Et ratio est, quia hoc modo statuto de iuramento disponi non dicitur seu re spirituali, sed de re profana, ut colligitur ex iis, quæ dixerunt Anton. Butr. Abbas & Imola in d. *cap. cum contingat,*

olum. 56. cum sequen. extra de iureiurand. Et ideo dixerunt Butr. & Abbas *in d. cap. cum contingat*, colligi exiis quæ ibi dixit Imola, non leuicem esse differentiam, an statutum iuramentum ex causa præstari prohibeat, an vero annullat & irritet iuramentum iam præstitum & eius vim. & hanc differentiam, confirmat August. Berous ex pluribus ibidem, numero 9. & tradunt Butr. Abbas & Imola *in d. cap. cum contingat. colum. 65. cum sequen. extra de iureiurand.* & idem firmat Augustinus Berous *in consilio 180. numero 8. & volum. primo.*

Sexto limitatur seu declaratur prima conclusio, vt procedat, quando statutum vel lex seu princeps indirecte de iuramento disponent, vt puta quia velint, vt nisi quædam solemnitas interuenerit, dolus metus seu simulatio aliqua præsumatur, vt voluerunt Butrius, Abbas & Imola *in d. cap. cum contingat. & Castrens. Corn. & alij in d. authent. sacramenta puberum, cum concordantibus. per Ias. in d. l. fin. ff. qui sarijsd. cogan. & Alexand. in consil. 59. volum. 1. & Alciat. in d. cap. cum contingat. & tradit Bartol. in l. omnes populi, numero 7. quest. 3. questio. princip. ff. de iusti. & iure.* Nam lex ciuilibis, vt non interueniente quadam solemnitate dolus vel metus vel simulatio præsumatur, vtrique efficere potest, & hanc Bartol. declarationem communiter sequuntur Doctores in dicta l. omnes populi. quam etiam sequuntur Florianus, Butrius, Abbas & Imola *in d. capitulo cum contingat. & Castrens. in d. l. fin. vbi Iason nonnullos concordantes refert, & confirmat Alciat. in d. cap. cum contingat. ex iis quæ dixit Paul. Castrens. in consil. 61. notandum est, volum. secundo*, dum vult subsistere statutum disponens instrumeto iuramentum continenti fidem adhibendam non esse, nisi quædam solemnitas interuenerit. Ratio autem est, quia tunc super iuramento disponere non videtur, sed super contractus instrumeto, & si in quandam consequentiam iuramenti effectus extinguatur, cum iuramento non probetur, quod quidem satis notandum videtur. Hæc autem declaratio tunc locum habet, cum ipsa præsumptio in aliqua verosimili causa fundatur, vt in puta quia minores eo in loco communiter decipiantur, & statutum ipsa præsumptione quæ communiter accidentibus proficitur ita disposuit, vt dicunt Abb. & Butr. *in d. c. cum contingat.* alioquin statutum indirecte periurij causam & occasionem præberet. Subdit tamen Alc. *in d. cap. cum contingat.* id sine difficultate non procedere: & prima est, quia aut requirimus præsumptionem fraudis vel metus esse talem, quæ à iure præsumatur, vt illa est, quæ à communiter accidentibus prouenit, & tunc statutum nihil operaretur, propterea quod eo quoque non extante huiusmodi præsumptioni standum esset, vt voluit gl. *in l. neq. natales. C. de probatio.* Aut vero intelligimus de alia præsumptione, quæ suapte natura onus probandi in alium non transfert, sed est leuior, verosimilis tamen, & tunc statutum non modicum efficit, & ita intelligendum esse videtur illud quod dixit Bar. & comprobatur exemplo relato à Paulo Castrens. *in dicta authent. sacramenta puberum.* dum exemplum ponit in statuto disponente, vt si facile curator haberi potest, si non adhibeatur, contractum cum minore inicum dolosum censeret contrahentemque minorem dolo induxisse credendum esse, hæc enim doli præsumptio ipso statuto circumscripto de iure

communi non sufficeret, putat tamen Alciat. *ibi dem*, quamcumque coniecturam colorem aliquem habentem, ad hoc vt statutum procedat sufficere. Secunda autem difficultas in eo versatur, an si statutum specialiter & præcise non exprimat fraudem esse præsumendam, sed tantummodo generaliter iuramentum annullat, subsistat. Posito etiam quod statuti ratio alia quam fraudis præsumptio non deducatur: nam communis conclusio est, vt idem operetur ratio non expressa in statuto, quæ tamen sola deduci potest ac si expressa esset, vt inquit gl. *in l. quamuis. & ibi tradunt Docto. C. de fideicommiss.* Et ideo statuta, quæ annullant contractus iuratos cum minoribus ac similibus initos subsistere debere, vt illam tacitam rationem nitantur, vt scilicet fraude initi sint dicendum videtur. Confirmatur hoc eo simili, quod adducit Abb. *in dicto capitulo cum contingat. extra de contrahenti. cum eo, cui bonis per iudic. fuit interdict.* quamuis enim iuramentum accedat, contractus tamen non subsistit, vt est communis opinio *in l. is cui bonis. ff. de verborum obligatio. & late supra suo loco diximus.* Ratio autem est, quia iudex prodigo bonorum suorum administrationem interdicens ex iusta causa fraudem cum eo contrahentium præsumere videtur: vt dixit Abb. *in dicto capitulo cum contingat.* Et eius verba restringenda non sunt, si iudex præcise in interdicto huius præsumptionis mentionem fecerit, vel similem rationem assignet, & ita declarando sustineri potest opinio Bald. & Salyc. & Raphael. *in d. authent. sacramenta puberum*, quam etiam sequitur Florianus *in dicto capi. cum contingat. & Anchara in dicto capi. canonum statuta. & in alijs locis, quos referunt Doctores. in dicto capitulo cum contingat. & etiam recentiores, in dicta l. fin.* Hæc tamen declaratio communiter à Doctoribus non recipitur: quapropter dixit ibidem Alciat. si statuta directe tollant iuramentum, nihil pro statuentibus præsumendum esse, ex quo verba directe ostendunt de eo statuere voluisse, cuius facultatem non habent. Quando autem indirecte fraudis vel metus præsumptionem inducendo loquuntur, si coniectura sit verosimilis pro statuentibus præsumendum esse & statutum subsistere, & ita videtur tolli argumentum quorundam, qui Barto. opinionem reprobare conati sunt: quando quidem si statuentes directe de iuramento disponere non possunt, pariter etiam vt indirecte non possint dicendum est. *cap. quanto, extra de privileg.* Respondēbat namque eodem in loco Alciat. quod cum præsumptio sit, statuentes probos viros extitisse atque honestos, vt in casu licito constituerint dicendum esse, etiam posito vt directe non potuerint. *cap. nisi essent. vbi Abbas notat. extra de probatio.* Et ideo infert ad statutum disponens, d. authent. sacramenta puberum. *C. si aduers. vendit.* locum non habere nec impedire, quin minor læsus in integrum restituatur, & ideo illud statutum subsistere, ex quo directe iuramentum non tollit, sed cum quadam limitatione: quia scilicet credendum non est, vt ipse contrahens existimauerit beneficium restitutionis in integrum sibi competere, & ideo ei renunciasse dici non debeat. *l. fin. in princ. ff. ad munic.* Et ideo huiusmodi statuto Dini opinio approbata videatur in quodam eius consilio, quam sequitur etiam Butr. cum multis alijs concordantibus, quos referunt recentiores *in d. authent. sacramenta puberum.*

verum. Et licet contra Dynum magis communis opinio videatur, extante tamen huiusmodi statuto, proculdubio ibidem inquit Alciat. eam seruandam esse. Tertiam præterea difficultatem in eo consistere arbitratur, quod Butrius & Abbas *in d. c. cum contingat, extra de iureiuran.* existimarunt, quod ad hoc vt statutum præsumens dolum in iuramento valeat aliqua probabilis cõiectura exigatur, vt puta quod in eo loco minores cõmuniter decipi cõsueuerint, & an ei qui dicit iuramentum nullum onus probandi huiusmodi consuetudinem, quod maiores decipiantur incumbat, & ei incumbere dicendum videtur, cum fundamentum illius intentionis sit ipsum statutum, quod nisi illa qualitas accedat non substituit, & ideo fundans se in statuto, qualitas statuti probanda est, vt habetur *in capit. 1. de homicid. lib. 6. & voluit Mathesil. in sing. 19. & Felyn. in c. 1. extra de re iud.* Et id in terminis tenet Abbas *in cõf. 71. vol. 1.* vbi ex eo quod de iuramento disponere in facultate statuentium non sit, eorum enunciatiuis verbis credendum non est, sed causa statuti extrinsecus probanda est. Dicit tamen ibidem Alciatus, satis durum existimare cuilibet ex eo statuto iuranti onus probandi incumbere, & ideo inquit contrarium potius existimare, ex quo lex quoque canonica pro statuentibus præsumere debet, *argumento d. cap. nisi essent,* vbi casus est contra Abbat. si recte & diligenter cõsideretur: Et ideo inquit eius dictum in casu suo procedere posse, in quo statuentes dixerunt in tali cõtractu dolum præsumi. Cum enim fictio sit in his, quæ sunt contra veritatem, inde apparet in casu illicito disponere voluisse, & ideo tunc pro eis præsumendum non est. Quartam præterea difficultatem ex quo provenire arbitretur, quod licet statutum fraudem ex legitima causa præsumat, & ideo ex consequenti iuramentum annullat. quid dicendum sit, si constet ex eodem cõtractu nullam fraudem interuenisse? & Abbas hac de re inquit, aut constat partis confessione legitime facta fraudem non interuenisse, & tunc iuramentum seruandum esse, propterea quod licet statuta fraudem præsumant, sitq; iuris huiusmodi præsumptio & de iure, in contrarium tamen per confessionem probationem admittit, vt dixit Innoc. *in cap. plerique, & in simili tradit Innoc. & Abbas in c. fraternitatis, extra de frigid. & malef.* Verum dubium in eo consistit, an idem sit, quãdo aliter probari potest fraudem non subesse? Et in hoc casu voluit Abb. in foro contentioso, & sic civili huiusmodi statutum seruandum esse, & talem præsumptionem attendendam. Credit tamen ibidem Alciat. ei consilium dari posse, qui iuramentum recipit euangelicam denunciatione, si nullam fraudem interuenisse & iurantem: ex hoc conscientiam læsam habuisse, vt notauit Bar. *in extrauaganti, ad reprimendum, in verbo, ad denunciationem.* Et ideo subdit post alios *in c. nouit, extra de iud.* Quintam præterea subdit ibidem Alciat. difficultatem esse, si statutum nihil de iuramento dicit, sed simpliciter contractum sine quadam solemnitate initum, dolo sine iniuria præsumi, & nullum esse: an si fortasse iuramentum accedat, contractus subsistat? Qua stante difficultate, subdit Alciat. nonnullos ex recentioribus *in d. c. cum contingat,* subsistere existimasse: nam quamuis contractus dolo initus iuramento non confirmetur, vt habetur *in d. c. cum contingat,* id tamen de vero dolo intelligendum est, nõ

de præsumpto: prout in terminis habetur in materia namque iuramenti tanquam spirituali, has legum præsumptiones vel statutorum non attendimus, vt dixit Ioan. And. *in cap. is qui fraudem, extra de sponsalib.* At si illa ratio vera esset, integra hæc prima declaratio, de qua tradit Bar. *in d. l. omnes populi,* quæ communiter recepta est, confunderetur: Et ideo ibidem respondet Alciat. huiusmodi legis præsumptionem tam in foro canonico, quam civili attendendam esse, dummodo sit verosimilis, vt ipse supra declarauit: præsumptio namque legis, pro veritate habetur. *l. fm. ff. de proba.* Verum tamen inquit ei per denunciationem euangelicam succurri posse, qui iuramentum recepit, & ideo tunc debet recedens fraudem non adfuisse, alioquin nõ obtineret, cum reus qui præsumptionem legis sequitur, conscientiam læsam habere non videatur, nisi aliter supradictis probetur. & iterum idem voluit Alciat. *in d. c. nouit, extra de iudic.* & ita inquit declarari illud, quod notat Ioan. And. *in d. c. is qui fidem.* Verum in vrgentioribus terminis, quod imo ille contractus subsistat, ex eo confirmatur, quod cum statutum de iuramento non loquatur, vt in illo casu intelligi non debeat dicendum videtur, argumento eorum quæ dixit gloss. *in d. auth. sacramenta puerum.* vbi dispositio legis generaliter prohibens minores sine quadam solemnitate alienare, de qua in *l. 1. ff. de reb. eorum,* in alienatione iurata locum non habere. Et ideo dixit Imola *in d. c. cum contingat,* si statutum generaliter prohibeat, ad casum iuratum non extendi, propterea quod statutum generaliter iuxta ius commune intelligendum est. *l. si serui. C. de noxal.* Et idem voluit Alexand. in variis & diuersis consiliis, & præsertim in consilio 125. volum. 1. vbi ea ratione mouetur, quia cum de iure communi validior sit actus iuratus, quam non iuratus, vt habetur *in d. c. cum contingat, & in l. cum patrem. §. filius matrem. ff. de leg. 2.* Nam lex simpliciter prohibens actum, non debet intelligi de iurato, adducit etiam gloss. *in cap. cum non diceat, de elect. libro 6. & rursus idem voluit, quæ probatur per text. in cap. constitutus, extra de rescript.* & idem etiam tenet Alexand. in consilio 38. volum. 3. Inquit tamen animaduertendum esse ad hoc iuramentum, quia non est verum, nec communiter approbatur in his terminis: Primum namq; inquit Iac. de Beluisio *in d. questione, & Ioan. nem. Andr. in additione ad Speculum, in titul. de sentent. §. vt autem,* nõ considerant quod statutum præcise fecerit mentionem de iuramento, sed loquuntur in casu quo statutum generaliter prohibeat, & idem etiam voluit Bald. *in d. cap. cum contingat* vbi ponit exemplum de statuto disponente & rationem seu præsumptionem afferente, ne fragilitate naturæ mulieres decipiantur: & ideo disponit earum contractus sine propinquorum consilio nõ subsistere: nam in eo casu, etiam quod iuramentum interueniat, non valere arbitratur. Quod tamen intelligit, quando statutum ultra procedit fraudem præsumendo: alioquin autem Bar. dictum non procederet, vt est tex. & ibi tradunt doct. *in d. auth. sacramenta puerum.* Vbi pubes contrahens sine curatore obligatur, & attingit etiam Felynus *in cap. 2. extra de maior. & obed.* Ex hoc enim exemplo satis manifeste apparet quod Bald. non considerauit quod expressa iuramenti mentio fieret: quod sane etiam ex quibusdam aliis exemplis ad hæc declarationem ab eo

allatis

allatis appareat. Et idem subdit Alciat. tenet Abbas ibi post Butrium distinguendo, an habeatur respectus, an statutum prohibeat iuramentum, ut patet in vers. primo casu: sed solum an sit iusta causa illius præsumptionis: & idem quoq; cæteri Scribentes tenuisse videntur in d. c. cum contingat. & præsertim dum Bart. opinionem refellunt distinguentis, an lex in personam verba dirigat, cuius opinio hoc Alex. fundamento subsistente proculdubio falsa est, & tamen Doct. hoc fundamento eam non reprobant: quinimo nemo ex eis præter Alex. illud deducit: nec Imole ratio repugnat, propterea quod loquitur in casu, in quo statuentes dolum non præsumunt, sed generaliter disponunt: & dispositio non teneret, si de iuramento intelligeretur. Ut igitur statutum secundum ius commune declaratur, ut de actu iurato non intellexerit dicendum est, *argumento d. l. si serui*. Secus igitur esse tacite innuit, quando de iure statutum etiã de casu iurato intelligi posset, prout est quando fraudem præsumit, & hanc sine dubio Imola mentem extitisse dicendum videtur: quæ ex eius argumento deprehenditur ex ipsa auth. sacramenta puberum, concepto, & si Alex. illud prout iacet, non referat in d. consil. Non ob stare etiam inquit Alc. rationem Alex. dum inquit, actum iuratum tanquam in iure validiorem prohibendum non censeri: quandoquidem illud procederet, si ratio prohibitionis inde accideret, quia actus esset debilis: nam tunc in actu potèntiori & validiori cessaret, ut est in iurato: sed in casu nostro ratio statuti in præsumpta fraude cõsistit, & hæc æqualiter locum habet, siue actus iuratus sit, siue non. Ergo. Nec ob stare etiam gl. arbitratur in d. c. cum non deceat, quia responderi ibidem Alciatus in alio articulo, ut latius ibidem ipse prosequitur.

Præterea ex prædictis subdit Alci. ad secundam declarationem inferri, ut quamuis statuentes nihil dixerint de iuramento, si tamen prohibitorium sit ex causa honorum morum super colorata & inevitabili ratione naturali, vel sit prohibitorium ex causa publica utilitatis principaliter censendum esse iuramentum etiam annullasse, & ideo statutum subsistere, propterea quod in hac parte à lege canonica approbatum videatur, *ut habetur in c. non est obligatorium, & in c. si diligenti, extra de foro compet.* Id autem intelligit, quando publica illa utilitas probabilis est ac verosimilis, prout ipse declaravit in secundo casu principali, dum de statutis mentionem fecit, in quibus expressa publica utilitatis ratio assignatur. Idem quoq; quando statutum personæ resisteret dicendum arbitratur, ut puta prohibendo, ne contrahat: nam tunc iurando peccat, ut supra post Bar. dixit: id quod fatetur etiam Butrius, quando peccatur, quatenus autem, vel quomodo id cognoscatur, refert se ad notata in c. nam cõcupiscenciam, extra de constitutio. & idem quoq; voluit Franc. de Curt. in consil. 66.

Tertiam præterea inquit esse declarationem ad ipsam regulam, si statutum pœnam iuramentum recipienti imponit: nam talis pœna exigibilis est, & id directe iuramentum nõ infringit: nec ob id quilibet per iuratus efficitur, sed potius efficit, ut quilibet à iuramento absteineat: & id legi Evangelicæ conforme est, cum mandat, neminem iurare. c. & si Christus, extra de iure iuran. Nec ob stare inquit ibidem Alc. quod Ioan. And. in c. statutum, de heret. in 6.

dicat statutum pœnam imponens contrahenti matrimonium non subsistere, ob id quod de iure diuino non sit, ut matrimonia sint libera: sed lex diuina iuramentum liberè non permittit, quinimo abhorret, mandatq; ne iuretur, prout inquit etiam Imola in d. cap. cum contingat, & Corn. in d. auth. sacramenta puberum, vers. quarto fallit, & si contrarium tenuerit Butr. & hanc conclusionem & declarationem probat in loco supra deducto Alciat. & sibi magis placere fatetur: nisi fortasse statutum vtemem tali instrumèto pœna afficeret. Plane tunc si quis eo vteretur, in pœnam ira statuto decedente & mādante incidere per prædicta: si vero ob iuramentum vteretur, non incidere; propterea quod iuramentum sine dubio quod semel emanauit infringere, & ansam deierandi præstare. Unde in tali casu secundum Imol. d. auth. procedere posset. Et ex hac distinctione dicit inferri non valere statutum iuramentum annullans & pœnam imponens aduocato alleganti dictum statutum non valere, vel iudici iuxta dictum statutum non iudicanti: prout est in aliquibus locis: nam id est periuris causam dare: secus vero si à principio, ne iuramentum præstetur imponat. Verum in d. cap. cum contingat, tale pactum non subest, confirmat hanc opinionem ex eo quod notat Raphael Fulgos. in d. auth. sacramenta puberum, dum concludit quod si statutum dicat, nullus contrahat cum minore, etiam si iurauerit, & si quis contrafecerit, omne ius deuoluatur in fiscum, tale statutum valere & pœnam locum habere. Unde subdit Alciat. existimare eum optime loqui, ex quo statutum à principio prohibet, ne iuretur: at secus si postquam est iuratum aliquid inducat, cuius causa non obseruaretur: & hanc opinionem tenet etiam Bald. in d. c. cum contingat, per tex. in §. quia vero verosimile, in Authen. de non alien. ubi etiam tenet statutum, quo imponitur quædam magna gabella, & disponit ut ea non soluta contractus sit nullus, non subsistere ob id, quod indirecte iuramenti ius tollatur vel euacuetur.

Quarta declaratio est, quod si statutum vim obligationis tollat, quæ à iuramento prouenit in parte valet: quia ratio cur lex civilis super iuramento disponere non possit, ea est, quia ex quo quæritur obligatio principaliter, ut de hoc suo loco infra dicitur. Querit præterea de c. debitores, extra de iure iur. secundum Hostiens. in c. quem admodum, extra ed. tit. ut per But. Abbat. & Imol. in d. cap. cum contingat, & inquitposito statutum eam tollere non posse, potest tamen eam obligationem auferre, quæ parti in consequentiam acquiritur: & id inquit Butri. procedere, quando lex in personam prohibiti verba dirigit: quandoquidem tunc in dubio vires iuramenti tollere voluisse videtur, quatenus ipse parti obligaretur, & ideo non oriri obligationem secundariam parti quærendam, & hoc quod lex vires iuramenti tollere possit quo ad partem, ultra Butrium & Abba. tenet etiam Benedictus Capra in d. capit. cum contingat, quem refert & sequitur Maria. Soci. in consil. 66. vol. 1. Unde inquit consequi effectum, addens in foro civili illum qui iuramentum recipit nullam actionem habere, & ideo excludi, ei consuli possit coram iudice ecclesiastico, cuius cognitionis est, executio promissionis Deo factæ, ut dixit Castrenf. in d. auth. ubi Corn. in versicul. tertio facit. Et ideo inquit Castrenf. quod si statutum simpliciter

placiter contractum annullat, & iuramentum quoque quo ad obligationem parti querendam annullasse censetur, & hoc modo declarando sustineri etiam possunt eorum opiniones, qui tenuerunt legem vim apostolici habere. Verum contra hanc opinionem facere inquit Alciat. ea, quæ dixit Abbas in d. c. cum contingat, dum dixit iurandum esse fori Ecclesiastici, & ideo eius nullam laicorum cognitionem esse. c. tua, extra de ord. cogn. & c. si iudex laicus, de sent. ex cōmu. in 6. & ideo multo minus quicquam de eo statuere possunt. l. nulli. C. de sent. Et ideo cōcludit, qd vbi de validitate iuramenti dubium est probabile: solum iudicem ecclesiasticū de eo cognoscere posse seu debere. In proposito ergo videtur vt quo ad validitatem secundariæ obligationis parti querendæ laicorum statutum attendendū non sit: Putare tamen subdit Alc. etiam laicos de eo cognoscere posse, per tex. in d. c. licet, vbi Petr. de Anch. & Domini Rote in eod. iur. in 6. & habetur in c. fin. de foro cōpet. eod. lib. & hoc quatenus pertinet ad illam obligationem, quæ acquiritur. Si vero dubitetur, an iuramentum sit licitum, vel illicitū quo ad Deum, vel forum pœnitentiale: & tunc fatetur talem cognitionem solum ad ecclesiasticū pertinere, prout etiam habetur in c. cum sit generale, extra de foro cōpeten. & ideo ex hac declaratione inferitur subsistere statutum mandans iuramentum à minore, vel vidua recipienti, vt illud parti relaxet subsistere. iuxta tex. in c. 1. extra de iureiur. ac etiam pœnæ impositionem, si id non faciat, per ea quæ supra dicta sunt quandoquidem tunc ob id iuramento non contrahit, vt dixit Fed. de Sen. in d. cōf. 272. Nec obstat, si dicatur hoc modo statuentes iuramenti effectum ad nihilum reducere posse: quia respondet, quod dummodo peccatum nō inducatur, lex canonica in hoc se introumittere non debet, & ideo facta relaxatione vi statuti peccatum nō videtur, & ideo statutum subsistat. Hoc eodem modo declarando possunt etiam contrariæ opiniones sustineri: Vnde etiam inferitur statutum pœnas propter periurium inductas tollere posse. l. si quis maior. C. de transact. Vnde est vt supplicans Principi & iuramenti mentionem faciens in pœnam illius legis non incidat. & ratio est, quia Princeps eas pœnas remittere potest & supplicans modo licito controuenire voluisse videtur, vt dixit & voluit Card. in cōf. 25. in causa & questione excellentissimi. vbi tradunt etiam recentiores repetentes in 7. notabili. Subdit tamen non negare inde non sequi, quin controueniens sit periurus, sed in eas pœnas non incidere, & ita practicam obseruare, in qua videmus quod ex æquitate Senatus Principum eas pœnas plerumq; remittunt.

Quintam præterea declarationem esse censet, vt licet statuentes iuramentum tollere nō possint, possint tamen modo aliquo limitare, vt puta differendo executionem. Differens namq; ob id transgredi non videtur, c. nō est, extra de voto & tradit Domin. à sancto Geminiano in c. 2. extra de renunciatio. Et ideo si quispiam promiserit alicui centum & iurauerit, potest Princeps & ex cōsequenti etiam constituentes illi dilationem concedere, & quod dilationis concessio valeat, & si iuramenti mentio facta non sit, cum ob id promissio iurata frangi non dicatur: secus vero si tolleretur, argumento eorum quæ notant Imola & Dominicus à sancto Geminiano in cap. fin. §. fin. de consuet. lib. 6. & ita in terminis te-

net Felyn. in cap. constitutus, extra de rescripte. Si vero promiserit dare intra certum & determinatum diem, tunc Principis saluum conductum seu securitatem non tenere, propterea quod id iuramentum non moderatur: sed periurium induceret, & ita procedat illud quod dicit Alexand. in cōf. 205. visis his, qua narrantur, in fin. vol. 2. & in cōf. 38. vol. 3. Subdit tamen his non obstantibus in actu pratico vidisse Senatū securitatem concedere, etiam si agatur de debitis iureiurando confirmatis: quæ quidem concessio si expresse de iuramento loquatur, existimat Alciatus ratione executionis valere, propterea quod potest Princeps executionem ad tempus suspendere. l. vniuersa, & l. quoties. C. de precib. Imper. offeren. & facit illud, quod ibi notant recentiores, & Guido Papæ in q. 109. & in quest. 420. & tradit etiam Bald. nouellus in tract. de dote, in 12. priuileg. 8. part. in fin. Et ideo non poterit creditor executionem facere, & si debitor periurus sit. Existimat tamen ibidem Alciat. etiam episcopum, si viderit iustam adesse causam dilationis, posse & debere ipsum quoque absolueri & facto Principis adherere, cum ob id iuramentum non tollatur, vt supra dictum est, sed tantummodo differtur. Et pro hac conclusio in simili facit illud, quod voluerunt Imola & Dominicus à sancto Geminiano in dicto capitulo quamuis, Imola rursus in capitulo que ecclesiarum, extra de constitut. Et ita tollitur quædam cautela recentiorum Brixienfium.

Sexta etiam declaratio est, vt statutum iuramentum præstandum remittere possit, dummodo adhuc præstitum non sit, per tex. in l. que sub conditione. §. si quis sub iurifurandi. ff. de conditio. institut. Ratio autem est, quia antequam præstetur, nulla obligatio adhuc Deo quæ sita est, nec ius aliquod speciale in esse deductum: merito lex civilis in tali casu disponere potest, prout notat Dominicus à sancto Geminiano cap. quamuis, versic. sed quaritur, de pact. in 6. vbi etiam Imola & recentiores & idem tenet las. in d. authent. sacramenta puberum. Nam facilius concedenda tolluntur, quam concessa. l. patre. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur.

Septima vero declaratio est, vt non procedat cōmunis conclusio, quando statutum esset confirmatum à Romano Pontifice, quia tunc vim apostolici haberet, cum Romanus Pontifex iuramentum tollere possit, vt supra diximus & est tex. in c. venerabilem, extra de elect. Subdit tamen Alciat. ibidem, nu. 62. contra hoc facere rationem Abba. in d. cap. cum contingat, dum dicit, quod non potest lex canonica in fauorem priuatum obligationem querendam impedire, per tex. in c. ad apostolicam, extra de regul. & in c. qui post votum, extra de regularib. in 6. & tradit gl. in c. non est, extra de voto. & tradit Felyn. in cap. 1. extra de constitutio. nisi fortasse respondeatur, sine causa non posse: secus vero si subsistat causa. vt est in casu dictorum statutorum, quæ cōsulant fragilitati iurantium: & fortasse Abba. ratio vera non est, tanquam amplitudini potestatis Petro & eius successoribus à Christo Domino nostro concessæ repugnet. Ab hac igitur declaratione recedendum est, quæ tamen intelligenda est, cum Pontifex ex certa scientia huiusmodi statutum approbasset: secus vero si simpliciter, vt inquit Alexan. in cōf. 59. volum. 1. & de hoc tradit etiam Card. in cōf. 44. in fin. & tradit Bal. in d. c. cum contingat, extra de iureiurand. qui

qui inquit eam approbationem, quæ inter cætera fit, non sufficere, vt nonnulli voluerunt. Mouetur autem Alex. auctoritate Bart. in l. *privilegia*. C. de *sa-*
cro sanct. eccles. vbi generalis confirmatio non trahitur ad privilegia inualida. Præterea facit etiam illud, quod notat Bald. in l. 1. ff. de *his, qui sunt sui, vel alieni iuris.* & in l. 1. C. de *metropoli Bery.* vbi generalis beneficiorum confirmatio ad iniusta non trahitur & illicita. Illud tamen animaduertendum est, quod si Põtifex ea statuta vidisse attestetur, vel ea fecisse, id pro cõfirmatione cum causæ cognitione haberi, & actum factum ex certa scientia censeri, vt *habetur in l. ex verbis, in fi. C. de donat. inter vir. & vxor. & voluit Bald. & recentiores in l. legata generaliter. ff. de leg. 1. & Felyn. in c. nulli, versic. confirmatur, extra de rescript.* Nec dicuntur huiusmodi statuta iniusta, sed magna æquitate nituntur, licet ob defectũ potestatis nõ teneant, ex quo laici de iuramento disponere nõ possunt: & ideo cum magnam habeant æquitate, neminiq; præiudicium afferant, vt in eis fauorabilis fiat interpretatio, per quam facultas statuentibus tribuatur, dicendum videtur: & præsertim vt contrahentes à pœna periurij liberentur. Hoc enim est merum beneficium Principis. l. *fin. ff. de manda. Prin.* Et ideo non obstat illud, quod notauit Specul. in *tit. de legato. §. nunc ostendendum, versic. 18.* vbi confirmatio beneficij facta per eum ex plenitudine potestatis nullitatem ab inhabilitate personæ prouenientem non confirmat, prout voluit etiam Abbas in *cap. 1. extra de transactio. & Aret. in dicto consilio 8.* propterea quod ibi verisimiliter Papa illum defectum ignorauit: quod quidem non est in casu nostro, per ea quæ supra diximus. Item præterea fortasse dici posset, si Pontifex simpliciter ea statuta confirmasset, quia non apponendo illas clausulas, sic & perinde, &c. satis videtur ex certa scientia approbasse, prout notat Abbas Antiquus, Ioann. Andr. & Butr. in *cap. venerabili, extra de confirmatio. vtili, vel inutili. & probatur in cap. quia diuersitatem, in prin. extra de concess. præben.* Facit etiam, quia non videtur alia de causa petita confirmatio, quam vt ea confirmarentur, quæ inualida sunt ex defectu potestatis statuentium, cum respectu statutorum validorum talis confirmatio necessaria non sit: & ideo ne videatur superflua, etiam de his intelligi debet. Accedat etiam non esse verosimile, quod Pontifex cõfirmet, nisi certam eorum notitiam habeat, cum in iure consistant, & illi exhibita fuerint: & ideo eorum ignorantia probabilis non est. *cap. 1. extra de constitutio. lib. 6.* alias imprudentiæ redargui posset, quod illud approbasset, cuius notitiam non haberet, quod quidem verosimile nõ est. Si vero ex confirmatione appareat eorum notitiam non habuisse, secus erit: vt puta si in confirmatione ea excepta essent, quæ contra libertatem esse ecclesiasticam reperirentur. Plane cum illud verbum reperirentur, in futurum sonet, satis ostendit tempore confirmationis Pontificem ea non vidisse, & ita sustineri potest illud, quod cõsuluat Are. in *d. conf. 8. & Alexand. in conf. 28. vol. 4.*

Prosequendo ea quæ proposuimus, animaduertendum est, quod Bald. in *conf. 147. num. 1. & 2. vol. 1. de statuto loquens Papiense, sub rub. quod iuramentum non deferatur minoribus 18. annis, & de pœnis contrafacientium* verba prius referens illius statuti, & deinde speciem cõstituendo, inquit iuramentum illud

non valere, & fratres ad obseruandũ tale iuramentum obligatos non esse, & minus auth. sacramenta puberum, in eo casu locum habere: Vnde vt prædicta melius & clarius percipiantur, tres casus ponit. Interdum enim, vt ipse inquit, iuramentum præstari prohibetur: interdum vero recipi: & interdum tam præstari, quam recipi. His ita in facto existentibus, inquit ibidem Bal. aut consideramus ius ciuile, aut ius canonicum, aut vero vtrunque tam ciuile, quam canonicum. Redeundo autẽ deinde ad rem propositam subdistinguit iterum, quatenus de iure ciuili loquutus est, & inquit: Aut consideramus ius ciuile indistincte, & tunc iuramentum non subsistit, cum iure publico prohibeatur. *d. l. si quis inquilinos. §. fin. ff. de leg. 1.* secus autem si iure publico permittatur, & ita loquatur *tex. in d. auth. sacramenta puberum. C. aduers. vendit.* Ratio autem est, quia cum iuramentum prohibetur & naturalis ætas consideratur, nec minorem maiorem facit, aut representat, propterea quod hæc ætatis fictio à statuto sublata est, *argumento l. fin. C. de his, qui veniam etat. impetr.* Si vero loquimur de iure canonico, & tunc iterum subdistinguit hunc in modum: Aut statutum vult prorsus minorum iuramentis derogare ipsam auth. sacramenta puberum, delendo prorsus: & tunc statutum id facere non potest: nam iuris naturalis effectum est, cui ius diuinũ cooperatur. *§. sed naturalia, Instit. de iur. natur.* Tum etiam quia lex principalis validior est statuto ipso municipali, magisq; rationalis in suo genere. Si vero statutum in casu dictæ auth. distinguit, non autem eam tollit, vt puta considerando adultam ætatem, quia exempli gratia limitat dictam auth. distinguendo inter plenam pubertatem 18. annorum, vel 20. & sic non plenam, vt ab inde infra: & tunc statutum ipsum subsistit, ne minores sua substantia male vtantur, & præsertim tota vel maiori parte: & præsertim donando: donare namque idem est, quod perdere. & ratio est, quia interest reipublicæ, ne quis sua substantia male vtatur: & tunc proculdubio tale statutum subsistere existimat Bal. *eodem in loco,* propterea quod bonum & æquum est, & ideo ei proprie legis definitio competit. *l. 1. in princ. ff. de iustit. & iure & tradit late Bartol. in l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. & Bald. in l. non dubium. C. de legib. & id comprobat Bald. in dicto consilio 147. per text. in l. cum antiquitas. ff. de transact.* ratione in eo deducta, dum inquit, captiosam liberalitatẽ interpretatio prudentium fregit. Et ideo ad hoc satis facere videretur, sicuti lex aliqua esset, quæ ætatem minorem extendere, vt puta si alicubi minor ætas, esset 18. annorum, & lex aliqua ad 20. protraheret, & vsq; ad illud tempus bonorum minorum alienationem impediret. Subdit præterea Bald. *eodem in loco,* iuramentum habere duo extrema: vnum ex parte iurantis, & hoc pertinet ad religionem: alterum ex parte eius cui iuratur, & hoc est merè temporale, & ideo à statuto ne recipiatur impediri potest. *l. 2. C. ne fideiusso. dot. dent.* Pariter etiam, vt ipse ait, impedire potest, ne in publicam scripturam redigatur: quæ quidem nisi vtroq; mandante confici non potest: & mandatum non tenet, vt *habetur in Auth. de non alienan. §. quia vero Lenonis.* Nec repugnare inquit, quod minor ad aliud forum etiam alienum à districtu pœnitentiæ accedat, & sic iurisdictionem declinare videatur, propterea quod in hoc casu lo-

eus non inspicitur, sed persona & ætas. Vnde cum tale statutum respectu minorū sit fauorabile, vbi que se extendit, vt notat Bart. in *l. omnes populi*. Item subdit quod forte etiam alia ratione non tenerentur dicti fratres seruare iuramentum tanquam spiritualitatis vinculum aliquod inducens. sed quia id non pertinet ad propositum nostrum, ideo omitimus.

Rurfus Bal. in *consil. 148. num. 9. vol. 1.* hac eadem de re loquens ita distinguit: Aut iuramentum formiter reprobatur, hoc est ex causa & ratione bona & æqua: aut generali vel pia: & tunc inquit iuramentum non subsistere. Exemplum enim de generali inquit esse in *d. l. si quis inquilinos. §. si exemplum. ff. de leg. 1.* De pia vero ponitur in minoribus irratiōnabilibus, seu non expertis & facilibus ad hoc, vt decipiantur: Nam cum solidum consilium non habeant, vt dixit Cynus in *d. auth. sacramenta puerum*. Nam interest etiam, vt supra diximus, reipublicæ, ne minores in suis opibus opprimantur, *arg. l. ciuitatibus. ff. de leg. 1.* Et ideo infert ad statutum Laudæ, quod sit pium, ex quo tollit impuberum captiones, & ideo bonum & sanctum dicitur, *argum. d. l. adigere. §. si. ff. de iure patron. & ibi notatur*. Item Bal. in *consil. 178. num. 1. cum seq. vol. 3.* eadem de re inquit statuta interdum cum minoribus contrahi prohibent sine consensu puta coniunctorum: & tunc inquit huiusmodi statuta non inducere validitatem actus aliter celebrati. *d. l. non dubium. C. de legib. & d. l. si quis inquilinos. §. si. ff. de legat. 1. & l. 2. C. ne fideiuss. dot. dent.* Aliquando vero statuta non loquuntur prohibendo, sed dicunt minores sine consensu & auctoritate coniunctorum contrahere non posse: & tunc si statuta de iuramento mentionem faciunt, vt puta quia dicant, non obstante quod iurauerint: & tunc idem dicendum arbitratur. Et ratio est, quia ius ciuile ex causa iuramentum reprobare potest. *d. l. adigere. §. si.* Aut statuta iuramenti mentionem non faciunt: & tunc inquit, nonnullos velle iuramentum valere, vt habetur in *d. auth. sacramenta puerum*. Alii vero iuramentum non valere voluerunt, quia dispositio facta per auth. prædictam, sacramenta puerum, statutis penitus tolli non potest, sed aliqua ex parte moderari quadam solemnitate adhibita, statuta ipsa approbando, & ea non adhibita reprobando, *argumento l. tam his. ff. de donatio. caus. mort.* Et ita subdit communiter obseruari, propterea quod forma non seruata vterq; contractus deficit in forma. Accedat etiam quod ex quo statuta prædicta consensui formam constituunt, & naturalem obligationem oriri impediunt, illa forma non seruata: ergo ille actus non seruata forma celebratus si subsistere non potest, dubium non est: id videtur comprobati ex iis, quæ nota, Bart. in *l. si quis pro eo. ff. de fideiuss.* & ita inquit communiter obseruari in foro sæculari. Et si idem Bal. in *consil. 117. num. 3. vol. 5.* simpliciter dixerit, legem vel statutum iuramentum prohibens non subsistere, per text. in *d. l. adigere. §. si.* sed id, quod inualidum est, aliud conuallidare non potest. *l. cum hi. §. si prator. ff. de transactio.* Rurfus Bal. in *consil. 250. num. 1. eodem volum. 5.* inquit hac de re animaduertendum esse, quod quandoque statutum reprobatur expresse iuramentum: Interdum actui resistit, nullam iuramenti reprobandi vel approbandi mentionem expressam faciens. In primo casu arbitratur statutum huiusmodi nec tollere iu-

ramentum, nec impedire posse, seti illud annullare. Secundo vero casu, ex quo statutum prohibet vel annullat huiusmodi iuramentum legi diuinæ & humanæ repugnat, & ideo quo ad hoc subsistere non videtur, propterea quod statutum à sæcularibus & laicis contra legem diuinam vel canonicam confectum non tenet, vt habetur in *c. vt patet. 10. distinctio*. Quod autem contra legem diuinam confectum sit, ex eo colligitur quod vulgatissimum est, & in ore omnium, Reddite Domino iuramenta. *& cap. 5. Deuteronomii & Matthai 10. & c. & si Christus, extra de iureiuran.* Pariter quod repugnet legi canonicæ, ex eo patet quod iuramentum quod si seruetur non vergit in dispendium iurantis respectu salutis æternæ, seruari debet, vt infra suo loco latius dicitur. Accedat etiam quod statuta prædicta de re confecta dicuntur, quæ ad ipsos statuentes non pertinet, vt puta de iuramento, *cap. 2. de iureiuran. lib. 6. & cap. fin. de foro competen. eodem lib. 6.* Et ideo vt non subsistat, dicendum videtur. Prædictis tamen, vt eodem in loco subdit Bal. satis probabiliter infra scripta repugnare videntur: & primum, quia lex statim quod iuramentum expresse reprobatur, vim apostolici habet, & ideo tanquam remissum sit iuramentum obligare non dicitur, vt est *glos. notabilis in d. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronat.*

Præterea & secundo loco, quia iuri publico, quod dat certam formam in actibus hominum, renunciari non potest. *l. ius in publicum. ff. de pact. & si omittatur, actum vitiet. l. 1. §. 1.* Imo omiffio materiæ vel formæ vitiat dispositionem, etiam in actu fauorabili. *l. qui Roma. §. Flavius Hermes. ff. de verborum obligatio.* Et subdit facere ad prædicta text. in *c. cum dilectus, extra de rescript. & in cap. Pisanis, extra de restit. spoliat.*

Forma autem substantialis in constructione cognoscitur, cum dat esse rei. *l. Iulianus. ff. ad exhib. ac etiam in destructione: quia ea destructa, rei essentia destruitur. l. qui vsus fructus. ff. de vsu fructu.* Et ideo quicquid est necessarium ad rei essentiam, de forma substantiali esse dicitur: & ideo redeundo ad rem nostram, ex quo à tali consensu propinquo- rum tanquam à forma actus ille cum minore gestus perficitur & in esse deducitur, & alioquin talis contractus & obligatio non subsistit, merito vbi prædicta deficiunt, actus est nullus: Verum Bal. licet ponat rationes vtriusque partis, dubitationem tamen non decidit; quia ad casum de quo ibi agebatur, nõ pertinebat, vt ipsemet ibi attestatur: subdit tamen, quod quando statutum expresse approbat iuramentum, ei standum est, vt habetur in *d. auth. sacramenta puerum*. si vero, subdit ipse, lex vel statutum resistens actui, iuramenti mentionem non facit: & tunc vt supra etiam dixit, pariter distinguit, quod aut lex vel statutum prohibet consensum, & tunc iuramentum nihil operatur: Nam sublato consensu, iuramentum non habet in quo fundetur de iure naturali. *l. iuris gentium. §. generaliter. ff. de pact. & l. quemadmodum. ff. de agricol. & censur. & d. l. si quis inquilinos. §. fin. ff. de leg. 1.* Aut von damnat, nec tollit consensum, sed aliquod refert beneficium seu priuilegium: & tunc aut est ad priuatam vtilitatem, & iuramentum seruandum est: aut publice principaliter, & tunc secus dicendum sit. *d. l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pact.*

Præterea Bal. in *consil. 487. num. 1. cum seqq. vol. 3.* loquens de quodam statuto disponente, nullum contractum fieri debere aut posse cum minore 15. annis, nisi fiat in loco publico coram quinque testibus, & deinde subiungente: & quia mulieres facile decipi solent, idem disponere de contractibus mulierum. Quo statuto ita disponente, accidit vt quidam cum aliquo minore contraxerit, & ei se obligauerit: at non in loco publico, sed in fundo Semproniano, & iurauerit non contrahere occasione minoris ætatis vel alia de causa: quæsitum fuit tantibus prædictis, an talis contractus vt validus subsisteret vel inualidus diceretur? In hac dubitatione inquit Bal. considerandum esse, quid sit dicere, contractum esse nullam cum minore, hoc est, an ipsa prohibitio in ipsum minorem dirigatur, an contra ipsum agentem, ne iuramentum prædictum recipiat: an vero contra contractum iam initum, non autem faciens aut recipiens prohibeatur: quando enim prohibitio in ipsum minorem dirigatur, ne faciat, vel det, vt puta ne contrahat aut alienet: si iuret ex quo iuramentum eum maiorem præsumit, contractus subsistit & ipsa alienatio, vt habetur in *d. athen. sacramenta puberum, & in c. quamuis, de pact. lib. 6. & c. mulieres, extra de iureiuran.* Et ita primo ingressu dicendum existimare. Sed Bart. in *l. is, cui bonis, ff. de verborum obligatio.* inquit huiusmodi iuramentum non valere ea ratione, quod talis actus sit interductus à superiore, & ei administratio interdicta est: est namque similis prodigo per interdictum superioris, vt notat Iacobus de Arena in *l. qui habet, ff. ad Senatuscons. Trebellian.* Bal. tamen ibi ita distinguit: statutum contractum reprobat, & iuramentum expresse. & tunc inquit contractum non valere. & ratio est, quia iurans, ne leges in suo contractu locum habeant, efficere non potest, *d. l. si quis inquilinos, §. fin. ff. de legat. 1. & l. nemo potest, ff. de legat. 2. & l. codicillos, §. fin. C. de codicil.* Aut vero consensum non prohibet, sed alienationem quæ ab ipso sequitur, & tunc valere inquit iuramentum, propterea quod consensui adhæret, qui communis de iure gentium subsistit, vt habetur in *d. athen. sacramenta puberum.* Vnde est quod minor contrahere prohibetur: nam ob id consentire non potest, quo deficiente consensu iuramentum non subsistit. *l. prima, §. quoties, & dicta l. iurisdictionum, §. & generaliter, ff. de pact. & faciunt ad ipsam differentiam ea que notantur in l. dotis, ff. de milit. testamen. à Iacobo de Arena.* Canonistæ vero, vt subdit *ibidem* Bald. dicunt seruandum esse iuramentum, ex quo seruari potest absque dispendio salutis æternæ. *capit. iuramenti, 22. quest. 1.* Necest de apicibus iuris, *c. quoties cordis oculus, 15. quest. 7.* & ita breuiter pertranseunt. Quando autem, subdit *ibidem* Bald. prohibitio in creditorem dirigatur, seu receptorem iuramenti, vt exempli gratia si statutum dicat, nemo cum minore contrahat, *d. l. si quis pro eo, & ibi Bar. ff. de fideiuss.* Et tunc inquit Bal. prohibitionem ius nullum quære, etiam quod minor iuret; & ideo minor non tenetur de facto exequi illud, quod iurat: cum iuris effectum sortiri non debeat: de iure enim, non de facto cogitatum fuit, & ideo tale iuramentum potius temerarium quam obligatorium dicendum est, & ideo de temeritate imponenda est pœnitentia, non autem ad obseruandum cogendus est; nam vt etiam supra dixit Bal. cum quælibet obligatio

duo extrema habeat; vnum quod fundatur in persona promissoris; alterum vero in stipulatore. *l. 3. ff. de stipul. seruo.* ex quo deficit, qui stipulari possit, id quod agitur, non subsistit, *l. 1. in princip. ff. de verborum obligatio.* Verum contra hoc subdit Bal. *ibidem* facere text. in *c. debitores, extra de iureiuran.* Usurarius namque contractum usurarium facere prohibetur, ac etiam recipere; Et tamen si iurat, iuramentum subsistit, & est ob diuini nominis reuerentiam obseruandum. Quinimo subdit Bart. *vel in d. l. omnes populi,* quod si statutum aliquid prohibeat ad præsumptam calumniam propulsandam, ea adiecta in statuto ratione, vt fraudibus obuieretur: tunc iuramentum ipso iure non valere. cuius Bar. dictum sequitur Bal. *ibidem*, propterea quod talis prohibitio ratione odii præsumpti facta fuit & eius occasione, vt notatur in *l. si quis sub conditione, ff. de conditio. institutio.* Quo fit vt iuramentum non valeat necesse sit, & idem dicit in Senatusconsulto Macedoniano, & in donatione inter virum & uxorem, vt voluit Cynus in *l. prima, C. de sacrosanct. eccles.* cum igitur statuentium ratione inspecta statutum ita ad tollendas fraudes disponat, vt contractus ipsius minoris non subsistat, necesse est; Nec quod iurauerit ob stare inquit Bal. *ibi*, quia contractus in loco publico factus non fuit, sed clam in fundo vel agro; Id autem quod clam fit, dolo fieri præsumitur, *d. l. nemo, C. de summa Trinit. & fide cathol. & ibi late tradit Cynus, & habetur etiam in cap. 1. extra de ecclesia. benefic. & l. fin. ff. de ritu nuptia. & c. consuluit, extra de offic. delegati. & l. inter, C. de senten.* Hæc autem subdit *ibidem* Bal. licet vera sint, melius tamen & cautius fieri, si propter dolum qui præsumitur, & probatur ex forma statuti iuramenti relaxatio petatur, & deinde agatur, vt notatur, in *cap. venerabilis, extra de electio.* Hac de re tradit late Alciat. in *d. cap. cum contingat, num. 52. extra de iureiuran.*

Retenta vero prima opinione, quod statutum, lex aut princeps iuramentum tollere non possint, Cassaneus in *consil. 39. num. 23. de transactione* loquutus inquit, transactionem virtute iuramenti in ea appositi tenere & valere, & ratio eorum, vt supra diximus, quia iuramentum actum eo modo quo valere potest, validum reddit, & si alioquin de iure esset inualidus. *l. cum pater, §. filius matre, ff. de legat. 2.* quem text. inquit ad hoc notabilem esse & singularem, prout notat Bar. & communiter alii, & præsertim Ias. in *l. 1. §. si quis ita, ff. de verb. oblig. & rursus Ias. in l. verbis ciuilibus, colum. 4. ff. de vulg. & pupil.* Et licet ille text. & Bart. *ibi*, in vltimis voluntatibus loqui videantur, idem tamen in contractibus esse dixit Ias. in *d. l. 1.* & ita tenet Alex. in *consil. 4. colum. 4. & 5. & in consil. 12. colum. fin. & in consil. 42. in fi. colum. 5. volum. 1.* vbi ex pluribus comprobat, stipulationem inutilem iuramentum continentem validari, licet non in vim stipulationis, sed in vim pacti: Videtur tamen in hoc animaduertendum esse, quia non videtur actum nullum conualidare, de quo nunc quæritur, sed efficere vt valeat eo modo, quo potest, videlicet in vim alterius actus validi; vt puta stipulatio in vim pacti, donatio causa mortis, cui interuenerint duo tantum testes, in vim donationis inter viuos, & sic de singulis, & ideo subdit *ibidem* Cassaneus, & satis in specie in casu simili firmat Arret. in *consil. 54. in causa magistri Blasii in fin. quod*

quod bonorum omnium donatio tam presentium quam futurorum, licet non valeat, l. stipulatio hoc modo concepta, & ibi notatur, ff. de verb. oblig. si tamen promissor iurauerit, saltem quoad presentia valere, vt ibidem latius habetur. Verum hanc conclusionem donationis omnium bonorum non firmo, an valeat saltem quoad presentia vi iuramenti, tum quia non pertinet ad rem propositam, tum etiam quia quamplures contrarium voluerunt, inter quos & Curt. iun. in consil. 25. num. 5. volum. 1. Et voluit etiam Bart. cum quo simpliciter alii pertranscunt, in d. l. stipulatio hoc modo concepta, in fi. ff. de verb. obligatio. dum vult dispositiones illas non valere, quæ liberam auferunt testandi facultatem, etiam si sint iuramento vallatæ, & cum illa Bart. opinione cæteri etiam alii simpliciter transeunt. Item Augustinus Berous in consil. 52. num. 3. volum. 1. inquit, vbiunque actus reuocatur seu vitiatur in fauorem iurantis, ita iuramento confirmari vt propter reatum periurii iurans contrauenire non possit. At secus si in eius odium reuocetur, vel infirmetur, propterea quod non obstante suo iuramento contrauenire potest, & ita inquit declarare Aret. in d. authen. sacramenta puerum, C. si aduers. vendit. vbi recentiores, vt refert Bologninus in consil. 45. vbi vult, in tali casu iuramento tolli beneficium l. si vnquam, C. de reuocan. donat.

Præterea Augustinus Berous in c. non sine multa, num. 41. extra de arbitri. inquit ex verbis Abb. post Bal. in auth. decernimus, C. de arbitri. colligi, civilem legem vel statutum iuramentum prohibere posse quo ad legis civilis effectum, videlicet vt ex actu iurato actio illa non oriatur, quæ alias de iure civili oriebatur: quo vero ad effectus iuris canonici, neque prohibere posse, quin iurans ad obseruantiam iuramenti cæsuris ecclesiasticis compelli possit, vt voluit Bal. ibi, & sequitur Salic. suum namque lex, non alienum auxilium denegare solet, vt notatur in l. a fiduis, C. qui potior. in pignor. habeant. Et ideo in terminis illius auth. illa actio ex compromisso iurato non oritur, quæ alioquin ex compromisso de iure civili oriri solet, vt in d. auth. habetur. Pariter etiam arbiter inique laudans litem suam non facit, propterea quod & hic quoque est iuris civilis effectus, l. fin. ff. si mess. falsum modum dixerit, & Bart. in l. fin. ff. de variis & extradin. cognit. Addit præterea Berous eo in loco, quod licet inspecto iure civili compromissam iureiurando vallatam eam actionem non producat, quam de iure civili producere solet ob prohibitionem illius text. cum iis, quæ ibi notant Doctores in dicta auth. vtputa vel in factum, vel ex stipulatione: si tamen ad ius canonicum respiciatur ex eo compromisso ex causa iuramenti alia actio suborietur, quæ ex lege conditio appellatur: quando quidem cum ius canonicum iterum indistincte mandat iuramenta illa, quæ in detrimentum salutis aeternæ non tendunt, seruari cap. si vero, extra de iureiuran. cum similib. ex huiusmodi compromisso iuramento vallato quædam obligatio orietur, & ex consequenti quædam actio, quæ conditio ex lege appellatur, argumento l. vnice, ff. de conditio. ex lege, & eorum quæ habentur in cap. 1. extra de pact. Vbi ratione peccati quis de iure canonico ea quoque seruare tenetur, quæ simplici pacto promittit, vt ibi argumento d. cap. & si Christus, in principio, extra de iureiuran. Et ideo cum lex canonica ve-

lit quem ex pacto simplici efficaciter obligari, ex ea obligatione oritur quædam actio, quæ ex lege conditio appellatur, vt habetur in d. cap. 1. Et ideo pariter etiam in casu nostro idem dicendum esse: ad quod faciunt etiam ea, quæ dixit Abbas in c. cum venissent, extra de institutio. & substitur. dum concludit, quod quando iuramentum super aliquo contractu etiam alioquin inualido apponitur, vel quando pactum & sic naturalis obligatio, tunc ex iuramento de iure canonico oritur actio. Et intelligendo quod text. in d. auth. decernimus, in corpore sumitur, de iuramento arbitrorum tantum, non autem partium per prædicta loquatur, infert Berous quod ex quo de hoc à iure canonico contrarium determinatum non reperitur, id etiam de iure canonico seruandum esse, cum lex civilis in hoc casu directe super iuramento vti quid spirituale disponere non dicatur, sed super facto & actu iurandi, vt supra dixit. Quod autem ille tex. de iuramento arbitrorum tantum loquatur, voluit Innocen. in d. cap. non sine multa, & Bal. & alii ibi, argumento eorum quæ habentur in cap. 1. extra de noui oper. nuncia. Dum autem Abbas in loco supra relato concludit, quod licet ius civile compromissum cum iuramento fieri prohibeat, d. auth. decernimus, compromissum tamen ita confectum subsistere arbitratur, cum ius civile illud non infringat: solum namque disponente censet ex eo actionem non oriri, aliumue effectum non producere. quam qui ex laudo & compromisso de iure communi produci solet. d. auth. & habetur etiam in corpore, vnde sumitur. Hoc autem dictum licet satis ex prædictis comprobari videatur, illud tamen Berous non admittit. Primum, quia tex. in auth. & in corpore vnde sumitur, actionem non prohibet, nec simpliciter eam alioque respectu impedit: ergo vt oritur, dicendum est. Præterea ex quo text. ille simpliciter iuramentum super compromisso interponi vetat, ita etiam compromissum simpliciter fieri velle dicatur, ita etiam vt aliter factum non subsistat, dicendum est. l. non dubium, C. de legib. & habetur in l. 1. ff. de liber. & posthum. & ita declarat August. Berous eo in loco. Hanc conclusionem aliter declarat Imola in d. cap. cum contingat. num. 46. extra de iureiuran. dum etiam ipse quærit, an statuto vel lege iuramentum prohiberi possit, & inquit interdum statutum, vel lex contractum simpliciter prohibet, vel personam contractantis, de iuramento tamen mentionem non facit. Interdum autem prohibet contractum sine quadam forma & solemnitate confectum, & tunc contractum non valere arbitratur, etiam quod iuramento vallatus sit: Interdum & tertio, subdit ipse, statutum fieri prohibet sine quadam solemnitate, & pariter vult vt si aliter fiat, non subsistat tam ipse contractus, quam etiam ipsum appositum iuramentum. Redeundo autem deinde ad casus propositos, & eos percurrendo, quo ad primum, qui est quando statutum vel lex simpliciter contractum vel personam prohibet & iuramenti mentionem non facit, tunc si iuramentum interueniat, contractum subsistere arbitratur & iurantem obligare per ea quæ habentur in d. cap. cum contingat, & in d. authen. sacramenta puerum. Es ita statuti prohibitio intelligatur, quatenus iuramentum non interuenit: secus vero si interuenit: Nam tunc contractus licitus videtur, & non habet locum prohibitio, cum

statuta à iure communi interpretatione recipiant, ut late ibi prosequitur. Iacobus autem de Beluifio in *questione, qua incipit, lex Perusina*, aliter inquit: Dicit enim, quod si statutum contractum fieri & in esse deduci prohibeatur sine certa solemnitate: si aliter fiat non subsistere, propterea, quod tunc quamlibet aliam formam vel solemnitatem prohibere & impedire videatur ita ut nulla alia sufficiat etiam si sit solemnitas iuramenti, nisi ea accedat quæ ab ipso statuto exigitur: in hoc enim casu, ut ipse censeat, iuramento contractus non confirmatur, & si fortasse aliter dicendum videatur. Quo vero ad secundum casum, scilicet quando statutum disponit contractum aliter factum non valere, etiam si interuenit iuramentum, & tunc etiam contractum iuramento non firmari arbitratur, ex quo statutum illum tollit etiam interueniente iuramento. Mouetur autem illa ratione, quod possit lex civilis & sic statutum super ipso contractu disponere & obligationem prohibere & inuvalidam reddere, *per ea qua habentur in l. cum lex. ff. de fideiuss. & in l. si non forte. ff. de condict. indeb.* Et ideo stantibus prædictis inquit in hoc casu ex eo contractu agi non posse, ex quo ob statuti dispositionem nullus & inuvalidus est. Accedat etiam quod coram iudice seculari ex iuramento agi non potest, cum de iure civili iuramentum non sit regulariter obligatorium, ita ut obligationem inducat, *ut habetur in l. i. ff. de oper. liber.* Videtur tamen, ut ille qui iuramentum recipit, possit ad forum ecclesiasticum recurrere, ad hoc ut iurans ad iuramenti obseruantiam compellatur. & ad hoc inquit facere illud, quod habetur *in c. fin. de foro competen. in 6.* Possit fortasse tamen dubitari, ex quo statutum expresse non tollit iuramentum, & ideo seruandum sit; an possit iudex secularis ut seruetur curare, cum ius canonicum præualeat in hoc iuri civili, quatenus vult iuramentum esse efficax ad inducendam obligationem, & si aliter de iure civili dispositum sit: & inquit quod possit dicendum esse, *per ea qua habentur in c. 2. de iureiuran. in 6.* Subdit tamen eodem in loco Imola existimare agentem in foro seculari hac de re audiendum non esse ob ipsum statutum, quod iuramentum inuvalidum non reddit, etsi ita inuvalidet, ut contractus nullus sit, & solum iuramentum remaneat, Nec in hoc casu, subdit ibidem Imola, tractandum esse, an statutum iuramentum prohibere possit, ex quo illud expresse non prohibet, nec infringit.

Quo vero ad tertium casum, quando scilicet statutum expresse super iuramento disponit, utputa quia dicit, quod si contractus aliter fiat, non valeat, nec subsistat, & pariter nec iuramentum ipsum, si interponatur, & in hoc casu, subdit Imola, varias esse Doctorum sententias & opiniones, ut ex supra dictis satis clare & manifeste constare potest; Quædam enim fuit Doctorum opinio, ut tale statutum simpliciter valeat, & eam sequitur Bal. *in l. pactum, C. de collatio. in notabilib.* sed clarius & magis expresse in *5. quest.* habetur, ubi id in specie decidit, statutum ut iuramentum non valeat, prohibere posse, *per ea qua habentur in d. l. adigere. §. fin. vbi tradit etiam glōf. ff. de iure patron.* dum inquit in remissione iuramenti legem vim Apostolici, & ex consequenti Pontificis obtinere. Hanc præterea opinionem sequi videtur glōf. *in l. nec patronus, C. de oper. libert. & eandem sequitur Salic. in d. auth. sacramenta puerum,*

in vlt. quest. Alia & secunda est opinio, ut statutum iuramentum inuvalidum reddere non possit, nisi vel fingat dolum, vel fraudem, aut metum; & hanc sequitur Bal. *in d. l. omnes populi, in 3. q. & inquit ita tenuisse Rayner. in d. l. simpliciter.* dum vult, statutum non valere, quia semper præsumedo vel fingendo fraudem aut dolum in fraudem iuris diuini & canonici iuramentum tollere, & ita fraudibus viam aperire, contra ea quæ habentur *in c. quanto, extra de diuort.* Tertia autem est opinio, ut non obstante tali statuto, iuramentum obliget, cum super eo disponere non possit, uti re spirituali. Verum quia tunc recipiens iuramentum contra formam statuti illicite illud recipere videtur, ex quo contra iustum mandatum superioris, cui debuit obedire, *c. qua contra mores. 8. distinct. & c. 2. extra de maior. & obed. & c. solita, extra eod. tit.* ad relaxandum iuramentum cogi posse dicendum videtur. Hanc opinionem tenuit Federic. de Senis *in conf. 272.* Et idem etiam videtur ibidem velle in casu præcedenti, quando statutum dicit non valere contractum aliter factum, etiam quod interueniat iuramentum: quasi (ut ipse inquit) in eo casu videatur statutum velle, ut non debeat, nec possit sine solemnitate statuti quispiam iuramenta recipere. Butrius autem in d. cap. cum contingat, post eum simpliciter tenet, statutum iuramentum prohibere non posse, cum non spectet ad iudices seculares, nec ad l. civilem, vel statuta, sed ad ius canonicum, *ut habetur in c. quemadmodum, per glōf. & voluit Ioan. Andr. post Hostiens.* Verum stantibus prædictis Imola ibi tandem concludere videtur, statutum vel legem prohibere non posse vel annullare iuramentum, ex quo est quid spirituale, & ideo dicendum esse statuta laicorum de eo disponere non posse. De eo tamen potissimum dubitandum videtur, an saltem absolutio à iuramento peti possit, prout voluit Federicus ipse de Senis, cuius opinionem inquit primo ingressu satis æquam & rationabilem videri: quia licet statutum vim iuramenti tollere non possit, videtur tamen subditum cogere, ne recipiat iuramentum sine quadam solemnitate, cum tale statutum ex iusta causa conditum sit: unde videtur ei obediendum esse, quia ex se quid licitum non continet: imo prima facie satis æquum & iustum apparet, ut scilicet quispiam iuramentum sine statuti solemnitate non recipiat.

Videmus namque ius civile antequam iuramentum præstetur, illud interdum præstari prohibet, & eius dispositio seruatur, ut habetur in l. quæ sub conditione. *ff. de conditio. institut.* dum ibi dicitur, quod si testator Titio decem legauit, si Capitolium ascendere iurauerit, Titium tale iuramentum præstare cogendum non esse: & satis esse si non præstito iuramento, ut legatum consequatur, & sic tale statutum ex se satis iustum videtur, quatenus iuramentum recipi vetat, si solemnitas statuti non interueniat, & ex consequenti quod ille qui aliter recipit, illicite facere dicatur: ac etiam si aliter recipiatur, licet obliget, ex quo seruari potest sine interitu salutis æternæ, efficaciter obliget, cum sponte præstatur, non autem per dolum vel metum. & ideo tunc dicatur ei, cui præstitum est, efficacem ex iuramento obligationem quæsitam esse in eo, quod iuramentum continet: quo fit, ut ad relaxationem ipsius iuramenti cogi non possit. Imputandum namque illi videtur, qui ipse iurauit. subdit

subdit tamen dici fortasse posse, pœna arbitraria puniendum esse illum, qui iuramentum sine solemnitate statuti receperit, ex quo talis prohibitio satis rationalis est, *vt notauit Iacob. de Beluifio & post eum Bal. in d. l. non dubium. C. de legib.* Et hinc etiam dici posse videtur quod si statutum, de quo supra, pœnam vllam recipienti iuramentum sine solemnitate statuti imponat, subsistat, etsi Butrius in d. c. cum contingat, extra de iureiuran. contrarium innuere videatur, & non bene, per prædicta. Nam, hoc quoque admissum, non ideo iuramenti vis tollitur, quin si sponte præstetur, in eo quod præstatur seruandum non sit, & ideo inquit Imola suam opinionem satis de iure defendi apparere: & ideo inquit haberi in materia quartam opinionem, quod iuramento non obstantem statutum efficaciter obliget, licet sine solemnitate statuti recipiens pœna ipsius statuti puniatur, si certa pœna appositæ sit, alioquin pœna arbitraria, *vt notat Bal. in d. l. non dubium.* Quoniam inquit Imola in d. c. cum contingat, ex prædictis apparet statutum vires iuramenti tollere non posse, licet pœnam illud recipienti sine statuti solemnitate imponere possit, si ex legitima causa factum sit: merito subdit verba statuti diligenter ponderanda esse: Nam tunc aut statutum contractum tantum prohibet fieri à minore, muliere vel filio-familias sine certa solemnitate, etiam quod iuramentum interueniat, & si aliter contrahatur pœnam imponit, & tunc contrafaciens in illam pœnam incurret: Aut pœnam nõ imponit, & pœna arbitraria punietur: Aut vero statutum contractum fieri vetat sine certa solemnitate, etiã quod interueniat iuramentum, & si aliter fiat, annullat contractum & iuramentum: & tunc quatenus contractum annullat, subsistere: quatenus autem iuramentum, nequaquam, ex quo iuramentum quid spirituale est, & de iure diuino tunc obligationem inducere arbitratur. *d. c. & si Christus. ff. de iureiur.*

Quoniam præterea aliquando dicit statutum, contractum sine quadam solemnitate fieri nõ posse, etiam si iuramentum interueniat: & casu quo quispiam eo instrumento vtatur, in quo talis contractus contineatur, pœnam centum incurrat, eo in casu arbitratur quod si vtatur eo iuramento propter contractum in eo inclusum, pœnam statuti incurrat: si vero eo instrumento iuramenti causa vtatur, & illud obseruari petat, pœnam statuti non incurrat, propterea quod sicut statutum vires iuramenti tollere non potest, pariter etiam vtenti tali iuramento pœnam imponere non possit, *vt habetur in l. Seius & Augerius. ff. ad Falcid. & in l. quod de bonis. §. 1. eod. titul.* Accedat etiam, quod statutum iuramento adicere non potest saltem quo ad vires iuramenti tollendas casu quo illa solemnitas non interueniat per iura supra deducta, & ita inquit intelligenda esse ea quæ dixit hac de re Butr. & si videatur posse punire recipientem iuramentum sine solemnitate statuti ex iusta causa confecti, ex quo in eo statuto obedire debuit, quod summam rationem & æquitatem continet, *vt habetur in d. l. quæ sub conditione. ff. de cond. & demon. & in l. omnes populi. ff. de iust. & iure.* Præterea Ias. in d. auth. sacramenta puerum, num. 80. C. si aduers. venditio. quærendo an statuta laicorum prædictæ auth. derogare possint, & ex consequenti iuramentum tollere, & num. 82. an dicta statuta subsistant declarando glos. in d. l. adigere. §. fin. ff. de iure patron.

inquit eam aliter dicere, sequendo quandam distinctionem, quam refert Geminianus in cap. quamuis, colum. penult. in versic. sed quaritur, de pact. in 6. Et est huiusmodi. Aut quærimus, nunquid lex ciuilis super iuramento potestatem habeat nondum præstito, sed super aliquo actu præstando: & tunc legem ciuilem illud remittere posse, *d. §. quoties. & ita inquit intelligere glos. in d. cap. quamuis.* Aut vero loquimur de iuramento iam præstito, & tunc legem ciuilem remittere non posse, de eo disponere, & multo minus tollere, & ita procedere aliam opinionem, prout supra etiam dictum fuit. Diuersitatis autem rationem eam esse arbitratur, quod facilius concedenda tolluntur, quam ea quæ iam concessa sunt, *argum. d. l. patre, cum similibus. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur.* Et ideo inquit, eam glos. optime loqui, & pro ea est tex. in terminis in d. l. quæ sub conditione. §. sed si quis sub iurifurandi. ff. de conditio. in fit. & inquit semper sequutum esse hanc opinionem, quam inquit etiam sequi Paul. Castren. in d. l. si quis pro eo, colum. fin. ff. de fideiuss. Vbi expresse vult, statutum hodie de iuramento disponere non posse: quia vt supra sæpe diximus, cum sit quid spirituale, & ex consequenti fori ecclesiastici. *cap. fin. de foro competen. in 6. & in cap. venerabilem, extra de elect.* vti que statutum laicorum procedere non potest, *c. ecclesia sancta Maria, extra de constitut.* Et tandem concludit ibidem Ias. Pauli opin. veriore esse, statutum scilicet directo contra iuramentum disponere non posse eiusue obseruantiam, & latius tradit Ias. in d. auth. sacramenta puerum, n. 83. Præterea idem Ias. in d. l. non dubium, num. 26. C. de legib. dum vult iuramentum super actu à lege reprobato interpositum nullius esse momenti, inquit notare ibi Bal. ius ciuile iuramentum reuocare posse: & inde infert subsistere illa statuta, quæ quibusdam in casibus iuramentum reprobant, & ibidem latius profertur Bart. & vltra prædictos declarat Alciat. in conf. 732. & in d. c. cum contingat, in vers. quartus casus, extra de iureiuran. Et mouetur Alciat. ea ratione quod statutum non dicatur aliquid circa iuramentum disponere, cum habeat tacitam conditionem, si pars acceptet: & ideo potest quandocumque à parte remitti. *l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & cap. 2. extra de sponsal. & c. significauit, extra de censib. & c. 1. extra de iureiuran.* Et ideo potest statutum illud relaxare, prout ipsa mulier posset, vt ibi latius profertur.

De hac præterea conclusione loquens Ioannes Baptista à sancto Seuerino in d. l. omnes populi. numero 68. num. 74. ff. de iust. & iure, tres considerat & refert casus principales, quandoque enim inquit ipse, lex seu statutum annullans actum siue contractum, annullat etiam iuramentum peccati causam excludendo: Quandoque & secundo lex, siue statutum annullat simpliciter ipsum actum annullando pariter & ipsum iuramentum de eo mentionem faciens: Tertius casus est, quando lex siue statutum simpliciter reprobat vel annullat contractum, & sic contradicit iuramento appposito ad confirmationem ipsius actus, de iuramento tamen mentionem non facit. Circa primum casum, quando scilicet lex vel statutum annullans actum seu contractum, an iuramentum annullat peccati causam excludendo, prout accidit quando statutum vel lex disponit contractum minoris vel mulieris sine quadam

solemnitate factum, etiam si iuramentum accesserit dolo vel metu extortum præsumi, & tunc ipso iure non valer, etiam quod iuramentum appositum sit: & ideo illud iuramentum seruandum non est, cum peccati causa sublata sit, vt voluit Bar. in d. l. omnes populi, & Bal. in d. auth. sacramenta puerum, quæ sequitur ibi Salic. asserens vltra verba, quod metu & dolo extortum censetur, illa alia etiam apponere vtile est, videlicet, nec possit probari contrarium, prout inquit tenuisse Florianum in d. c. cum contingat, extra de iureiuran. & Anch. in c. 1. in 11. quæst. principali, extra de constitutio. vbi cum Bal. distinctione in dict. authen. sacramenta puerum, pertransire videtur.

Id tamen tunc procedere intelligendū est, si subsit verissima causa seu coniectura fraudē vel dolum aut metum præsumendi, vt puta quia locus in quo viget huiusmodi statutum, est talis quod in eo minores vel mulieres communiter dolo vel fraude aut maiorum suorum metu decipiuntur, cum tunc valeat illud statutum, & ex consequenti iuramentum seruandum non sit, cum non sit obligatorium, ex quo dolo vel metu extortum præsumitur, vt de hoc est optimus text. in l. 2. C. de non num. pecun. vbi patet, præsumptionem vel conditionem in contractu appositam, iuramento etiam super eo præstito inesse.

Verum Abbas in d. capit. cum contingat, id inquit procedere, nisi ex confessione ipsius iurantis aliud apparet, videlicet contractum verum extitisse, & non dolum vel metu extortum: nam tali confessioni standum est in foro pœnitentiæ, vt habetur in c. significasti, extra de homicid. & non solum in foro pœnitentiæ, sed etiam contentioso, vt habetur in auth. sed iam necesse. C. de donat. ante nupt. Alioquin quando verosimilis causa non subesset dolum vel metum præsumendi: tunc ex quo tale statutum factum in fraudem iuris canonici vel diuini disponentis iuramentum seruari præsumi potest: merito non subsistet, vt in specie tenuit Raynerius de Forliuio, de quo supra circa idem mentionem fecimus, in d. l. omnes populi.

Ratio autem in promptu est: nam fictio seu præsumptio statuti à peccato non liberat, vt videtur voluisse Butr. in d. cap. cum contingat. sed clarius idem voluit Abbas ad hoc adducens illud, quod notatur 15. quæst. 1. in cap. sunt quidam. & tradit Innocen. in cap. quia plerique, & in d. cap. que in ecclesiarum. & prædicta in omnibus suis partibus sequitur Bened. de Perus. in d. cap. cum contingat. colum. 17. Subdit tamen vterius Ioan. Bapt. à sancto Seuerino legisse Abb. in sua disputatione, stante statuto communiter per Italiam, in qua tandem in hoc determinas ita concludit: Cum statutum præsumit fictionem, simulationem vel metum, vel quid simile, ita distinguendum esse: Aut nulla apparet specifica & verosimilis fraudem præsumendi coniectura, & huiusmodi statutum non subsistet, quatenus pertinet ad tollendum iuramentum, propterea quod vigente causa non apparente, non potest obligatio Deo querenda seu ius ipsum diuinum impediri, argum. c. sunt quidam. 25. quæst. 1. & eorum que notat Innoc. in d. cap. que in ecclesiarum, extra de constitut. & in c. plerique. alioquin huiusmodi statutum perfidiam causam præberet & periurii, contra text. in l. 1. C. si ad-

uers. venditio. ac etiam contra text. in d. cap. cum contingat.

Aut vero subest causa præsumendi: vt quia communiter in eo loco minores decipiuntur, & inducuntur dolo vel metu ad contrahendum, & sæpe contractus obligatorii finguntur contra minores: vnde statutum arguendo à communiter accidentibus, quod quidem permittitur, vt habetur in c. licet, extra de cler. non residen. cum similibus, aliquam solemnitatem introduxit, qua ommissa statutum simulatum præsumit siue dolum: & tunc aut constat in foro animæ ex confessione ipsius minoris contractum esse verum, & non simulatum: & tunc ad iuramentum obseruandum obligatum esse: quia in foro animæ confitenti creditur in suum præiudicium, vt habetur, & supra diximus, in d. cap. significasti, extra de homicid. & notatur in glos. clemen. 1. extra de pœnis.

Verum animaduertendum est, quod prædictæ declarationi illa regula repugnare videtur, qua dicimus eadem facilitate ad iurandum prædicti inducuntur, qua ad contrahendum, cessare præterea existimat dictus Ioan. Bapt. à sancto Seuerino statuti rationem, an ex quo statutum est contra diuinam obligationem, cessante causa statuendi cessat etiam dispositio, vt notat Innoc. in d. cap. quia plerique, prope finem, & tradit glos. in d. cap. non est, extra de voto.

Et idem opinatur dicendum in foro contentioso, vt puta si aperto ore confiteatur postmodum contractum esse verum, & non simulatum, siue dolum: nam tunc ad obseruantiam iuramenti teneri dicendum est, cum esset ratio, & ita statuendi causa, qua sublata iuramentum validum remanet: Nam & contra præsumptionem iuris & de iure in contrarium probatio eius, de cuius confessione agitur per confessionem admittitur, vt notatur in authen. sed iam necesse. Cod. de donation. ante nupt. & in capit. si qui fidem, extra de sponsal. & tradit Bald. in l. filium quem habentem. Cod. famil. eriscunda. & Innocent. in dicto capitulo plerique. vbi notabiliter inquit, etiam postquam sententia transiuerit in rem iudicatam, si constet de iniquitate partis illius confessione pro qua lata est, sententiam ipsam reuocandam esse, propterea quod cessat præsumptio, propter quam transit in rem iudicatam; & ideo id multo magis de iuramento dicendum est, quo iurans Deo principaliter obligatur, vt habetur in cap. debitores, & in c. si Christus, extra de iureiuran.

Non debet enim iurans contra conscientiam negligere, propterea quod ad gehennam negligeret, & si id ecclesie militanti occultum sit, argumento cap. literas, extra de restit. spoliat. Id autem intelligitur, quando in confessione minorum debita solemnitas adhibita est, iuxta ea quæ notauit Bart. in l. certum. S. si quis absente, de confess. & tradit Cynus, quæ sequuntur alii Doctores in l. clarum. C. de auctorit. præstan.

Aut vero præsumptam à statuto fraudem deducit, seu contractum omnino licitum non dicit, & tunc inquit Baldi opinionem seruari posse, de qua supra mentionem fecimus & aliorum, vt iuramentum sc. obligatorium non sit. & ratio est, quia iuramentum statuti præsumptionem legitime inductam

non tollit: Nec dicitur ille iura impugnare, licet verba impugnet, qui iuravit, ex quo non impugnat interpretationem eius, *ad quod allegatur d. l. fin. C. de non numer. pecun. & notata per Innocent. in cap. veniens, extra de iureiuran. & in cap. per tuas, extra de arbitr.* dum inquit, quod si quis iurat, simpliciter seruare arbitrium, iuramentum conditionaliter appositum intelligitur, videlicet quod seruabit, vel soluet pœnam, prout est de natura arbitrii, ita in obligatione sit alternatiua, *per ea que notantur in authent. siue a me, & in l. si mulier. C. ad Velleian. & notant Cynus in l. si exceptione. C. de non numeran. pecun.* & sic realiter ideam sentit, etsi obscurius ibi loquatur. Illud tamen adnotandum diligenter arbitratur, & est tale: Negari non potest, inquit ipse, quatenus pertinet ad iudices seculares, quin ex argumentis & opinionibus supra relatis super validitate iuramenti probabile dubium reddatur, an possit iudex secularis de eo cognoscere, vel debeat ad ecclesiasticum Iudicem, vt infra dicitur, referre, vt *habetur in cap. tuam. extra de ordine cognition. & in cap. nouit, extra de iudic. & in cap. cum sit generale, extra de foro competen. & in cap. fin. eodem tit. lib. 6. & tradit Ioan. Andr. in cap. si iudex laicus, de sentent. excommun. in 6. vt inquit dixisse Ioan. Bapt. à sancto Seuerino in l. 2. in fin. ff. de iurisdic. om. iudic.*

Vnde stante tali ambiguitate, quærunt Doct. ad quem talis ambiguitatis declaratio spectet, an scilicet in eo casu iuramentum subsistat, nec ne? Et nonnulli dicebant Episcopum & inferiorem à Papa declarare posse, vt voluit Speculator *in tit. de legib. §. nunc de episcoporum, versic. item Papa.* vbi optime loquens de cap. venerabilem, extra de election. quem sequitur Butr. *in cap. quanto, extra de iureiura. & faciunt notata ab Innocent. in d. cap. debitores.* Et Abbas *in prædicta disputatione, & in cap. ecclesia sancta Maria, col. 10. extra de constitut.* inquit quod licet Feder. de Senis *in quodam consilio* non valere statutum laicorum dixerit, quod quibusdam coniecturis contractum vsurarium præsumit, id tamen limitandum existimat, nisi lex vel statutum principaliter circa actum spiritualem non præsumeret: sed circa actum temporalem, cui actus spiritualis adnexus est. Et ita declarando inquit soluere dictum Bart. *in dicta l. omnes populi,* vbi vult quod si statutum laicorum in aliquo casu contractum simulatum præsumat, & si iuramentum in contractu appositum sit, adicit tamè illud temperamentum, vt procedat quando statutum talem præsumptionem inducit ex aliqua rationabili causa, alioquin lex vel statutum in fraudem iuramenti simulationem præsumere non posset, vt ibi latius prosequitur, & se refert ad ea quæ dixit in eadem disputatione, & sic Abb. vbiq; idem sensisse videtur. Castrensis autem *in dicta authent. sacramenta puerum,* simpliciter concludit, iuramentum esse seruandum, non curans quibus statutum verbis ad tollendum iuramentum etiam dolum præsumendo vtatur. Verum idem Castrensis *in eadem authent. sacramenta puerum, in lectura Florentia edita.* post multa concludit, quo ad vires iuramenti, quas accipit à iure civili, posse omnino statutum tam directe quam indirecte vim illam iuramento auferre, *per text. in dicta l. adigere. §. fin. ff. de iure patronat. in gloss.* Quo vero ad vim quam accipit à iure canonico, nec directe, nec indirecte auferre posse, argumens o. d. cap. cum quid vna

via. & præsertim, quia in facultate laicorum esset ea ad se trahere, quæ ad eorum forum non pertinent: quod quidem fieri nullo modo concedi debet, dict. cap. nouit, extra de iudic. Vnde illud inferitur, quod si statutum dicat non obseruata quadam forma & solemnitate contractum fictum & simulatum seu dolo initum præsumendum esse, si tamen accesserit iuramentum valere: attamen si contractus sit vere simulatus, vel dolo initus, iuramentum non valere: & ratio est, quia deficit consensus iurantis. Sed in eo casu statuti, vt re vera consensus iurantis adsit esse potest, licet à statuto abesse. Vnde ex quo inspecto Deo, cui omnia sunt præsentia & nota, veritas multo magis quam fictio attendi debeat, cap. inquisitionis, extra de sentent. excommunican. ergo statutum illud attendendum non videtur. Accedat etiam, vt ipse ait, quod si statutum dolum fingeret & simulationem aliquibus ex coniecturis propinquis & verosimilibus ad præsumendum verum dolum, *secundum ea que notantur in l. dolum. C. de dolo.* contrarium verius erit. Et ratio est, quia in eo casu non est dolus fictus, sed verus, qui cum directe probari non possit, sed coniecturis à statuto inductis, huiusmodi verosimiles coniecturæ declarari & specificari debent, vtputa si statutum dicat, vt ibi quis de aliquo crimine aliquem contractum facit, talis contractus simulatus præsumatur, sufficiat huiusmodi propinqua & verosimilis coniectura, & intelligatur illum potius ad pœnam euitandam quam vere & realiter facere. Vnde si contingat eum absolui à tali accusatione, contractum nullum vt simulatum ex forma statuti dicere possit. Aliud exemplum hunc in modum deduci potest. Vult statutum, vt si minor curatorem habens sine eo contrahat, ex quo facile haberi potest, quod dolo minor inductus præsumatur, vtique videtur sufficere huiusmodi præsumptio, *arg. l. fin. ff. de rita nupt. & tunc illam auth. sacramenta puerum,* locum non habere arbitratur: sicut enim per ius commune quædam præsumptiones verosimiles ad probandum verum dolum vel simulatum in specie referri solent, vt *habetur in d. l. dolum,* pariter etiam à statuto specialiter referri possunt: sed vbi esset coniectura omnino extranea, vt est Florentiæ statuto sancitum, vt nisi coram Capitaneis horri sancti Michaelis mulieres contrahere non possint, & viro alienationem bonorum suorum concedere, alioquin contractus simulatus præsumatur, vtique tunc iuramentum tolli dicendum non est; & eius vires: & ita inquit dicere illum Doctorem Ioan. Baptist. à sancto Seuerino, & magis sapienter & distincte quam in lectura. Ludouic. vero Rom. vt idem Ioan. Bapt. subdit, *in consil. 12.* sequitur opinionem Bald. *in d. authent. sacramenta puerum.* addens quod Cato Saccus *in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss.* dicebat Bald. in hac materia iudicium esse incertum, & ideo eius auctoritatem in hac materia spernendam esse. Verum post multa ipse Sanseuerinus *in d. l. omnes populi, num. 72.* inquit censere inhærendum opinioni Abb. *quam posuit in d. cap. ecclesia sancta Maria. & in d. cap. cum contingat. & in d. disputatione, & sequutus est etiam eandem consulendo in consil. 72.* *quam tenere videtur Paul. Castrensis: in dicta authent. sacramenta puerum.* Nec discrepare videtur à sententia Butrii *in dicto cap. cum contingat,* dum distinguendo dicit quod aut apparet legitima causa præsumendi

mendi dolum seu simulationem in contractibus minorum, & tunc vis iuramenti impediatur: Aut non apparet legitima causa talis præsumptionis, & runciuramentum subsistat, etiam quod statutum specialiter annullat iuramentum. Quoniam autem huiusmodi opinio mediam quandam viam elegisse videtur, ideo multo libentius eam amplecti inquit Sanseuerinus, sequutus in hoc Imperatorem in *l. non sine. C. de bonis qua liber.* cuius verba sunt hæc: *Consequens est ambiguas atque legum diuersis interpretationibus titubantes causas benigne ac iuris moderamine temperare.* Quem text. quilibet memoriæ mandare debet, cum ad multa adduci possit.

Hæc autem limitat Abbas in prædicto consil. 72. posita validitate prædicti statuti ob extrinsecas & legitimas doli vel fraudis à statuto præsumptas coniecturas, vbiunque minor se maiorem prius & ante omnem contractum iurasset, & deinde contrahat, & super contractu iuret: Nam in eo casu inquit tale statutum ad iuramentum antea præstitum extendendum non esse arbitratur, quasi iuramentum prius præstitum tanquam dolo extortum & fraude adactus se maiorem iurauerit; & ideo vult vt sicut excluderetur à beneficio restitutionis. *l. si alterius. C. si minor se maior. dixer.* Ita etiam à beneficio dicti statuti excludatur: & tandem concludit dictum Bart. in *d. l. omnes populi*, tunc procedet ei, quando à principio se maiorem non iurauerit, ac etiam si probetur statuentes probabilem causam præsumendi dolum habuisse, vt ibidem ipse late profequitur. An autem hæc limitatio procedat, tradit optime Ioan. Andr. in *addit. ad Speculat. in tit. de sentent. §. vt autem. circa principium, in addit. incipientes, ad hæc. & tradit de hoc etiam Ludouic. Roman. in consilio 12.*

Dixit præterea Abbas in eodem consil. quod si statutum dicat, quod nisi seruetur quædam solemnitas, &c. contractus à minore factus dolo extortus præsumatur, statuentes videri dubitasse de vero dolo: nam fictio cadit super certo & falso, cum sit pro veritate contra veritatem facta assumptio. Præsumptio vero super incerto, quod potest esse verum: & sic statuentes voluisse fingere dolum, vbi non erat. Id quod in præiudicium iuramenti facere non potuerunt, ex eo igitur verbo argui debet sufficientem doli præsumendi causam non habuisse, alioquin statuentes illo verbo (fingatur) vbi non fuissent. Plus ergo affert ad validitatem statuti verbum fingatur, quam præsumatur.

Quo vero ad secundum membrum, videlicet quando statutum vel lex ipsum actum simpliciter annullat etiam annullando iuramentum non seruata forma & solemnitate statutaria, nec quicquam dicit de dolo metu & fraude aut simulatione fingenda vel præsumenda, ita inquit Sanseuerinus, quod aut loquimur de lege canonica, vel statuto clericorum ab ea approbato: & tunc non valere contractum, nec iuramentum seruandum esse, cum d. l. canonica vim Apostolici habeat in tollendo iuramentum, vt dixit gloss. notabilis in *d. l. adigere. §. fin. de iure patronat. & tenet hoc Ioan. Andr. post Hostiens. in cap. quemadmodum, extra de iure iuran. & ita communiter teneri.* Aut vero loquimur de lege ciuili seu statuto laicorum: & tunc quantumcunque talis lex vel statutum contractum improbet, vel iuramentum ipsum, tamen iuramentum tollere non

potest: & ideo illud seruari oportet, cum lex ciuilis super iuramento disponere non possit, prout voluit Ioan. Andr. post Hostiens. in *d. cap. quemadmodum. & Federic. de Senis in consil. 272. & Bart. in dicta l. omnes populi, & Butrig. Imola & Abb. in d. cap. cum contingat. vbi ad hoc multa deducunt.* Et iterum idem inquit tenuisse Abb. in *dicta disputatione*, indistincte siue verba statuti dirigantur in personam, siue in rem, ex quo principaliter in fauorem iurantis statutum emanauit: & si in consequentiam & secundario publicum commodum & fauorem concernat, vt ibi late habetur. Id autem nonnulli limitant, & procedere nolunt, nisi ipsa lex ciuilis seu statutum iuramentum annullans ratione nitatur & æquitate, vt puta (vt supra sæpe dictum est) quia statutum vel lex contractum annullant cum minore vel muliere confectum, ob id quod hominum illius loci malitia valde propensa esset ad minores vel mulieres decipiendum, vt dixit Bald. in *d. authent. sacramenta puberum, & aliis in locis supra relatis.* Et Bald. sequitur Ancharan. in *d. cap. cum contingat*, inquit id forte procedere, quod statuto iuramentum remitti possit, sicut & pacto, vt dixit Salycet. quo ad illam obligationem, quæ ab ipso iuramento descendit & parti acquiritur, vt scilicet statuto sicut & pacto tolli possit: non autem quo ad eam obligationem, quæ ex iuramento ipsi Deo acquiritur, vt notatur in *d. cap. 1. & in d. cap. debitores, extra de iure iuran.* cum ad eam inducendam fictus consensus sufficere non videatur, qui ab ipso statuto descendit, cum id iure cautum non reperitur. Licet autem huiusmodi obligatio Deo quæ sita ab ipso statuto non tollatur, erit tamen fortasse statutum ipsum in foro seculari seruandum, cum in suo foro lex ipsa ciuilis vel statutum super iuramento disponere possit, & ipsam obligationem prohibere, & inualidam reddere, argumento eorum quæ notantur in *l. cum lex. ff. de fideiussor. & in l. si non sortem, in princ. ff. de condition. indeb. & in d. l. non dubium. C. de legib. & in gloss. in d. l. adigere. §. fin.* Vnde cum ipse contractus resistente d. lege vel statuto inualidus sit, ex ea agi coram iudice seculari minime potest. Nec etiam ex iuramento, cum ex seipso regulariter obligationem non producat, vt notatur in *d. l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & in l. 1. C. de oper. liber.* Vbi tradit etiam Bal. & voluit Imola in *d. cap. cum contingat.* Et hinc esse ait, quod coram iudice seculari & in eius foro iuramentum seruari debeat, vt supra dictum est, & habetur in *d. cap. cum contingat.* Et ita videtur velle Imola tunc, cum nititur æquitate, & ratione, vt paulo ante dictum fuit: alioquin autem aliter dicendum est, vt supra retulit Sanseuerinus, qui ita communiter teneri attestatur: coram vero iudice ecclesiastico huiusmodi statutum seruandum non est, nec in eius foro: quinimo vult, vt possit iudex ecclesiasticus iudicem secularem compellere ad obseruandum tale iuramentum, & hanc conclusionem sequi inquit Benedic. in *loco supra relato*, & de hoc & præcedentibus inquit ad eundem esse Bald. in *l. 1. C. si aduers. donation.* & ex eius dictis limitari posse existimat conclusionem supra relatum, vbi & ipse quoque dixisse ait.

Quo vero ad tertium membrum, quod est, quando lex vel statutum simpliciter contractum reprobant vel annullant, & ideo in effectu iuramento apposito ad ipsius actus confirmationem faciunt,

faciunt, an tunc iuramentum sit seruandum, & quid operetur, & quando, late inquit tradere Carnitas in d. cap. cum contingat, & Legistas in d. authent. sacramenta puberum, & in aliis locis supra relatis. Et huiusmodi articulum ideo inquit Sanseuerinus vt alios relatos non prosequi, quia non est materia d. l. omnes populi. Eius tamen declaratio satis (ni fallor) ex aliis supra relatis percipi potest.

Pro clariori declaratione propositæ conclusionis omittendum non est illud, quod dixit Curtius iunior in consil. 118. num. 6. dum inquit, quod licet statutum laicorum iuramenti effectum & vim regulariter tollere non possit, limitari tamen hanc conclusionem & non procedere arbitratur, quando statutum annullans contractum iuratum procedit, vt supra diximus, disponendo quod nisi interueniat solemnitas, minores dolo inducti præsumantur, & mouetur eadem ratione, de qua supra, quod stance dolo contractus non valeat: imo cum statutum præsumit dolum, potest sine vlla pœna sperni iuramentum. d. cap. cum contingat, extra de iureiuran. & cap. licet mulieres, de iureiuran. lib. 6. cum ibidem notatis. hanc opinionem inquit, vt supra etiam sæpe diximus, tenuisse Bart. in d. l. omnes populi, in secunda quæst. 3. quæst. princ. in fin. ff. de iustitia & iure. Hanc opinionem tenuit Bald. in dicta l. non dubium. C. de legibus. & iterum Bald. in d. authent. sacramenta puberum. hanc cautelam plurimum professe existimat, & inquit Raphael. ibi pro opinione Bald. iudicatum fuisse, & eam sequitur. Et eandem conclusionem tenuit Cardin. Florent. in dicto cap. cum contingat, inquit consuluisset subsistere statutum iuramentum impediens, quando præsumit dolum vel aliam iustam causam, & eum refert Abb. in dicto cap. cum contingat, col. 16. & sic Burr. & Panormitan. & imola in dicto cap. cum contingat, concludere statutum laicorum præsumendo dolum vires iuramenti tollere posse. Eandem opinionem tenuit Ludouic. Roman. in dicto consil. 12. viso facto proposito, & Abbas Panormit. in consil. 72. quinque dubia. & hanc esse communem opinionem, vt supra vidimus, attestatur Iaf. in d. authent. sacramenta puberum, col. fin. & inquit eandem tenere Castrenl. & Salycet. ibi. Et ideo infert ad statutum Tridentinum, & inquit, quod cum expresse protideat circa contractus iuratos, præsumatque dolum & fraudem ac ipsum minorem dolo & fraudulenter ad alienandum inductum fuisse & esse, & etiam ad iurandum super ipsa alienatione concludendum esse, vt permutatio de qua ibi, nullam obtineat roboris firmitatem. Hanc præterea opinionem iterum sequitur Curtius iunior in consil. 119. num. 6. vbicunque statutum fraudem & dolum præsumit. Et subdit ad propositum nostrum hanc conclusionem ita in iuramento assertio procedere, sicut in confirmatorio, & ex consequenti, quod sicut huiusmodi statutum tollit iuramentum, de quo in dicta authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. ita etiam tollat iuramentum, de quo in dicta l. si alterius, in fin. C. si minor se maior. dixer. dum vult, vt quando minor se maiorem esse iurauit, licet non probet maiorem ætatem, nisi publico instrumento, at tamen sine aliis probationibus id admittendum esse à iudice, qui vera & solida fundamenta habet, vt voluit Ludouic. Roman. in d. consil. 12. vbi in specie loquitur quando statutum vires iuramen-

ti tollit, fraudem præsupponens, & tamen vult, vt ille, qui se maiorem iurauit, iuxta dictam l. si alterius, de nullitate contractus dicere possit. Et ideo cum alii supra relati Romani opinionem sequantur in dicto consil. 12. consequens est multas alias decisiones in terminis habeamus. Verum subdit idem Curtius iunior in eodem consil. 119. num. 7. quod posito vt Doctorum decisiones non haberemus, hæc tamen conclusio efficacissima ratione firmaretur, & est huiusmodi. Iuramentum confirmatorum maioris vis & efficaciam est, quam assertorium. Id in primis ex eo probatur, quod dixit Cynus in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. dum vult, iuramentum confirmatorium donationem conualidet ob id quod futurum respiciat, & in eo non est peccatum: secus vero in assertorio, quando quispiam confessus fuerit illud, quod non est, & ideo videmus quod contra iuramentum prouisorium in casu licito præstitum absolutio à superiore non conceditur ad hoc vt quis contrauenire possit, nisi ex magna causa: sed in assertorio faciliter conceditur, vt dicunt communiter Doctores in cap. mulieri, extra de iureiuran. Ergo. Hanc opinionem ex pluribus confirmat Socinus senior in consil. 66. vol. 1. vbi inter cætera approbat prædictum consilium Romani 12. Et ideo animaduertendum est, consilium Corii 121. col. fin. vol. 2. vltra ea, quæ eidem respondet Curtius in dicto consil. 119. num. 2. non loqui in casu, in quo statutum iuramenti vires tollat, fraudem aut dolum præsumendo: & ideo in casu nostro prorsus eius auctoritatem cessare: & ideo subdit Curtius in eodem consil. 119. num. 8. negligendam non esse in casu nostro Barbatæ auctoritatem in consil. 53. vol. 2. vt omnino circa hoc. & Aret. in l. pluribus. ff. de verborum obligationib. iuxta quorum opinionem dispositio d. l. si alterius, restringitur, vt solum procedat, quando quis corporaliter & expresse se maiorem iurat: secus vero si in princ. instrumenti se maiorem asserit, & deinde in fine iurat omnia & singula prædicta vera esse. Eius namque auctoritas cum ad limitandam dictam legem tendat, nec habeat qui ei contradicat in iudicando, ei adhaerendum videtur. Nec potest, si dicatur Barbat. sæpe multa verba effundere & multa dicere, quæ iure modicum confirmantur, vt attestatur Felin. in cap. caterum, col. 7. & in c. Rodolphus, col. 8. extra de rescriptis & Laurent. Calca. in consil. 1. quia vt inquit Curt. potest ad hoc responderi ex illo epigrammate Martialis, dum inquit:

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala quædam.

Non aliter fieri solet auitæ libertæ. Constat enim Bart. & alios celeberrimos Doctores multa dixisse, quæ minus vera sunt: nam vt vulgo dicitur, quandoq; bonus dormitat Homerus. Et ideo mirum non est, si id aliquando etiam Barbatæ contigisset. Præterea confirmat Curt. opinionem Barbatæ, quia si recte animaduertatur ad dispositionem dictæ l. si alterius, vtique pœnalis dici debet, ex quo ita iurantem beneficio restitutionis in integrum ab ipsa lege concessio priuat, & ideo in tali casu succedit illa notabilis regula, quod pœna priuationis nunquam locum habet, nisi quatenus expressum reperitur, vt est text. in §. cum igitur. ibi, nec qualibet lex est tale quid dicens, in Authent. de non eligen. secundo nuben. Et ideo dixit Bald. in authent. ex testamento, col. penult. C. de secund. nupt. quod li-

et in multis casibus quis propter negationem legis beneficium amittat, *vt habetur in l. fin. C. de rei vend. merito ad casus similes extendendę non sunt, vt dixit Bal. Accedat ad hoc gl. notabilis, & ibidem tradit Panor. in cap. fin. extra de iure patronat. Vbi dicunt, quod ad hoc vt pœna priuationis imponatur, vt expresse cautum sit omnino oportere. Ad hoc etiam facit illud, quod dixit gl. in pœna depositionis, in c. in summa, 18. quæst. 1. dum vult depositionis pœnam imponendam esse, nisi à lege specialiter exprimat. Hinc etiam dicitur, quod licet vasallus contra fidelitatis iuramentum veniat, feudo tamen priuandus non est, nisi in casibus à iure expressis, vt est text. in cap. 1. §. illud. & §. porro, in tit. quæ fuit prima causa benefic. amittent. in vsibus feudorum. & ita expresse determinat And. de Isern. magnus feudista, in cap. 1. in tit. qualis vasall. iura. debe. fidelit. in vsibus feudor. & ita in terminis consuluit Alexand. in consil. 103. videtur prima consideratione dicendum. Pariter ergo præsupposito, prout vere est, quod illa lex, si alterius, priuet minorem beneficio restitutionis in integrum, quando corporaliter iurauerit se maiorem, quando expresse iurauerit intelligenda est: non autem si simpliciter asserat, & postea in fine generaliter iurauerit omnia & singula vera esse. Confirmantur prædicta per ea, quæ voluit Decius in consil. 4. ex consilio quadraginta ultimo loco, impressis, vbi post decisionem propositæ speciei, quæ satis ad propositum nostrum facere videtur, subdit post Bald. in l. cum proponas, col. fin. C. de hered. instit. casus pœnales esse stricti iuris, & ideo interpretationem extensiuam non recipere, per text. in l. testamento. la prima. ff. de cond. & demonstrat. Ex quo colligit Bald. in cap. 1. colum. fin. in tit. qualis domin. propriet. priue. in pœnis liquidam probationem esse debere, ad hoc vt pœna committatur. Et notanda etiam sunt ad calum nostrum ea, quæ dixit Decius ibi, quando quid personaliter fieri dicatur. Accedunt etiam ad comprobationem prædictorum ea, quæ dixit Franciscus Aret. in l. gerit, col. 7. ff. de acquiren. heredit. dum inquit, quod si quispiam deponat aliquid principaliter, verbis tamen enunciatiuis asserat, conuentum esse heredem si simpliciter respondeat credere, confiteri dicendum non esse, nisi ea quæ deducta sunt principaliter in positionibus, & ideo non fateri se esse heredem dicendum esse, vt latius ibidem ipse prosequitur. Pariter etiam in casu nostro eum qui iurauit omnia & singula vera esse, de iis quæ principaliter in dispositione continentur, non autem de illis, quæ enunciatiue & asseritiue dicta fuerunt, & id multo magis dicendum est, quando sumus in materia pœnali, quæ strictè intelligenda est, vt supra conclusum fuit. Præterea confirmatur prædicta conclusio ea ratione, quod d. l. si alterius, loquitur per ablatiuos absolutos, vt est ibi, huiusmodi autem iuramento corporaliter præstito. Qui quidem ablatiuus absoluti in conditionem resoluuntur. l. à testatore. ff. de condition. & demonstrat. & l. cum pater. §. euictis. ff. de legat. 2. Merito succedit alia notabilis regula, quod regulariter cōditio formam inducit, vt dixit Bald. in auth. matri & auia. C. quando muli. tutela offic. fungi potest. succedit etiam alia singularis regula, quod formalis dispositio in suo æquipollenti impleri non potest, vt concludunt Doct. communiter relati ab Alexan. & recentioribus in l. 1. ff. de liber. & posthum. Vnde neces-*

sario inferendum est, iuramentum corporale, de quo in d. l. si alterius, expresse & formaliter præstari debeat, non autem per alia verba generalia, videlicet iuro omnia & singula vera esse, vt ex prædictis manifeste apparet.

Præterea quatenus pertinet ad materiam generaliter propositam prosequendam, illud animaduertendum est, quod licet quis de euictione teneatur, vbi simplicem scientiam habuit venditionis, ita vt venditor euictionis actione conueniri non possit, nisi facta venditori notificatione: attamen vbicumque in venditione adest simplex scientia, si contractus venditionis iuramento firmatus sit, satis esse, & in hoc iuramentum id ultra ius commune operatur, vt dixit Didac. Couarru. lib. 3. variarum resolut. cap. 17. num. 4. in fin. versic. Quinto sufficiens est. vbi inquit simplicem scientiam venditionis sufficere, vt venditor ipse venditionis actione conueniri possit, si iuramento præstito contractus venditionis inierit; ratione namque & vi iuramenti effectum est, vt denunciatio necessaria non sit, nec interpellatio requiratur, ad hoc vt debitor in mora constituatur, id quod licet in genere, tenent etiam Ioan. And. & Abb. in cap. breui extra de iure iuran. vbi idem Couarru. voluit etiam absque interpellatione illius capituli responsionem obtinere, & in his terminis euictionis hanc opinionem comprobant eadem ratione Alexand. in l. 2. §. voluntatem, col. penult. num. 16. ff. sol. matrim. & Barbat. in cap. fin. versic. quinto, extra de empt. & vendit. & ibidem Anton. Burgos, num. 11. & Claud. in l. non solum. §. morte. num. 102. ff. de operis noui nunciat. vbi etiam idem voluit Ioannes Anton. Rubeus Alexand. num. 687. & Ioan. Lopez, in cap. per vestras. §. fin. num. 31. extra de donat. inter vir. & vx. & Purpurat. in l. quod te. num. 92. ff. si certum petat. & Guiliel. Mainier. in l. nulla intelligitur mora. num. 83. cum sequent. ff. de reg. iur. & id intelligitur dummodo venditor sciat litem motam, vt voluit etiam Barbat. in cap. fin. num. 4. in fin. versic. quinto, extra de empt. & vendit. et si Alexand. in d. l. quod te, num. 8. reprobet sententiam & opinionem Ioan. And. & aliorum, in d. cap. breui. quæ tamen cum frequentiori omnium consensu recepta sit, maximam huic opinioni auctoritatem præbet, vt fatetur idem Alexand. in d. §. voluntatem. Nec repugnare videtur conclusioni nostræ, quod iuramentum contractui appositum eiusdem contractus naturam & conditionem sortiatur, vt habetur in l. fin. C. de non numeran. pecun. & l. fin. ff. de liber. causa, & cap. quem admodum, extra de iure iuran. vt infra late suo loco dicetur. De natura autem huius contractus est, vt venditori litem motam esse denunciandum sit, ad hoc vt ipse venditor de euictione teneatur: nam & si sciam naturam huius contractus esse, vt venditor de euictio teneatur, attamen quod ei scienti litis quæstio denuncianda sit, nec de natura dicti contractus esse, nec ipsius contractus propriam arbitratum, sed generale & omnibus aliis ad hoc vt quis in mora constituatur opportunū, & ex consequenti quid accedat, nempe vt hoc regulariter requiratur, attento rei statu & eius qualitatibus naturale non est. Præterea hanc denunciationem, quæ scienti fieri debet, naturalem esse, nihil operari, aut referre, vt colligitur ex iis, quæ dixit Bald. in l. 1. col. 1. C. comoda. licet interpellatio de natura cuiusque contractus sit, ad hoc vt debitor in mora constituatur, si for-

si fortasse in sciens contrahens fuerit, & creditoris necessitatem ignorat. At iuramentum sortitur naturam contractus, cui accedit, sed primordiale quidem, non accidentale, uti communiter receptum est ex iis, quæ dixit gloss. in l. certi conditio, in princ. ff. si certum petat. argumento litem veniunt. §. cum prædiximus. ff. de petit heredit. & tradit Bald. in cap. fin. col. 3. extra de iure iuran. & rursus idem Bald. in l. vnica. §. sed & si non. C. de rei vxor. action. Et sic ex prædictis concludit, denunciationem non esse necessariam, quoties venditor scit litem emptori motam esse, & ipse venditor iuramento in contractu venditionis apposito in specie se defensurum emptorem ubique quæstio vel lis super re empta mota fuerit promiserit, ut præmittunt omnes, quibus hæc sententia placuit: alioquin si venditor simpliciter iuramentum præstiterit, iuraueritque in genere contractum ipsum venditionis, forsitan in eo casu denuntiatio necessaria erit, & iuramentum hoc generale ipsius contractus leges & conditiones habebit, quod quidem (ut ipse ait) maturius considerandum videtur, quando quidem Alexand. in d. l. quod te, num. 8. eam opinionem reprobat, qua asseritur ratione iuramenti moram contrahi & committi absque interpellatione.

Tertius præterea casus, in quo denunciatio seu interpellatio non requiritur, ille est, ut inquit Anton. de Burgo, quando iuramentum interuenit, ex quo vi iuramenti sine interpellatione in mora esse dicitur, & ita inquit intelligere Ioan. Andr. in d. cap. breui, extra de iure iuran. Et ita ponderat Imola in d. l. quod te, illud dictum uti valde notandum, quod tamen ibidem non probat Alexand. adducendo per locum à speciali in contrarium tex. in cap. licet, in tit. si de feudi contro. sit inter domin. & agnat. in vsibus feudor. iuncto cap. 1. in tit. de for. fidel. ubi de vasallo specialiter prouisum est, ut quando scit domino suo magnum periculum, nisi illi subsidium præstet, ad quod ex iuramento fidelitatis tenetur, in mora dicitur constitutus, & non aliter, ut ibi, & notatur in c. 1. in versic. requisitus, in tit. de noua forma fidelit. Et id (ut inquit Alexand. in dicta l. 2. §. fin. col. penult. ff. soluto matrimon.) ex quo suadetur, quod iuramentum contractus naturam sortitur, cui adiicitur, vulgata l. fin. C. de non numer. pecun. sed natura emptionis & venditionis est huiusmodi. Ergo? Et ideo idem Alexand. in d. l. 1. C. de peric. & commod. rei vend. idem concludit. Ias. vero in d. l. quod te, col. 9. aliter non resoluendo rationes Alexand. firmat opinionem Ioan. And. inquiring, hanc esse vim iuramenti, licet in fine se ad Bart. referat, & se plurimum restringat. Adduxit autem Ias. ad probandam hanc conclusionem, quasdam rationes, quas quilibet videre potest, quarum Burgos vnã magis probat, ob id quod ea conuinci videatur Alexand. iussit dictis. Dixit enim Ias. iuramentum vim ac virtutem habere, propterea quod quis se facturum obligat & curaturum, ut est text. & ibi tradit gloss. fin. in cap. ex literis, extra de sponsal. & cap. ex rescripto, extra de iure iur. & tradit Bal. in d. l. fin. C. de non numer. pecun. Quando autem quis promittit se facturum & curaturum, interpellatio necessaria non est, cum intelligatur quamprimum potest, ut singulariter voluit Bald. in cap. 1. §. ad hac. in tit. hic fin. lex. in vsibus feud. quem sequitur simpliciter Alexand. in d. l. quod te, immediate post illud, quod dixerat de iuramento. Subdit

tamen deinde posse Alexand. ex eo quod iuramentum habet illam vim, quando super facto alterius interponitur, & ita procedat tex. cum gloss. in d. cap. ex literis. Sed in facto proprio, quod eandem vim habeat, prorsus negatur, quinimo potius ad factum præcise compellitur, ut dixit in d. rub. extra de empt. & vendit. & idem probat text. in cap. ad nostram, il primo, extra de iure iuran. Et ideo tandem concludendo inquit Burgos, quod iuramento obligatus ad aliquid faciendum instante necessitate, ex parte eius cum iuratum est, si iurans sciuerit, facere absq; vlla requisitione obligatur. Mouetur autem ad ita concludendum per text. in d. §. licet. quem deduxit Alexand. Eadem enim omnino ratio est, cum casu feudali ad alium casum non feudalem, non deciduum de iure communi, arguere possimus, & id procedit, quando ius feudale in ratione naturali & iusta fundatum est, ut in casu nostro concludit Rom. in consil. 212. de quo meminit Ias. in l. 1. col. 1. C. de iure emphyteut. ubi in simili quamplura alia deducit post Bartolum in l. si mihi & Titio. ff. de verborum obligationib. & Bald. in cap. in tit. de inuestit. de rebus alien. fac. in vsibus feudor. & facit illud quod notat Ananias in cap. 1. col. 1. extra de vsu. Ex quo igitur eadem ratio est in iurante defendere emptorem in causa emptionis, prout in iurante auxilium domino suo præstare, merito instante necessitate eadem ratione, qua vnus in mora constituitur, constituetur & alter, & hanc inquit existimare fuisse intentionem Ioan. Andr. Butr. & Imolæ in d. cap. breui, extra de iure iuran. Et facit illud, quod voluit Abbas in cap. fin. in tit. si de feud. Et ex his tollitur illud, quod primo loco induxit Alex. per locum à speciali: quando quidem ex prædictis satis constat speciale quicumq; dari, ubi ratio diuersitatis de vno casu ad alium non datur. Pariter etiam inquit non ob stare, dum secundo loco dixit iuramentum secundum naturam contractus intelligendum esse, quia id verum est, si concurrat intentio iurantis, & ita intelligendum esse text. in dicta l. fin. C. de non numer. pecun. secundum Imolam in cap. 1. extra de iudic. quem inquit citasse in dicta rub. extra de empt. & vendit. Verum quando subest necessitas ex parte illius, in cuius fauorem præstitum est ipsum iuramentum, verisimiliter intentio iurantis cum natura ipsius iurantis non concurrit, propterea quod verosimile non est, quod iurauerit eum in necessitate constitutum defendere, cum interpellaretur & non aliter, argumento illius §. Et si secus esse videatur, si talis necessitas non insisteret, & in eo casu Alexand. intentionem intelligit quod iurans venire, nisi interpellatus, obligatus non sit, & id inquit Burgos memoriæ mandandum esse, cum huiusmodi distinctio melior sit & rationabilior quam Bart. distinctio in dicta l. eum qui. §. si iurauero. ff. de iure iuran. ad quem prorsus se refert Ias. in d. l. quod te, col. 9. propterea quod, ut voluit Bart. & ex consequenti etiam Ias. quando etiam tempore contractus iuramentum interpositum esset, quis in mora non constitueretur, propterea quod, ut ipsi arbitrantur, inconueniens esse eodem tempore quem obligari, & in mora constitui. Verum ad hoc respondet, in mora constitutum esse ratione iuramenti, non tempore contractus, sed quamprimum commode potuit, argumento gloss. in §. omnis. Instit. de verborum obligationib. Hoc idem videtur esse Gozad. in consil. 69. num. 9. et si de emphyteuta

Phyteuta loquatur non solente, cum soluere iurasset, nam si primo anno non soluat, utiq; in commissum cadere dicitur, nec biennium expectandum esse, prout voluit Alexand. in consil. 88. non puto, vol. 1. & Bald. in cap. querelam, extra de iureiuran. & Ias. in l. si quis maior. C. de transaction. Hanc præterea conclusionem sequitur etiam Hieronymus Gratus in consil. 139. num. 7. vol. 2. inquies illam conclusionem locum non habere, quando venditor euictionem promisit & iuravit, propterea quod in eo casu venditor etiam non requisitus de euitione tenetur, si sciuerit litem esse motam, ut voluisse videtur Speculator in tit. de advocato, col. 5. versic. sed nunquid. Ioan. And. & Anton. de Butr. & Imola in d. cap. breui, extra de iureiuran. & alii in d. l. 2. §. voluntatem. ff. sol. matrim. & Ias. Decius & alii in d. l. quod te. ff. si certum. pet. Vbi Decius inquit hanc esse communem opinionem, & iterum Butr. in consil. 150. visis diligenter. & Bauerus in tract. de iuramen. col. 4. cum aliis similibus. Et ideo ex hoc infert etiam Gratus eodem in loco, quod non obstante illa communi sententia, & si in denunciatione dictum non sit, ut veniat ad suscipiendum litem & defensionem de euictione tamen omnino teneatur, ut communis est opinio, & id iuramenti vi. Nec credendum esse Alexand. arbitratur in d. l. quod te. ff. si certum. pet. & Socin. in d. §. voluntate. ex quo communior opinio contrarium tenet, & nihil quod urgeat deducant, & præsertim dum dicunt iuramentum naturam actus super quo interponitur, sequi. l. fin. ff. qui satisfacere cogant. Nam ad hoc responderi potest, tunc procedere & locum habere, vbi consensus deficit, ut voluit Bart. in l. si quis pro eo, in membro 13. ff. de fideiusor. At in casu nostro consensus non deficit. Ergo? Præterea animaduertentum est, quod nisi procederet huiusmodi conclusio, iuramentum nihil operaretur. Dixit etiã Gratus eodem in loco, num. 9. iuramentum in eo naturam actus super quo præstat, ut iurans in pluri non obligetur, non seruat, ut efficacius non obligetur, cum iuramentum efficacius obliget. l. miles. §. decem. ff. de re iudic. vbi Castrens. & alii notant. Sed ad hoc posset fortasse replicari, quod imo ad plus, non autem efficacius obliget, cum iurans etiam non interpellatus obligetur, & si quod ad summam ad plus non obligetur. Et ideo vt id potius efficaciam quam summam denotet, dicendum videretur.

Prosequendo vires iuramenti, & illos casus in quibus aliquid ultra ius commune inducit, & prædictæ regulæ addendo, sciendum est, iuramentum certiorationem præsumere ita vt certioratio interuenisse intelligatur. Vnde est, vt mulier iuret nulla etiam præcedente certioratione, vel Velleiani renunciatione, mulier ipsa non aliter ac si solemniter & certiorata renunciaisset obligetur, ut dixit Anton. Capicius in decis. 159. num. 29. per ea quæ voluit Alexand. in l. sciendum, col. 9. de verborum obligat. & est text. notabilis in cap. ex rescripto, extra de iureiuran. vbi plures refert concordantes, & eandem conclusionem sequentes; & quod iuramentum obliget mulierem etiam quod certior de Velleiano senatusconsulto reddita non sit, & de suo præiudicio, tradit etiam Domin. à sancto Gemin. in cap. quamuis, num. 1. de pact. in 6. & Ioan. Lopez in cap. per vestras, in cap. 12. num. 23. Ratio autem est, quia iuramentum efficit, ut quis magis deliberate ad actum accedere præsumatur. d. cap. ex rescripto, & etiam vt su-

pra diximus, clausulam illam vt actus valeat omni meliori modo continet, vbi latius per eum. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Thomas Grammat. in decis. 101. num. 79. per text. in d. cap. ex rescripto, extra de iureiuran. vbi voluit gloss. quam sequitur Bald. in vlt. notabili, & etiam per ea quæ voluit Butrius in cap. si diligenti, extra de foro compet. & late tradit Alexand. in consil. 42. argum. 7. vol. 1. & Bologninus in consil. 3. in fin. & Guido Papa in decis. 227. Vbi in Arresto ita iudicatum fuisse. Et idem voluit M. Anton. Natta in consil. 144. num. 7. vol. 1. dum pariter voluit ad iurandum quoscunque magis deliberate accedere, & ideo mulieres, minores & rusticos, qui iura ignorare præsumuntur. l. regula, in princip. ff. de iuris & facti ignorant. & l. 2. §. fin. ff. de iure fisci, ita vt iuribus in eorum fauorem inductis renunciaisset, nisi certiores facti non videantur. l. mater decedens, ff. de inoffic. testament. sibi tamen si cum iuramento omni legum beneficio renunciauerint, præiudicare, propterea quod tunc saltem in genere cogitatum de quolibet remedio sibi melius competente, cum ad iurandum magis deliberate accedere, ut ibi latius habetur, & idem voluit Abbas in d. cap. ex rescripto, num. 9. extra de iureiuran. & Ias. in repetitione legis prima, num. 155. de acquiren. heredit. & Hippolyt. Marsil. in tit. de quest. §. 2. incipiente, plurimum quoque, num. 64. & Ias. de repud. loquens ff. de acquiren. heredit. Hanc quoque conclusionem sequitur Socinus iunior in consil. 32. num. 28. vol. 3. vbi & ipse quoq; vult, vt mulier cum iuramento intercedens Velleiani exceptione uti non possit, & si de tali beneficio eam certioram redditam fuisse non appareat, & mouetur eadem ratione, quod quis ad iurandum cum matura deliberatione accedere præsumatur, ut post alios declarat Felin. in d. cap. ex rescripto, ibi, col. 5. extra de iureiuran. & hoc idem firmat & plures concordantes deducit Curt. senior in consil. 43. super contingentia facti, col. 5. versic. & potissime in casu isto. Vnde Alexand. in consil. 102. num. 4. vol. 5. inquit præsumi certioram redditum, & deliberate ad illum actum accedere de quo iuramentum præstat, ut dixit Archid. in cap. 2. de pac. lib. 6. & declarat Butrius in cap. si diligenti, col. 6. vel 7. versic. fallit primo, extra de foro competen. & hanc eandem conclusionem sequitur Augustinus Berous in consil. 35. num. 16. vol. 1. & tradit iterum Alexand. in rubr. ff. de verborum obligat. col. fin. & tradit Cardin. Albens. in l. mater decedens, num. 4. ff. de inoffic. testam. per ea quæ voluit Ias. in authen. sacramenta puerum, num. 14. C. si aduers. vendit.

Hæc conclusio, vt inquit Augustinus Berous in cap. solita, num. 2. extra de restit. spoliat. limitatur in eo, qui iam spoliatus suæ ecclesiæ cum iuramento renunciauit, propterea quod tunc nõ sponte, sed coacte quo ad causam restitutionis & spoli renunciaisset præsumitur, ut ibi, & id in odium spoliantis introductum est, contra quem & alia quamplurima iura introducta sunt, id quod ex eo quoque comprobatur, quod exceptio & causa renunciationis petitorium concernit & ipsam proprietatem, quæ quidem in causa spoli non admittitur. Nec prædictis obstare dicendum est, ut notatur in cap. super hoc, extra de iureiuran. vbi tradit etiam gloss. cum iis, quæ dixit supra in cap. præceden. Hanc præterea opinionem sequitur Imola in cap. cum causa, num. 19. extra de empt. & vendit. dum inquit quod eo ipso quod vbiunque in contractu iuramentum appositum

Actum est, ratificatus præsumatur in eo, super quo iuramentum interponit, eum ad iurandum quis de facili induci non videatur, & ideo inferre videtur, iuramentum operari quod quis scire præsumatur. Verum Bart. in l. postliminii. §. fin. ff. de capt. & postlim. reuers. & las. in l. si quis in conscribendo, num. 19. C. de pac. limitando regulam, de qua ibi, vt scilicet renunciatio procedat, vbi quis fuerit certior redditus sui priuilegii, illud inquit procedere, nisi interuenierit iuramentum, ob id quod in eo casu ex eo certioratio suppleatur, quod cum ad iurandum inducatur, certior factus præsumatur.

Operatur præterea in eo aliquid iusurandum ultra ius commune, quod licet fideiussor nisi prius principali excusso conueniri nõ possit, *auth. present. C. de fideiussor.* Attamen si fideiussor suam promissionem iureiurando confirmet, etiam principali non excusso conueniri potest, vt voluerunt Bald. Anchar. Abbas in d. cap. ex rescripto, per illum text. extra de iureiuran. & eorum opinionem sequitur Alexand. in consil. 32. Hinc oritur alia conclusio, quod aliquando iuramentum ab vno præstitum alteri nocet, vel prodest. Et ideo Corne. in l. duobus, num. 1. ff. de iureiuran. inquit iuramentum delatum ab altero ex duobus reis credendi, nocet alteri, & ideo inquit non obstat text. in l. si duo. ff. si quis cautio. quia loquitur in pacto, quo vnus ex correis credendi alteri non præiudicat, nisi sint socii, dicta vero l. duobus, in iuramento procedit, quod vim solutionis habet, vt supra l. proxima, & ibidem habetur in §. a fideiussore. Merito delatio iuramenti facta ab vno ex duobus reis credendi, alteri nocet, prout & ipsa solutio, quemadmodum etiam litis contestatione vnus præuenire vel præoccupare dicitur, idem etiã & iuramento, quod vim contestationis habet, præueniri vel præoccupari iurisdicatio dicitur. *l. nam & postea. §. si is, qui temporalia. ff. de iureiuran. & in glo. fin. in eadem. l. duobus.* Præterea Alberic. de Rosate in d. l. duobus, num. 2. inquit, quod si reus iuret, prodest fideiussori: & secundo loco inquit, quod fideiussor iuret, si fortasse eo modo iuret vt si illud quod iurauit, sit verum, reo prodesse possit, vtputa quia iurauerit non esse debitum, vel esse solutum, tale iuramentum reo prodesse: iuramentum namque pro veritate habetur. Si vero ita iurauerit vt etiam si illud, quod iuratur verum esse, nihil tamen ob id tale iuramentum reo prodesset: vtputa quia iurauerit non fideiussisse, & tunc non prodest, nec nocet reo, vt habetur in l. fin. ff. de iureiur. Hæc præterea conclusionẽ sequitur Alber. in l. creditorem. §. si fideiussor. ff. de iureiur. & inquit optime facere text. in d. §. si fideiussor, in princ. dum disponit, sententiam latam pro fideiussore principali prodesse, quod tamen intelligit secundum ea quæ norantur in l. aduersus. ff. de arb. & in l. 1. ff. rem ratã haberi. & gl. in dictis locis declarat, & intelligit, vti notat Dyn. in c. ratihabitione, de reg. iur. in 6. prout etiam in his terminis habemus, quod iuramentum venditoris nocet emptori, vt inquit Tiraq. in tract. de vtroz. retract. in tit. de restit. lignagier. §. 1. nu. 128. Et e contra iuramentum procuratoris vel defensoris domino prodest quo ad acceptationem vel exceptionem, vt dixit Alber. in l. nam & postea, nu. 15. ff. de iureiur. Præterea Salyc. in d. l. duobus, nu. 1. cum seq. ff. de iureiur. inquit delationẽ iuramenti ab altero reorum credendorum præstitum alteri obesse. Id autem gl. ibi intelligere inquit, si sint socii, & ratio

est, quia litis contestatẽ vim obtinet, vt habetur in d. l. nam & postea. §. si is, qui. & in l. si iurasse. ff. de iureiur. sed litis contestatio ab vno eorum facta, alteri etiã non socio nocet, vt habetur in l. fideicommissio. §. plerunque. Ergo & idem de iuramento dicendũ est. Comprobatur etiam ex eo quod solutio vni facta & delegatio ab altero facta alteri etiam non socio nocet. *l. si rem. §. si duo. ff. de nouat.* Ergo & iuramentũ idem efficere debet, cum eorũ vim obtineat, vt habetur in d. l. qui iurasse. ff. de iureiur. subdẽs nõ obstat text. in l. si duo, in princ. ff. si quis cautio. Nam ibi de facto extrinseco & ab obligatione remoto loquitur, in d. vero l. duob. de iuramẽto super obligatione delato. Dum etiam obiicit Salyc. de gl. in d. l. si vnus, in princ. ff. de pact. vbi pactum non nocet, respondet ibi de pacto loqui illum text. At in d. l. duobus, de iuramento, quod quidem maioris efficaciz est, cum iura litis contestatẽ contineat. Præterea in d. §. quod autem reus, inquit iuramentũ rei prodesse fideiussori, & e contra prodesse si reale sit, non autem personale. Rursus dum opponit de d. l. fideiussoris. ff. de pact. obiectũ soluit dicendo, aliud esse in pactis, de quib. in d. §. quod autem reus. & idem inquit Salyc. in l. creditore. §. si fideiussor. ff. de iureiur. Quod sane iuramentum fideiussoris super contractu interpositũ reo prodest ultra illud, quod ipsum eximat. Præterea dum obiicit ibidem, iuramentum quo quis iurat se daturum, vt ad causam ex qua conuentus erat referri non oportere, vt habetur in l. Labeo, & d. l. duobus. §. qui iurauerit in fin. ff. de iureiur. refertur ad causam, ex qua erat conuentus. *l. Labeo, & l. duobus, §. qui iurauit, in fin. ff. de iureiur.* Sed dicitur in d. l. creditore. §. si fideiussor, eod. tit. ex causa fideiussionis conuentũ fuisse, ergo iuramentum intelligendum est, quia nõ fideiussit, & ideo reo prodesse non debere, vt habetur in d. §. si fideiussor. Et in secundo responso soluit secundum gl. quod ibi adiecit causam, quia non fuit contractum, vel quia fuit solutum, & hæc vera sint, vbi de hoc conitat.

Præterea ad alia transeundo Bal. in consil. 346. nu. 1. vol. 1. quatenus pertinet ad prædictã conclusionẽ, an iuramentũ vnus alteri noceat, vel prodest, inquit iuramentum patris filiis non obesse. Et loquitur de rescripto concessõ patri, & eius filiis ab Imp. vt si fortasse pater iurauerit non impetrare. Præterea rursus in terminis nostris, quod iuramentum rei proficit fideiussori, tenuit etiam iterum Saly. in l. nam & postea. §. iureiurando, nu. 1. ff. de iureiur. & rursus inquit idem Salyc. in l. ait prator, nu. 8. ff. de iureiur. contra ver. sed an iusurandum, opponit, & dicit iuramentum matris patri non obesse. *l. si seruus, cum l. seq. ff. de iureiur. & l. si duo. §. si quis iurauerit. & §. Marcellus, eo. tit. & soluẽdo pariter concludit factũ matris filio nõ obesse.* Præterea Saly. in l. duob. nu. 5. ff. de iureiur. inquit iuramentũ alterius ex reis debẽdi alteri prodesse, & id etiam fateri gl. si sint socii attestatur, vt habetur in l. si is qui duos. ff. de libe. leg. & l. si duo. ff. de arb. Et ibi Bar. verũ esse inquit, si iuratu sit super persona vel causa: nam tunc personam tantũ eximit. Si vero super re: tunc indistincte prodest. §. a fideiussore, vt habetur in eadem re. Rursus etiã quærit e contra, quid dicẽdum sit, si vnus ex reis debendi iuramentũ deferat, an alteri noceat, ita vt ex eo cõueniri possit, & Bar. non posse arbitratur, vt dixit ibid. Salyc. quia de deferente tantum iuramentum interponit, & inquit facere text. in l. fin. in si. ff. de fideiuss. & id inquit procedere quo ad præscriptionẽ. *l. fin. C. de duob. reis.* Quod

quidem subdit ibid. Saly. procul omni dubio verū esse, si cōtra alterum ex correis agat: si vero uti simpliciter suum debitorem, & tūc inquit forte nō interrumpi quo ad alium, nisi sint socii, & quod iuramentum delatum ab vno ex reis credendi debitori noceat, tenet etiam Roncagallus, olim concurrans meus in Pisano gymnasio, in l. 16. nu. 56. ff. de dub. reis, & 59. & 60. & num. 61. 62. & 63. vers. verum promissu. Præterea idem Saly. in d. l. duob. nu. 2. ff. de iureiur. iuramentum rei fideiussori prodesse existimauit. Itē Paul. Castr. in l. qui iurasse. §. si pater filium, nu. 1. ff. de iureiur. inquit patrem ad commodum filiorum iurare potuisse, & filio prodesse, & ex consequenti sibi in actione de peculio prodesse, si super obligatione filii iuret, quæ est principalis: secus vero si super sua obligatione, quæ sit accessoria: nam tūc ei soli prodest, & idem dixit Alex. in l. qui iurasse. §. si pater, nu. 1. ff. de iureiur. dum vult patrē ad commodū filii iurare posse ita ut possit filio & in quandā consequentia sibi in actione de peculio si iurauerit super obligatione filii quæ erat principalis præiudicare: secus vero super accessoria patris obligatione nam tunc iuranti tactum prodest, & Ioan. Ant. Rub. Alex. in l. Titia Seio. §. Imperator, n. 218. ff. de leg. 2. inquit regulam esse generalem, quod iuramentū patris vel matris filio nō nocet. l. 3. §. pen. ff. de iureiur. & in l. nam & postea. §. fin. cum l. seq. ff. eo. & adeo verā esse hanc conclusionē arbitratur, ut filii licet sint hæredes, donationi tamē paternæ vel maternæ contrarietate possit, ut voluit Castr. in consil. 448. vol. 2. & iterū Castr. in l. nam & postea. §. iusiurandum, nu. 1. ff. de iureiur. inquit iusiuradū procuratoris domo quo ad actionem prodesse, & exceptionem. Ratio autē est, quia in iudicio actio utilis nobis acquiri potest per procuratorem, etiam sine cessione. l. in causa, in fin. ff. de procu. secus vero in extraiudicialibus, ut habetur in l. possessio. §. & si possessio. ff. de acq. possess. sed iuramentum vim iudicii habet. l. qui iuramenti. ff. de iureiur. intelligere tamen inquit tam in iudiciali, quam in extraiudiciali, cū vtrunq; vim iudicii habeat, & si non procedat in necessario, quod defertur à iudice: illud enim actionem, vel exceptionem non producit, ex quo partis consensum nō continet. d. l. nam & postea. §. si petitor. ff. de iureiur. Rursus etiam Castr. in d. l. duob. reis. §. quod si reus, nu. 9. ff. de iureiur. inquit de hoc esse aliam gl. super verbo, de re, quæ semper ad hoc adducitur, quod in dubio fideiussoris iuramentum in rem præstitum censetur, non in personam, & simile etiam notari inquit in l. 1. §. 1. vel 2. ff. quar. rer. act. nō detur. Et idem voluit Bar. in ead. l. §. ergo si quis, eod. tit. limitat hoc dictum ut intelligatur super contractu iurato, qui celebratus sit: non autem continente, quod solum censeatur, vel aliter & melius, inquit Castr. dicendum esse, aut quæritur, an profit alteri, & tunc non est vis, an interpretetur in rem, videlicet an quia fuerit solum, vel quia contractus non fuerit celebratus: nam in vtroq; casu idem effectus consequitur. At si quærat an profit iuranti in alia causa, & tunc procedat dictum Bart. per illum text. Præterea regula, de qua supra diximus, quod iuramentum vnius alteri neq; profit, neq; noceat, qualiter intelligatur, declarat Aymon Craue. in tract. de antiquit. tempor. par. 1. num. 54. & etiam in verbo, alius. Præterea etiam quod iuramentum filii nepotem non liget, etiam si sit hæres, tradit Ias. in d. l. si non sortem. §. si cautum, num. 7. ff. de condition. indebit. Præ-

terea Cardinal. Zabarell. in clement. vnica, versic. nos itaque, num. 15. ff. de iureiur. quærens de iurante pro alio an iuramentum iurantis animam attingat? Et inquit Lud. Roman. tenere quod non attingat, nisi iurans cum specialiter obliget, & ideo ipse non deierat. At si sciat falsum iurare, & tunc aut est iuramentum assertorium, & attendendum non est: si vero promissorium sit, & tunc peccat. Et ratio est, quia periuriis auxilium parat, cum per eius organum mendacium exeat, argum. cap. sicut non tuo, 46. distinct. prout & al. us iurans in animam suam, argum. d. c. sicut.

Omittendum etiam non est, quod tenus pertinet ad iuramentum procuratoris illud quod dixit Raphael Cuman. in l. qui bona, §. si alieno, num. 6. ff. de damno infecto, dum vult iuramentum procuratoris, qui speciale mandatum non habet, vi iuramenti dominum non obligare, sed confessionis: & ideo quemadmodum procuratoris confessio dominum obligat, & si dominus eam falsam esse ostendere potest. l. certum. §. sed an ipsos. ff. de confess. ita etiam & iuramentum procuratoris. At si aduersarius principalem ad iurandum cogi velit, vtiq; cogetur, ut est text. in l. generaliter. §. his. C. de rebus credit. & est gloss. parua in l. ad egregias. ff. de iureiur. Verum si dominus procuratori mandatum speciale ad iurandum fecerit, satis est, ut habetur in capitul. præsentium, extra de probationib. Subdit tamen ibidem Cuman. existimare, procuratorem ad litis decisionem iurare cogendum non esse, seu referre, ut habetur in l. iusiurandum. §. procurator. ff. de iureiur. In his vero, quæ ad iudicii ordinationem pertinent, ut sunt interrogationes, & positiones, iurare utique cogi posse, ut habetur in l. non solum. §. 1. ff. de procurat. Et in his casibus Bart. intelligendum esse arbitratur, dum quærit, nunquid iuramentum procuratoris noceat domino, nec ne, cum confessio domino obsit? l. certum. §. sed an ipsos. Subdit tamen Cuman. posse aduersarium petere, ut principalis iuret, & tunc debet comparere, vel ad hoc speciale procuratorem constituere, ut habetur in l. fin. C. de procurator. & ita ibi inquit Bartolum voluisse. Alexand. autem in l. ait prætor, la seconda, §. iusiurandum, numero primo, ff. de iureiurando, inquit iuramentum procuratoris vel defensoris domino prodesse ad actionem & exceptionem, subdens gloss. fin. ibidem.

Facit etiam satis commode ad propositum nostrum, illud quod dixit Bar. in l. cum qui. §. in popularibus, num. 1. ff. de iureiur. dum vult, ut in actionibus popularibus iuramentum vnius omnibus obsit, & intelligit de directa, & ita inquit communiter tenere Alexand. ibidem, ut ibi latius prosequitur Redeundo ad glossam, de qua supra, quod iuramentum vnius non prodest, nec nocet, de qua est text. in dicta l. nam & postea, §. fin. & l. sequenti. & in l. sed & si possessori. §. fin. ff. de iureiur. & cap. quamuis. de pact. in 6. Hæc regula videtur ex eo confirmari, quod iuramentum & sententia æquiparentur, dicta l. sed & si possessori. §. fin. ff. de iureiur. Sed sententia inter alios lata aliis non nocet, nec prodest, ergo nec iuramentum: & ideo infert ad filiam, quæ tempore quo dotabatur à patre pactum fecit de non succedendo patri cum iuramento, iuxta illud quod habetur in capitulo, quamuis, de pact. in sexto. Et cum quæreret, an tale iuramentum filiis

filiis noceat, qui ex ea deinde orientur. Et in hac quaestione Iaf. *ibidem num. 16.* inquit Bartolus in l. qui superstitis, & *ibidem Imola, & Ludouicus Romanus ff. de acquirenda heredit. & Bald. in l. pactum, in 2. quest. vbi late Alexand. C. de collation. ad quos me refero.* Iaf. tamen *ibidem* prædictis addendum censet illud, quod determinat Ioan. And. in *addit. ad Specul. in tit. de oblig. & solut. §. fin. versic. sed & indebitum. in addit. que incipit ordinis.*

Præterea Imola in *cap. veritatis, num. 1. extra de iureiuran.* notat ex eo text. iuramentum ratione dignitatis alicui præstitum ex parte eius, cui præstatur realiter intelligi posse & transire ad successore in dignitate illius, cui præstatur, & præstantem obligare non secus ac si illi, qui successit iurasset. Id autem tunc verum esse dicit, quando quis iurauerit prælato recipienti pro se & successoribus, *vt habetur in gloss. 3. d. cap. veritatis.* Ex parte vero iuramentum præstantis semper est personale, vt *ibidem* dicit Innocent. Nam licet pactum ex parte paciscentis reale esse possit, & ex parte eius cui fit, *l. in. §. gentium, §. pactorum. ff. de pact.* In iuramento tamen secus esse, etiam quod quis pro se & suis hæredibus iuret, nam animam alterius quis sine eius speciali mandato obligare non potest, *vt habetur in cap. vt circa, de election. lib. 6.* & sic ad pœnam spiritualem perituri, & si possit ad pœnam temporalem seu pecuniariam, vt habetur in dicto §. pactorum. potest tamen quilibet animam suam pluribus obligare, & sic recipienti & successoribus, & ad hoc inquit Imola sæpe adduci illud capitulum *cum is, quæ ibi dixit Innocent.*

Voluit præterea Barbat. in *consilio 43. colum. 6. numero 5. versic. capio modo tertiam, volum. 2.* iuramentum ultra prædicta, illius esse vis, vt tollat beneficium excussionis, vt voluit Baldus in *cap. ex rescripto, extra de iureiuran.* vbi dixit in vltimo notabili, quod vbi apponitur iuramentum, excussio necessaria non est: in illo enim text. excussionis debitoris principalis mentio nõ fit ea ratione q̄ fideiussores iurauerint, & id inquit esse valde notandum, licet Baldus dictum suum aliter comprobare non conetur, sed inquit *ibidem* Barbatia ad hoc dictum esse animaduertendum, quia ita videtur Bartolum dixisse in transcurso lectione, non deliberate, vt decebat tantum Doctorem. Et ideo inquit Barbatia ibi esse dictum periculosum, cum hodie (vt patet in quolibet instrumento) apponatur iuramentum, & ideo sequeretur vt fideiussores & similes, qui morbo alieno laborant, *vt dicitur in l. sancimus. C. de fideiussor.* prius excuterentur, & conuenirentur, quam principales, & alii ad quos pecunia peruenit, & id quidem omni æquitate repugnaret, *vt habetur in dicta l. vnde queritur. §. vestimenta, & in aut ben. presente. C. de fideiussor.* Et eo magis quod notari ex stylo suo extorquent huiusmodi iuramenta à contrahentibus, non quod contrahentes velint vt apponatur, vel de eo & eius viribus cogitauerint, nam nesciunt contrahentes, quid tale iuramentum inducat, & non dicitur de mente & voluntate contrahentium.

Item Alexand. in *l. duobus. §. quod autem reus num. 1. ff. de iureiuran.* pariter vult, vt iuramentum rei indistincte fideiussori profit. At contra fideiussoris iuramentum tunc reo profit, cum concipitur in rem, seu super obligatione rei principalis: se-

cus si in persona ipsius fideiussoris. Item iuramentum fideiussoris de iudicio sisti prodest principali, si agendo contra principalem iuramento contrafiat: Et deinde *ibidem* Alexand. in *primo notabili*, quod iuramentum rei prodest fideiussori, etiam si nullum contra reum fideiussor regressum habiturus sit, vtputa si animo donandi intercesserit. Et id ideo est, quia iuramentum vim solutionis habet, & si aliter de pacto dicendum sit, *l. quod dictum. ff. de pact.* prout etiam aliud est in sententia, *vt notatur in l. fin. §. 1. ff. de iureiuran. vbi etiam Bart. ita tenere videtur.* Et idem volunt, quando fideiussor qui regressum habiturus non erat, iurauit: nam & hoc quoque iuramentum reo proderit, ex quo solutionis vim habet, *vt habetur in dicta l. duobus. §. quod autem reus ff. de iureiuran.* Et idem quoque verum esse subdit idem Alexand. si reus circa obligationem fideiussionis tantum iurauerit, vtputa quod fideiussor non intercesserit, ipsi fideiussori prodest, vt dixit Paulus Castrensis in *dicto §. quod autem reus.* Nam pactum rei fideiussori prodesse potest, etiam si in personam factum sit fideiussoris tantum. *l. si vnus. §. ff. de pact. & ibidem de pacto latius prosequitur Alexand.* Item Iaf. in *l. duobus reus, numero 1. ff. de iureiuran.* notat iuramentum rei indistincte fideiussori prodesse, ea ratione quod vim solutionis habeat, & id procedit etiam quod non sit habiturus regressum.

Item queritur, vt dixit Alexand. in *l. præsens. C. de transaction. an* iuramentum syndici noceat aliis particularibus. Et arbitratur obesse, & mouetur ea ratione, quia quando communitates & particulares personæ promittunt & iurant attendere & obseruare quæcunque gerenda & procuranda à suis syndicis, vt apparet ex instrumento syndicatus, vtique in hoc casu syndici absque vilo speciali mandato iurare possunt: nam vbiunque syndicus vel procurator illud facit quod principalis suus faceret vel facere solitus est, vtique licite facit, non secus ac si de eo speciale mandatum haberet, vt est text. iuncta gloss. in *l. fin. ff. quod cum eo. & probatur ex is, quæ notabiliter dixit Bald. & Angel. in l. bene à Zenone. C. de quadriens. præscript. & Angel. iterum in l. si quis heredem, in vna lectione. C. de institution. & substitution. Et hoc in terminis tenuit Alexand. in *l. solutum. §. fin. in apostillis. ff. de pignor. act.* vbi ex supradictis inferret, quod licet ad iurandum requiratur speciale mandatum, vt ex iuribus supra à Iaf. in eod. cons. allegatis apparet: attamen si mandatum fuerit fieri contractum, & mandans solitus sit iurare, poterit etiam per ipsum procuratorem iurari obseruantia contractus absq; vilo alio speciali mandato, & ita inquit limitanda esse ea, quæ tradit Bart. in *l. qui bona. §. in alieno, in 3. quest. in fin. ff. de damno infecto.* Et sic redeundo ad casum nostrum, stantibus prædictis iuramentū ipsius syndici procedere poterit & nocere omnibus particularibus & sic ciuitati, Castro, & communitati, vt *ibidem* latius tradit Iaf.*

Queritur etiam in hac materia aliquando fuit, an iuramentum ad hæredes transeat, & quando? In qua dubitatione inquit Roderic. Suarez in *tertia allegatione, num. 12.* si loquamur de iis, quæ pertinent & attingunt vim & validitatem contractus, iuramentum omnino ad hæredes transire, & si aliter de periurii reatu dicendum sit, *vt notatur in cap. veritatis, extra de iureiuran. & tradunt Legista in authent.*

sacramenta puberum, C. si aduers. vendit. & in l. 3. C. plus vale. quod agitur. Et idem voluit Afflic. in decision. 381. num. 8. & 9. dum inquit non obstare, quod iuramentum præstitum, sit personale quo ad spiritualitatem & animam hæredum non liget nisi & ipsi consentiant, vt notat gloss. in cap. in summa, vigesimaquarta, quest. tertia, & cap. in summa, prima, quest. 4. & firmat Cardin. Floren. in consil. 137. in fin. & habetur in dicto cap. veritatis. vbi etiam Abb. idem tenet, extra de iureiuran. vbi refert Ioan. Andr. in cap. fin. extra de sepult. dum inquit hæredem ratione iuramenti à defuncto præstiti in foro Ecclesiastico conueniri non posse, propterea quod id inquit quo ad reatum periurii verum esse: quo vero ad iuramenti obseruantiam omnino transire ad hæredes: & ideo licet hæres quo ad pœnã, si non obseruet id quod defunctus iurauit, non autem criminaliter de periurio accusari potest ob iuramentum defuncti, vt ibi latius profequitur Andr. in constitut. regni, & Bart. in l. 1. ff. de priuat. delict. Præterea, quod iuramentum simplex ad hæredem trahatur tradit etiam Marin. Freccia in tract. de represent. instrum. part. 2. quest. 1. num. 3. 4. & 14. dum in primis, num. 3. inquit reatum periurii ad hæredes non transire, sed contractus obseruantiam tantum, vt inquit Bald. in l. prima, C. de rebus credit. & in authen. sacramenta puberum, C. si aduers. vendition. & in l. 3. C. plus valere quod agit. & in cap. 1. & in d. cap. veritatis, extra de iureiuran. & in §. nem sacramenta, in tit. de pace iuramen. firman. in vsib. feudor. & in l. si quando, §. primo. C. de inoffic. testam. & in l. fin. col. fin. C. de pac. & in l. generaliter. C. de reb. credit. & in repetitio. l. secunda. ff. de iureiuran. & Bart. in l. cum decedens, in §. codicillis. ff. de legat. tertio, & in l. qui superstitis ff. de acquir. hered. & Angel. in Authen. de iureiuran. à moriente præstito. & tradunt Doct. in l. 2. ff. de iureiuran. & Bart. in l. cum quis decedens. §. codicill. de legat. 3. & rursus in l. qui superstitis ff. de acquir. heredit. & tradunt Doct. in cap. qui. de pact. in 6. & est tex. in auth. priuilegium. C. de iure calculi. Quod autem quo ad validitatem & confirmationem contractus ad hæredem transeat, ex eo apparet quod si tutor bona restituere promittat cum iuramento, propterea quod tunc præcise ad bonorum in inuentario descriptorum restitutionem tenetur, merito crediti tutoris compensatio locum non habet, vt latius habetur per Borgninum in tract. de tutor. & curator. num. 216. & num. 217. & id etiam contra hæredes procedit, propterea quod & ipsi quoque administrationis rationem reddere tenentur, & id etiam ex seipso absque iuramento licere palam est, si fortasse promittatur reddere per se & suos hæredes, & ita iuratum est, vt dixit Ang. in consil. 326. ex themate. col. 1. & Socin. in consil. 38. in causa dominorum, in princip. vol. 3. & Bauerius in tract. de virt. iuramen. versic. quadragesimoquinto, & Capic. in decision. 174. num. vndecimo, & sequen. & Afflic. in decisio. 381. num. 8. & Decius in l. semper in stipulationibus, num. quarto, ff. de reg. iur. Item Nicol. Moron. in tract. de fide. treu. & pace, quest. 8. num. 9. & 10. inquit eum, qui iurat pro se & hæredibus omnino valere quo ad ipsam efficaciam & vim iuramenti, vt voluit Galleus in obligatione in forma camera, part. 2. quest. prima, non autem quo ad periurium & fidelitatem: Nam seruitutis species dicitur personalis, vt inquit Bald. in cap. veritatis, in fin. extra de iureiuran. & iterum idem Bald. in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. vbi Paulus Ca-

strenf. & Corne. in consil. 102. volum. 4. & Guido Papa in quest. 414. & Decius in consil. 638. & Socin. in consil. 7. & in consil. 67. volum. 2. & Thom. Grammat. in consil. criminal. 100. num. 8. & Felin. in cap. 1. extra de iureiuran. & Gomes in §. actiones, Instit. de action. & Capol. in consil. 8. & in consil. 30. & in consil. civil. 66. & Socin. in consil. 4. vol. 3. & Alexand. in consil. septimo, volum. sexto. & Calcan. in consil. 25. col. penult. Et Afflic. super constitution. Regni, fol. 331. Et hinc subdit in praxi inferri posse, iuramentum paratam executionem habere, vt voluerunt Bartolus, & Bald. in dicta l. 2. ff. de iureiuran. & tradit Roman. in rubr. de arbit. col. 26. & Ioan. de Amic. in consil. vigesimoprimum, num. vigesimo. Et ideo inquit plerunque inter mercatores, qui se inuicem obligant accidere vt in apocha adiciant, velle eam vim instrumenti iurati obtinere velle. Nam in eo casu vim instrumenti iurari non obtinere dixit, si enormissima læsio adsit. Ratio autem est, quia iuramentum relatiuum vim instrumenti iurati non retinet, vt dixerunt Abbas & Anton. à Butrio in cap. ab excommunicato, num. 23. extra de rescriptis. & Socin. in consil. 99. num. 3. vol. 1. & in l. Gallus, vbi las. in §. idem credendum, col. 3. ff. de liber. & posthum. & Catellia. Cotta in suis memorialib. in memoria dictum iuramentum. & Tiraquell. in tract. de legib. connubial. in gloss. 7. num. 120. & Ioan. de Platea in l. fin. C. de vendit. rer. ciuit. lib. vndecimo, & Couarruias in dicto cap. quamuis, in princ. 1. partis, num. 6. fol. 5. Et Afflic. in decision. 381. num. 8. & 9. inquit non obstare, quod iuramentum præstitum sit personale, quatenus spiritualitatem continet, & ideo hæredum animam non afficiat absque eius consensu, vt notat gloss. in eod. in summa, 24. quest. 3. & in c. in summa, 1. quest. 4. & firmat Cardin. Floren. in consil. 137. in fin. & habetur in cap. veritatis, vbi tradit etiam Abbas, extra de iureiuran. vbi refert Ioan. Andr. in cap. fin. extra de sepult. vbi expresse habetur hæredem vi iuramenti præstiti à defuncto in foro Ecclesiastico conueniri non posse, ea ratione, quod nõ quo ad reatum periurii, sed quo ad eius obseruantiam tantum ipsius iuramenti ad hæredes transeat, vt ego quoque multa dixi in l. 1. num. 20. & 21. ff. de religio. & sumpt. funer. Et id tunc maxime locum habet, cum quis iurat pro se & hæredibus, vt dicunt Doct. in d. cap. veritatis, & tenet Bart. in d. l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. Oportet enim hæredem iuramento defuncti parere, vt inquit Andr. de Ifern. in constitut. Regni, in constitut. incipiente, eos qui scienter. Hæres ergo civiliter ad pœnam tenetur, si id quod defunctus iurauit, non obseruet, non autem de periurio criminaliter accusari potest ob defuncti iuramentum, vbi latius profequitur Ifern. & Bart. in l. 1. ff. de priuat. delict. & in l. fin. col. fin. C. de pact. & in l. generaliter, C. de rebus credit. & in repetit. l. secunda. ff. de iureiuran. & Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de legat. 3. & in l. generaliter. C. de rebus credit. & in repetit. l. secunda. ff. de iureiuran. & in d. l. qui superstitis. ff. de acquir. heredit. & Angel. in Authen. de iureiuran. à moriente præstito. & Doct. in cap. qui. de pact. in 6. Et est tex. in auth. priuilegium. C. de iure calculi. vbi hæres iterum de calumnia iurare cogitur. Et idem dixit gloss. in cap. 2. de iuramen. calum. lib. 6. & recentiores in l. si pactum. ff. de probat. dicentes hæredes iurantis fidelitatem seruaturi teneri renouare iuramentum, quia de anima in animam non transit, & idem dixit Philippus Franchus in cap. primo, num. 13. de pact. lib. 6. Et adeo

adeo vera est hæc conclusio, vt et si defunctus iurauerit pro se, hæredibus & successoribus suis, ob id tamen hæredes iuramento non adstrigantur, vt dixit Hofst. in d. cap. veritatis, extra de iureiuran. & Ioan. And. in cap. fin. extra de sepult. & Bald. in cap. 1. col. 4. extra de iureiur. & rursus idem Ioan. Andr. in cap. fin. de foro compet. lib. 6. Ratio autem ea est, quod iuramentum quid spirituale sit & ideo eo quis nisi speciale mandatum præcedat, non tenetur. & iterum habetur in cap. fin. de iuram. calum. lib. 6. Defunctus vero hæredem suum nisi ad temporalia, non autem ad spiritualia obligare non potest, cap. 1. extra de spons. impuber. & cap. 1. eodem tit. lib. 6. & est text. in cap. 1. 30. q. 2. & cap. in summa, 14. quest. 3. Confirmatur conclusio nostra ex eo quod dixit Abbas in cap. cum sit generale, extra de foro competen. iuramentum adeo spirituale esse ex parte iurantis, vt licet defunctus qui iurauerat coram Episcopo, vi iuramenti compelli posset, ita tamen de eius hærede dicendum non esse. Et ratio est, quia in hærede de animæ præiudicio, prout in defuncto non tractatur. Et idem quoque dixit in cap. cum contingat, col. 6. extra de iureiuran. & in cap. fin. extra de sepult. & in dicto cap. veritatis, extra de iureiuran. & Oldradus in consil. 185. licet opportune, & Ancharan. in consil. 242. Quia quest. est dubitabilis, & Paulus Castrensis in consil. 71. viso puncto, in antiqua impressione, & Baldus in l. 1. col. fin. C. de iureiuran. cum aliis concordantibus. & Salycet. in dicta authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. Vnde cum periurii reatus ad hæredes non transeat, merito autoritas statuti vt ibi ait, & nos supra retulimus, locum non habet, quatenus iuramentum tolleretur. Et ideo dixit Bart. in l. si decesserit. ff. qui satisfacere cogant. debitorem, qui in instrumento se obligauit, si non soluerit vel soluat, hæredem carcerari posse: secus vero in casu quo non soluat. Et ratio est, quia huiusmodi pactum personæ vt iuramentum coheret, vt tradit Bald. in l. si diuersas, quest. 10. C. manda. & Alexand. in l. postulante. ff. ad senatusconsultum Trebellianum. & Salycet. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberan. Et idem Baldus in l. 1. C. de execution. rei iudic. inquit statutum ad executionem faciendam disponens, vt potestas à condemnato decem recipere debeat, in eius hærede locum non habere, vt dixit etiam Alexand. in l. qui Rome. §. Augerius, vbi est text. ff. de verborum obligationib. Licet Marin. Freccia eodem in loco, num. 14. velit instrumentum contra hæredem præsentari posse ex iis, quæ late ibi deducit. Præterea, quod iuramentum defuncti non obliget hæredes, tenet etiam Guido Papæ in consilio 180. numero 3. & iterum Guido Papæ in consilio 234. numero 7. & rursus in consilio 80. numero 1. dum inquit, iuramentum tertiis possessoribus non obstare, & si debitor ipse iurauerit. Etea ratione mouetur, quod tertius possessor non iurauerit, & non ligetur prædecessorum iuramento, & præsertim, quia ipsi tertii possessores iurantem hæredes non sunt, & ibi loqui de pacto legis commissoriæ, & idem dicit de pignore ad manus tertii deuen- to, & idem quoque voluit Franciscus Marci. in quest. 166. num. 5. vol. 2. & loquitur de eodem pacto legis commissoriæ à principio in pignoribus ex interuallo temporis pariter cum iuramento ratificato; & querit, an tale pactum subsistat, & quo ad actionem vel exceptionem iuramento confirmetur. Et licet dubitatio aliqua inde oriri quod

duplex interuenerit iuramentum videretur, propterea quod licet à principio pactum legis commissoriæ odio creditoris reprobetur. l. 1. §. 2. & l. fin. C. de pact. pignor. ex interuallo tamen quo ad exceptionem. Præterea hanc conclusionem, quod iuramentum testatoris non afficiat hæredes, tenet Iacobus Alberic. olim Pisis concurrens meus, in consilio septuagesimo septimo, numero 17. & idem quoque voluit Corne. in consilio 252. numero 5. volum. 4. & rursus idem dixit Corneus in consilio 79. numero 12. volum. 2. Et Socinus senior in consilio 60. numero 24. & 25. vol. 3. inquit, quod licet vinculum iuramenti quo ad reatum periurii personale dicatur & ad hæredes non transeat, per ea quæ supra diximus, quo tamen ad obseruantiam in hæredes & successores transire, vt dixit Abb. & eum sequuntur alii in d. cap. veritatis, & dixit Bart. in d. l. cum quis decedens §. codicillis, prope fin. versic. vltimo noto. ff. de legat. 3. cum concordantibus, vt inquit etiam Paris. in consil. 16. circa presentem consultationem, num. 128. vol. 2. Et licet ipse dicat id verum esse, si iuret pro se & hæredibus alii tamen ita se non restringunt, subdit præterea quod quando illa conclusio vera esset, procederet tamen si in iuramento apponeretur seu in contractu iurato illa clausula, quæ omnia & singula, vtputa quia partes promiserunt omnia & singula obseruare nõ solum ipsi eorumq; hæredes & successores, & postea in vers. demum ad partes, &c. habetur quod partes prædictæ dictis modis & nominibus iurauerunt, &c. Et ideo si dictis modis & nominibus promissio facta est, vt pariter etiam pro heredibus pro quibus antea promiserunt, promissum sit, dicendum est, cum ad supradicta relatio haberi debeat, quandoquidem alias prædicta in termino relato reperiri censeantur in referente. l. in summa, & ibi tradunt Doctores ff. de re iudic. & dixit Bald. in l. si defensor. §. qui interrogatur. ff. de interrogat. action. & facit text. in l. a se toto, & ibi notat Bar. ff. de hered. instituen. cum aliis multis, quæ breuitatis causa omittuntur, vt ibi latius profertur Socin. Præterea idem Socin. iun. in consil. 77. num. 133. vol. 1. inquit, quod licet iuramentum ligit iurantem, eius tamen successores non ligare, cum iuramentum sit personale, & cum persona ius ipsius extinguatur. cap. per tuas, in fine, extra de arbitr. & notat Innocent. quem sequuntur alii, in cap. veritatis, extra de iureiuran. Et ideo inquit ad ne quicquam eos obligatos esse, nec teneri vi suæ ratificationis. Præterea hanc eandem opinionem sequitur Socin. in l. ait prator, la seconda, num. 4. ff. de iureiuran. dum inquit vim iuramenti in successores transire, & si quo ad reatum periurii non transeat, vt habetur in dicto cap. veritatis, extra de iureiuran. & ideo inde inquit notabiliter inferri iuramentum seruandum esse etiam ratione reatus periurii, vt habetur in cap. quoties, prima, quest. septima. ad eius tamen obseruantiam hæredes non teneri, vt inquit Cornelius in consilio 27. volum. 4. & Baldus in l. 2. ff. de iureiuran. qui præterea addit quod acceptato iuramento iurandi facultas ad hæredes non transit, & non transeat ad successores. Item Socin. senior in consilio 38. numero 2. volum. 3. pariter inquit, quod licet iuramentum animam successoris non liget, quo tamen ad obligationem, & contractus validitatem successores ligare, prout dixit Alexand. in consilio 26. numero 5. volumine 7. Et idem voluit Federic. de Senis in consil. 281. & Bald. in l. fin.

col. antepenult. C. de pact. & in dicta authent. sacramenta puberum, C. si aduers. venditio. & idem voluit iterum Alexand. in consil. 146. num. 4. eodem volum. 7. & Burr. in cap. cum sit generale, extra de foro competen. & in cap. cum contingat, in 3. casu, versio. nunquid autem. Pariter etiam dixit Stephan. Bertran. in consil. 159. num. 4. vol. 2. quod quamuis iuramentum quo ad vinculum periurii personale sit, & ad hæredes non transeat, contractum tamen firmare, ita vt etiam ab hæredibus seruari debeat. Et ratio est, quia seruatur in vim contractus, vt dixit Castrensis in dicta l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. Hanc eandem opinionem sequitur Portius in §. extraneis, Inst. de hæredit. qualitat. & differ. Et iterum Stephan. Bertran. in consil. 272. num. 2. vol. 2. inquit hæredes iuramento defuncti contrauenire non posse eadem, ratione, de qua supra, ac etiam quia naturam contractus sequitur, qui ad hæredes transmittitur, & hæredes quo ad vinculum afficit temporale, vt latius ibidem ipse profequitur, & idem voluit Augustinus Berous in consil. 90. num. 26. vol. 1. quietiam voluit, quod licet sit personale & ex consequenti reatus ad hæredes non transeat, nec periurium: quo tamen ad effectum & robur contractus ad hæredes transeat, vt dixit Bald. in d. l. i. C. de reb. credit. Et rursus idem voluit Berous in consil. 92. num. 17. eodem vol. 1. dum voluit, vt quatenus pertinet ad crimen reatus, iuramentum ad hæredes non transeat, vt ibidem ipse latius attingit, & iterum idem tradit Berous in consil. 149. num. 5. eodem vol. 1. Et ideo dixit idem Berous iterum in consil. 8. num. 23. 24. & 25. volum. 3. hæredem etiam absolutione à iuramento non petita contra defuncti iuramentum venire posse, vt voluit Angel. in dicta Authent. de iureiuran. à morien. præst. & Innocent. in d. c. veritatis. & Bart. & Bald. in d. l. generaliter. & iterum Bald. in authent. ad hæc, col. 2. C. de vsur. & tradit etiam Ludouicus Bolognin in consil. 45. & Alexan. in l. i. in addit. ad Bald. C. de reb. cred. & iterum Bald. in d. authent. sacramenta puberum, & in l. 3. C. plus valere, quod agit. Præterea quod etiam vniuersitates absq; periuriam metu contra iuramentum syndicum facere possint, & non solum vniuersi, sed etiam maiorem ipsarum partem, tradit idem latius eodem in loco. Et iterum idem Berous in consil. 89. num. 8. eodem vol. 3. vult hæredes ad alios iuramenti effectus teneri, scilicet ad contractus robur & iuris decisionem, vt ibi per eum. Item quod effectus iuramenti iam præstiti ad hæredes transeat, tradit iterum Augustin. Berous in consil. 212. num. 8. vol. 3. Et inde infert, quod sicut ratione iuramenti venditor remedium. l. 2. C. de rescinden. vendit. intentare non potest aduersus contractum, ita etiam nec eius hæredibus non concedatur; & ratio est, quia in eos plus iuris quam defunctus haberet, transire non potest. Rursus quod iuramentum hæredes quo ad temporale, non autem spirituale vinculum afficiat, voluit Corn. in d. authent. sacramenta puberum, num. 34. C. si aduers. vendit. Item quod iuramentum sit temporale, & ideo hæredes non afficiat, tradit iterum Bald. in consil. 147. num. 2. vol. 1. vbi simpliciter cum hac opinione pertransit. & iterum in consil. 471. num. 2. vol. 5. Etiam inquit, quod licet iuramentum sit personale, & cum eo qui iurat extingatur, effectus tamen ipsius non extingui, id est, actus conualidationem, vt habetur in d. Authent. de iureiuran. à morien. præst. & in d. l. cum quis decedens. §. codicillu. ff. de leg. 3. Et ideo inquit vi iuramenti contra hæredes

iurantis probationem induci & confirmari actura iurandum, ita vt nullo modo neque ab ipso iurante, nec ab eius hærede conueniri possit, argumento. l. nam & postea. §. fin. ff. de iureiuran. Item rursus quod licet iuramentum extingatur cum eo, qui iurat, effectus tamen iuramenti non extingui, scilicet actus validitatem, tradit iterum Bald. in consil. 398. vol. 1. Et ita declarando inquit vi iuramenti contra hæredes iurantis probationem induci & actura confirmari, ita iuramento, vt nullo modo contraferi possit ab ipso iurante, vel eius hæredibus. Et idem iterum voluit Bald. in consil. 464. num. 5. vol. 1. & iterum hanc eandem opinionem sequutus est idem Bald. in l. pacta conuenta. §. pactorum, num. 4. ff. de pact. & iterum idem Bald. in dicta authent. sacramenta puberum, num. 17. C. si aduers. venditio. Hanc præterea opinionem sequitur Ioannes Igneus in l. i. §. dominus, il secundo, ff. ad senatus consult. Sillanian. & inquit de hoc esse text. in cap. vnico, in tit. de for. fidelit. ibi, vtili ne sit ei in damno de suis possessionibus. & Paul. Castren. in l. si grege legato. ff. de legat. 1. & iterum Paul. Castren. in l. si per alium. §. hæredibus autem, num. 10. ff. ne quis eum, qui in ius vocan. vi eximat. et si loquatur de eo, qui in futurum aliquid se facturum iurauit, & velit hæredem compelli illud, quod iurauit facere & dare, dummodo contractus super quo iuratum est, vere prohibitus non sit. Item in repertorio Innocentii in verbo, iuramentum, dicitur iuramentum transire ad hæredes recipientis, non autem iurantis, & eandem opinionem tenet etiam Calca. in consil. 80. num. 3.

Primo loco limitatur, vt non procedat quo ad periurium & periurii vinculum: nam tunc ad hæredes non transit, prout dixit Cassado. in decis. 2. de iureiuran. Milis in suo repertorio, in verbo, iuramentum. & Paris in consil. 75. col. penult. vol. 3. Quo vero ad hoc vt efficacia obligationis à iuramento induta in quemcunque successorem transeat, iuramentum non est personale, vt declarat Paulus Castren. in l. si grege. ff. de legat. 1. & Federic. de Sen. in consil. 281. & Antonius à Buirio in consil. 59. & Alexand. in consil. 7. colum. 2. vol. 6. & in consil. 26. in fin. eodem vol. 6. & Bald. qui notabiliter declarat, in authent. sacramenta puberum, in fin. C. si aduers. vendit. & ibidem Castren. col. 1. & idem Bald. in repetitione. l. iurifurandi, col. 31. ff. de iureiur. & Socin. in consil. 112. vol. 4. & in consil. 287. colum. 1. eodem volum. & las. in consil. 76. colum. 1. volum. 1. & Brun. in consil. 12. colum. 7. & Francisc. Curt. in consil. 10. & Capol. in consil. 30. col. 3. & in consil. 66. col. 7. & Socinus in consil. 4. col. 1. vol. 3. & Guido Pape in quest. 414. & Anton. Gabriel. in tract. commun. opin. lib. 2. de iureiuran. conclus. 6. & Afflic. in decis. 381. & Cassa. in consil. 47. colum. 7. & Felin. in cap. cum sit generale, colum. 6. extra de foro competen. & Gomes in d. §. actiones, col. 3. Institut. de action. & Nicol. concord. 147. & Decius in consil. 639. & Lofred. in consil. 23. col. 2. & Paris. in consil. 54. col. 2. & penult. vol. 1. & in consil. 16. col. 24. vol. 2. & in consil. 75. col. 1. vol. 3. & Marian. Socin. iunior in consil. 67. col. 5. vol. 2. & Ruin. in consil. 195. col. penult. & Thom. Gram. in consil. ciuil. 100. colum. 8. Confirmatur ex eo quod hæres iuramentum defuncti confirmare tenetur, vt dixit Paulus Castrensis in consil. 384. vol. 2.

Secundo loco limitatur in casu, in quo defunctus super contractu inualido iurauit, ita vt ad illius revisionem seu discussionem absolutionem à iuramento

mento petere teneretur, nam in eo casu iuramentum ad hæredes non transit: quandoquidem hæres abolitionem petere non cogitur, nec compellitur, vt voluit *Alexan. in consil. 129. colum. fina. volum. 6. & in consil. 151. colum. penult. volum. 7. & Socin. in consil. 151. colum. 4. & Ruinus in consil. 107. num. 18. volum. 1.*

Tertio loco limitatur, quia hæres defuncti vi iuramenti à defuncto præstij coram iudice ecclesiastico conueniri non potest, vt inquit *Marian. Socin. senior in cap. cum sit generale. colum. 8. versic. Et hac procedunt in iuramentis fidelium, extra de foro competen.*

Quarto limitatur in filiis & hæredibus: nam in eo casu iuramentum non videtur personale cum filii vna & eadem persona cum defuncto videantur & reputentur, vt inquit *Socin. senior in consil. 38. num. 1. volum. 3.* Et id casu, quo eius limitatio vera sit, eam tamen reprobare videtur *Gomel. in d. §. actionum; num. 5. Institutio. de actionibus, vt refert Anton. Gabriel. in loco supra relato.*

Quinto limitat eodem in loco *Anton. Gabriel. num. 10.* vbiunque contractus, super quo iuramentum interponitur, est nullus, in eo namque casu hæres ad illius obseruantiam non tenetur, vt dixit *Ruin. in consil. 107. num. 8. vol. 1.*

Sexto loco limitat *Anton. Gabriel. vbiunque* agitur contra hæredem indistincte officium ecclesiastici Iudicis implorando, vt hæres animam defuncti exonerando satisfaciatur, vt late dixi in l. 1. ff. de religio. & sumpt. fune. cum defunctus iurauerit, vt dixit *Abbas in c. cum sit. colum. 8. & ibidem Felin. colum. 6. & Marian. Socin. colum. 8. extra de foro competen. & Alexan. in consil. 10. colum. penult. volum. 4. & Gomel. qui hanc dixit communem esse opinionem, in d. §. actiones, num. 6. Institut. de actionib. Contrarium tamen voluit *Andr. Barba. in d. c. cum sit, extra de foro competen. & Franc. in c. fina. in 3. notabili, extra de foro competen lib. 6.**

Septimo limitatur, vt inquit *Cassaneus in consil. 60. num. 3. & num. 20.* in renunciatione mulieris iurata & concepta per illa verba, pro se & suis, recepta aliqua pecuniarum summa: nam talis renunciatio etiam hæredibus nocet, vt dixit *gl. fin. in c. quamuis, de pact. in 6. vbi tradunt etiam Ioan. Andr. & Calder. Et præsertim inquit excludi filios & liberos d. renunciantis à successione patris ex persona eorum matris per representationem cum alio patre: nam in eo casu sicut eorum mater exclusa erat ob ipsam renunciationem, cum eius frater ad alterius fratris successionem admitteretur, ita etiam & illius filii, vt dixit *Salye. in l. pactum. C. de collat. quem refert Gregor. Nav. in d. c. quamuis, in gl. fina.**

Sublimitatur autem hæc conclusio, vt inquit idem *Cassan. in d. consil. 69. num. 20.* vt præcedens limitatio eo modo procedat, & locum habeat, quo originalis promissionis natura erat, & ex cõsequenti dicatur illam tacitam conditionem continere, quam habet ipsa promissio, super qua iuramentum interponitur, nec ad plus iuramentum extendi, quam promissionis ius extendatur, vt dixit *Ang. in consil. 315. statuto cauetur. col. 1.* Et inquit optime facere *tex. in l. fina. C. de non numer. pecun. & idem voluit Oldrad. in consil. 238. cum mulier. & in consil. 278. licet quantum. & Bal. in consil. 29. casus, vir donauit, vol. 3. & Roman. in consil. 269. non est dubium, in princip. &*

Alexan. in consil. 37. viso. colum. 3. volum. 2. & Decius in consil. 371. colum. penult. volum. 3. Et ideo cum prima eius originalis natura promissionis fuerit in eo casu quitantiæ faciendæ: nec etiam dixerit, pro se & suis, & pro se tantummodo, merito iuramentum non extendit, nec ampliatur illius primæuam naturam.

Octauo limitatur ex iis, quæ dixit *Corn. in consil. 112. num. 2. volum. 4.* quando tractaretur de contractu celebrato & inito à patre & filiis, & vbiunque quilibet ipsorum vendit: nam in eo casu quilibet vendidisse intelligitur, natura enim illius dictionis distributiue, quilibet, est vt actus gestus cuiuslibet in solidum attribuat, vt voluit *glos. in l. si pluribus. ff. de leg. 2. & tradit. Bar. in l. hoc articulo. ff. de hered. instit. Et ideo ex quo filius in solidum tenetur de euictione, & est regula vulgatissima, qua dicitur, quem de euictione tenet actio, eundem agentem exceptionem repellere. l. vendicantem. ff. de exceptio. & præsertim quia prout quilibet in solidum vendidit, itidem etiam & qui subsequuntur censentur in solidum conuenisse, argumento l. si quis ex argentariis. §. si initium tabularum. ff. de edendo. & facit optime, l. si seruus plurium. §. si. ff. de leg. 1. & l. hæres palam. §. sed & si notam. ff. de testam. Et facit etiam illud, quod notat *Bar. in l. prætor ait. §. eritque differentia. ff. vi bono rapt. & aliorum, de quibus ibi.* Et licet iuramentum defuncti hæredem non liget quo ad vinculum spirituale. d. cap. veritatis, extra de iureiuran. & ibi firmant *Innocen. Hostien. & communiter Docto.* Attamen contractus iuramento confirmat, Id tamen procedit, quando quilibet eorum promississet omnia & singula obseruare & non contrauenire, & sic per vniuersalia: nam qui verosimiliter loquitur, nullum excludit. capit. solita, in fin. extra de maioritat. & obediens. & l. Iulianus. ff. de legat. tertio. & Canonista in capit. si Romanorum, decimanona distinctio. Et præsertim quando sunt vniuersalia geminata, argumento l. balista, cum ibi notatis. ff. ad Senatusconsult. Trebellian. Nam geminatio plurimum operatur, vt ibi habetur. & in l. cum scimus. C. de agricol. & censit. libro vndecimo, in princip. extra de iureiuran. & *Angel. in l. Stichum. §. stipulatio, ff. de verborum obligationibus, & in l. secunda, ff. de iure codicil. & tradit Bald. in tract. de pace Constantia. in verbo, irritetur.* Merito filius promittendo & iurando obseruare omnia & singula promissa, censetur vi verborum iurasse obseruare & non venire contra venditionem etiam à patre factam, & ideo ex sua conuentione iurata repellatur non solum ex conuentione patris iurata, sed etiam ex propria & iurata, & si videatur ex propria patris conuentione iurata repelli, cum eius sit auctor, & ideo conuentione de non contraueniendo & obseruando omnia & singula, & conuentione id continens promissionem obseruandi renunciationem virtualiter comprehensa sub ea generali promissione obseruandi omnia & singula, & iuramento firmata liget etiam hæredem, nec requiratur vt certior reddatur beneficii competentis, vt dixit *Bald. in d. l. prima, in fin. Cod. de rebus credit. post Ioan. Andr. & Barba.* Et ideo extincto vinculo iuramenti, virtutem & vinculum contractus iurati, vt puta quando iurans si absoluitur à iuramento remanet ligatus iuramento, prout dixit *Ang. in consil. incipiente, D. Catber. quem refert Panormit.**

in d.c. cum contingat, asserens id memoria mandatum esse, & si contrarium voluisse videatur Ioan. Calderic. & Paul. Leaz. in quadam eorum contractione dum inquit, petentem absolutionem à iuramento confirmato contractam, curare debere, vt pars citetur, cum de eius præiudicio agatur, cum sublato iuramento contractus rescissio sequatur, vt ipsi dicunt, & refert ipse Panormit. qui non probat hanc conclusionem. Et facere inquit ea quæ habentur in d. auth. sacramenta puberum, in verbo, in violabiliter, in fine primæ questionis, vbi hanc conclusionem tenuit Corn. in d. authen. sacramenta puberum, & eandem deinde firmasse pluries consulendo, quæ videntur aduersari prædictæ conclusioni. nam dicendum videtur, quod prout absolutio à iuramento tollit vinculum iuramenti spirituale, ita etiam sine periurio contrauenire possit & peccato, & id etiam operetur illa absolutio, quæ oritur à morte iurantis, quæ & ipsa pariter spirituale vinculum tollit iuramenti; Et ideo successor qui non ligatur iuramento defuncti, ei contrafaciens in periurium non incidat, nec peccet: & ideo intentare possit remedium d. l. secundæ, C. de rescinden. vendit. prout & illud intentare potest absolutus à iuramento per prædicta, & ita tenere absurdum non existimare, inquit ibidem Corne. vbiunque interueniat simplex iuramentum obseruandi contractum venditionis: at vbi interuenerit renunciatio omni iuris auxilio, & ex consequenti auxilio dictæ l. secundæ, stipulatio seu pactum de obseruando omnia & singula, & c. & ex consequenti de obseruando renunciacionem sublato vinculo iuramenti per absolutionem, vel per mortem remaneat vinculum stipulationis, vel pacti iuramento vallati, etsi alioquin ex seipso esset inefficax.

Nono limitatur conclusio generalis supra firmata, & dicitur iuramentum non esse personale, & ideo ad successores non transire, quando interpositum est super actu ex se inualido, prout in terminis Hæricus Boich in d. auth. sacramenta puberum, circa causam materiale, in secundo membro principali, in si. vers. & ex hoc quod pactum. & ita etiam dixit Guido Papa in consil. 180. circa processum, num. 3. & 4. vbi alia plura ad hoc deducit, vt latius ibidem ipse prosequitur.

Decimo limitatur in successore singulari: nam ad eum inquit nec actiue, nec passiuè transire, vt dixit Augustin Berous in consil. 149. num. 5. volum. 1. per text. in c. venientes, & in c. clericus, & in c. veritatis, cum iis, quæ ibi notantur, extra de iureiuran. & in c. imperialem. §. præterea. in ti. de prohib. feud. seu alien. in vsibus feudo.

Id tamen sublimitatur, vbiunque etiam successoribus esset iuratum ac promissum, vt habetur in d. cap. veritatis. & ideo inquit effectum esse, vt si quis nolit vti contentis in contractu, non audiatur, nisi ex parte sua adimpleat seu adimpleuisse probauerit, & id resuletur ex iuramento seu conuentis & promissis, alioquin ad tertium siue singularem successorum iuramentum non transeat, cum ei iuratum non fuerit, nec promissum, & ideo agens qui vult contra emptorem rei locatæ hypothecæ in instrumento appositæ niti: ab emptore excludi non possit opponente ipsum contractum non adimpleuisse ex parte sua, nec iuramentum. Et ideo Bald. in c. veritatis, num. 3. & 4. extra de iureiuran. quæsiuit, si fortasse de successoribus mentio non sit, an

tacite includantur. & inquit inde colligi argumentum, quod quando iuratur dignitati, argum. l. quod princip. ff. de legat. 2. ad hæredes transeat. Et tamen etiam text. argum. l. quæ liberis. §. hac verba. ff. de vulgat. & pupill. substituit. Et id verius esse arbitratur, propterea tunc successori futuro iurare non tenetur, & ideo factum tunc non extenditur ultra feudi necessitatem. Præterea ibidem, num. 4. quærit econtra. an quis pro se & suis hæredibus iurare possit. & respondet posse quo ad effectum, & efficaciam contractus, non autem quo ad fidelitatem, quæ est species quædam seruitutis personalis, vt notatur in l. si cuius, in princ. ff. de usufruct. legat. Nam moritur minor, non autem iusiurandum. Item pariter moritur vasallus, & renouatur iuramentum, vt habetur in d. c. veritatis, & in d. authen.

Vndecimo limitatur, vt habetur in repertorio Innocen. in verbo, iuramentum, in hæredibus recipientibus, non in hæredibus iurantis. Nec fortitur hæres forum vniuersale ex iuramento defuncti: nec censura ecclesiastica potest compelli, vt notatur in c. fin. de foro competen. lib. 6. & tradit Io. And. in nouel. Abb. vero ibidem dicit contrarium, in c. Parochiano, extra de sepult.

Duodecimo limitatur præterea regula generalis supra firmata, quod iuramentum non transeat ad hæredes, & sic non sit mere personale, & cum reddat Ecclesiastici fori, vt dixit Abbas in cap. fin. extra de sepult. si in contractu iuratum non sit, si à defuncto in extremis præstitum sit: secus vero si in contractu: nam ob id hæres fori ecclesiastici non efficitur, nisi iam cum defuncto iudicium cœptum sit, vt notat Ioan. Andr. in c. fin. de foro competen. lib. 6. in nouella. Et ratio videtur, quia iuramentum ex parte iurantis personale est, & per mortem virtus spiritualitatis ei adnexa dissoluitur, vt habetur in cap. veritatis, extra de iureiuran. vbi tradit etiam Innoc. Aliæ vero vires iuramenti morte iurantis non pereunt, sed remanent, vt voluit ibi Bald. & inquit facere quod hæres tenetur iuramentum à testatore præstitum in articulo mortis seruare. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. vbi tradit Bald. & in l. cum quis decedens §. codicillis ita scripsit. ff. de legat. 3.

Prosequendo ea, quæ proposuimus, omittendum non est illud quæsitum Marci Antonii Natta in consil. 167. num. 1. volum. 1. dum discutiendum proponit, an relaxatio iuramenti ab episcopo concedi debeat, si fortasse coram iudice sæculari legitime petita dici possit? Et primo ingressu, quod legitime petita dici non debeat, nec possit dicendum est, cum talis relaxatio ab episcopo concedenda sit, vt dixit Bal. in rub. C. de rer. permitt. Illud tamen animaduertendum est, Bal. in d. rub. solummodo dicere ab episcopo concedendam esse. Hac tamen prima ratione non obstante, respondet ibidem Natta, Bal. eo in loco dicere iuramentum captiosum & iniustum ab episcopo relaxari oportere: Attamen ob id Bal. non negare, quin etiam iudex sæcularis partem turpiter iuramentum recipientem ad illud relaxandum cogere possit, prout iterum idemmet Bal. voluit in c. vnico. §. item sacramenta, in tit. de pace iuram. firman. in vsibus feudo. vbi etiam subnectit bonos iudices & præfides captura personarum præcedente curare solere, vt huiusmodi iuramenta ab ipsis partibus relaxentur, adducendo tex. iuris civilis in l. illicitas, in prin. ff. de offic. præsid. Et idem voluit Feder. de Senis in consil.

consil. 272. dum expresse voluit, huiusmodi compulsionem posse iudicem tam ecclesiasticum quam laicum facere ratione peccati, si recipiens laicus sit. Et idem etiam voluit Pet. ab Anch. in *c. canonum statuta, car. 10. versic. & quid si dices. & idem quoque voluit Rom. & Felin. in locis paulo ante relatis, & eius dictum inquit Natta sequi Anch. in d. c. canonum statuta. 11. quest. princ. car. 10. versic. sed quid dices, extra de constit. & Abb. in consil. 8. Laurentia mulier, col. 2. & Rom. in singul. 408. ubi iuramentum est illicitum, faciunt praterea ad hoc verba Bal. in cap. 1. §. item sacramento, quest. 4. in tit. de pace iuram. firmam. Et idem inquit Natta in d. consil. 8. auctoritate eiusdem Federici de Senis in eod. consil. Nam id colligitur ex verbis Abba. & aliorum Doct. dum inquit recipientem illicitum iuramentum, ut illud relaxet, compelli & adstringi posse: quandoquidem verbum compellendi commune est, ita ut hac in rem iudicem ecclesiasticum quam laicum comprehendat: Imo propius ad iudicem saecularem accedere dicendum est, propterea quod ecclesiasticus si creditor relaxare contendat & resistat, utique ipse a vinculo iuramenti reum absolvi potest, & hoc magis eius officio conuenire videtur, ut ipsemet id faciat, cum potest, quam ut poenis compellat: Et ideo licet tex. in *c. 1. extra de iureiur.* velit creditores ad iuramenta super vsuris eis soluendis praestita relaxanda, ecclesiastica compulsionem cogendos esse, & gloss. ibi exponat, id est suspensionem vel excommunicationem. Attamen Bal. ibidem sequendo antiquam interpretationem, summat ita illum tex. creditor remittere tenetur iuramentum sibi praestitum de soluendis vsuris. & supplet haec verba, & si non remittit ipse, potest episcopus remittere, vel eius vicarius, prout patet ex antiqua declaratione. Et sic Bal. ibidem sentire videtur, magis ad ecclesiasticum iudicem pertinere, ut ipse iuramentum relaxet, quam ut recipientem censuris relaxare compellat. Lucas autem de Penna in *l. curiales, col. 5. versic. imo secundum alios. C. de pra. curia. lib. 10.* inquit etiam secundum alios & iuramento temerarie praestito non posse iurantem propria auctoritate sine dispensatione episcopi contrahere. *c. Quintauallis, extra de iureiur. de qua inquit satis constare Guiliel. in speculo, in tit. de legat. §. nunc ostendendum, vers. 24. & Anch. in c. qui sacramento, de iureiur.* Vbi vero an sit licitum dubium est, Pontifex ipse declarare debet, ut habetur in *c. venerabile. §. pen. extra de elect. & c. verum, extra de iureiur. & c. intellecto, & c. quanto, eod. tit. & c. ad audientiam, extra de cler. non residen.* Et hanc conclusionem, ut talis declaratio ad summum Pontificem pertineat, voluit etiam August. Berous in *c. cum venissent, num. 16. in versic. ubi probatur, extra de iudic.* Nam inquit in *d. cap. venerabilem, extra de elect. & in c. si. cum gloss. extra de haeret.* licet Speculat. in *tit. de legat. §. nunc ostendendum, versic. 24.* inquit episcopum etiam iuramentum interpretari posse, per tex. in *c. significante, extra de pigno.* Et ad tex. in *d. cap. venerabilem,* respondet procedere in arduo negotio, & inter magnas personas & illustres, vel si summus Pontifex daret licentiam contrahendi, & a iuramento absolutionem ipsam absque commutatione in melius: quandoquidem tunc solus Pontifex, non autem inferior interpretari potest. in *d. c. venerabilem, & d. c. si. cum gloss.* Verum Berous ibidem intelligit tex. in *d. c. significante,* parum iudicio suo probare, propterea quod illud quod episcopus ibi facit, iuramentum relaxando ex man-*

dato Apostolico facit, non autem sua ordinaria potestate. Responsum autem ad dictum cap. venerabilem, non probare, ut non veram: propterea quod licet Pontifex habeat potestatem dispensandi & absoluendi a iuramento, id tamen ex iusta causa intelligendum esse, & dummodo in melius commutetur: alioquin Pontifex iuramentum interpretari non potest, & ab eo dispensatus in foro conscientiae tutus non esset, ut voluit gloss. *satis notabilis in c. quanto, extra de iureiur. & facit illud, quod voluit gloss. & vbiq. Docto. in c. 1. & 2. & in c. non est, ubi tradit etiam Abbas, extra de voto. & in c. extirpanda. §. si vero, extra de prob.* Nec verum esse arbitrat, ut intuitu dignarum & illustrium personarum in arduisque negotiis Pontifex a iuramento absolvi possit absque in melius permutatione: quasi aliter de personis mediocribus dicendum sit, per tex. in *d. c. significante,* quandoquidem in iis, quae animam respiciunt, personarum acceptio haberi non debet. *c. nouit, eod. tit. & probatur in d. c. non est, & ibi tradit gloss.* Ille namque tex. de Rege loquitur Vngarie, & tamen votum relaxari non posse decidit, nec ab eo absolvi posse absque iusta causa: & inquit melius facere tex. in *c. 1. de foro compet. lib. 6. & ibidem latius prosequitur.* Abbas vero in *c. venerabilem, num. 13. & 14. extra de elect. primo loco num. 13.* ponderando illum tex. voluit ut vbiunque dubitatur, an iuramentum sit licitum, vel illicitum, non posse Principem saecularem cognoscere, sed ad Pontificem tantum cognitionem pertinere, ut tex. innuere videtur: & ideo alii praeter Pontificem in hoc se intromittere non possint: Verum ibidem Abbas refert notabile & singulare dictum Specul. in *tit. de legat. §. nunc ostendendum, versic. 24.* dum inquit etiam episcopum iuramentum interpretari posse, per tex. in *d. c. significante, extra de pignor.* cui tripliciter respondet, ut supra ex Berous retulimus. Idem tamen Castr. in *consil. 8. num. 2. volum. 2.* aliter declarando inquit si contractus non firmetur, compelli tamen iuramentum obseruare officio iudicis ecclesiastici nobili, ut notauit Innoc. in *c. nouit, extra de iudic.* ac etiam officio iudicis saecularis ad requisitionem iudicis ecclesiastici. *c. licet mulieres, de iureiur. lib. 6. & c. cum C. laicus, de foro compet.*

Quoniam de absolutione a iuramento, ad quem spectet vidimus, ultra ea quae supra saepe diximus, sciendum est, ut inquit Menoch. in *consil. 24. num. 17. volum. 1.* absolutionem a iuramento cum iam ceptum est iudicium & commissum perituriu, nihil prodesse: tunc enim absolutio nullo modo concedi potest, ut dixit Feder. de Senis in *consil. 301. in fi. & Pet. de Anchar. in consil. 198. col. fin. & Alex. in consil. 222. num. 9. vol. 2. & Brunus in consil. 46. & Decius in consil. 442. colum. pen. & Rolan. a Valle in consil. 34. num. 2. & Gozad. in consil. 69. num. 21. & Natta in consil. 10. num. 5. & in consil. 233. num. 3. volum. 1.* Et mouetur Menoch. ex eo, quod iam periuro legis auxilium, quod iam offendit, negari iure potest. *l. auxilium, in fin. ff. de mino. & c. frustra, extra de vsur.* Comprobatur, ut ibidem inquit Menochius, *num. 18.* ex eo, quod absolutio a iuramento vim & effectum contractus perfecti non tollit, ut inquit Abbas in *c. cum contingat, num. 13. extra de iureiur. & Socin. sen. in consil. 115. col. pen. vol. 1. & Felin. in c. 1. num. 26. versic. concluditur, extra de iureiur. post Ang. quem refert Marsil. in singul. 529. & Crauet. in consil. 7. num. 7. & 8.* Et recte quidem

eos qui illam conclusionem sequuntur existimare ibidem arbitratur Menoch. quandoquidem si iuramenti vinculum absolutio respiciat, & solam illius qualitatem attingit, & ideo esse posse vt contractum limitate rescindat, cum limitata causa limitatum effectum pariat. *l. cancellauerat. ff. de his, quæ in testam. delent. & l. in agris. ff. de acquiren. rer. domin.* Accedit prædictis illud, quod dixit Grat. *in cons. 17. n. 10. & 11. vol. 1.* quod vbiq; iuramentum super contractu valido interpositum est, qui tamen aliquo remedio rescindi possit, vt puta restitutione in integrum, vel remedio *l. 2. C. de rescinden. vendit.* Tunc soluta absolutioe sublaturum est iuramentum, & ideo contractus in propria natura & qualitate remanet, non aliter ac si interpositum non esset: & ideo quemadmodum antea talia remedia si iuramentum non interuenisset ab initio competebat, pariter etiam concessa absolutioe competant, vt voluit Abb. post Ioan. Calder. & Paul. de Leaz. & Butr. *in d. c. cum contingat, col. 12. extra de iureiur. & Socin in l. hæc scriptura, col. 1. ff. de condit. & demonst. in sua distinctio. & recentiores in d. auth. sacramenta puerum. c. si aduers. vend.* Confirmant nonnulli hæc conclusionem, ex eo quod iuramentum effectum suum produxisset, adeo vt etiam quod sublaturum esset iuramentum, contractus tamen iam deductus ex se ipso subsisteret. Huic tamen conclusioni respondet Socinus, & supra relati Doctores melius declarando illud, tunc procedere cum iuramentum actum vnico momento confirmat, propterea quod tunc cessante iuramento actus dici non posset: at secus si actus sit validus, & iuramentum remedium illud rescissorium impedit, vel tollit: Nam in eo casu, cū per absolutioem iuramentum sublaturum sit: licet cum aderat remedium illud impediret, eo tamen sublato non impedire: & hanc opinionem veram & firmam esse dixit Corn. *in consil. 188. viso diligenter, & inspecto, col. 10. vol. 3. & in consil. 45. in hac consultatione, colum. 3. & per totum, vol. 1. & in consil. 66. quamquam, col. 3. & per totum, vol. 2.*

Quoniam supra dictum fuit, ad iudicem Ecclesiasticum, & sic ad episcopum absolutioem à iuramento pertinere; merito ad quãdam speciem, quæ mihi hodie commissa est, deueniam: & est huiusmodi Episcopus Lucensis, cum eius iurisdictio contineat etiam castrum sancti Miniati alti disci, & ideo ibidem quendam vicarium foraneū retineat: quæsitum fuit, an in causis motis Palaia & aliis in locis circumuicinis debeat, aut saltem possit talis vicarius adiri ad absolutioem impetrãdam ad effectum agendi tantum, an vero Episcopus Lucensis adeundus sit: & breuiter satis & sufficere dicendum videtur, cum perinde esse videatur ac si coram Episcopo petita esset, cum ibi ab eo retineatur, & ex consequenti iudex ecclesiasticus dicatur.

Præterea quoniam absolutioem à iuramento ex iusta causa petendam esse dictum est, merito inter alias iustas causas eam quoque relatam esse certum est, de qua meminit August. Berous *in consilio 154. num. 7. vol. 1.*

Quid autem dicendum sit in casu, quo recursus esset ad iudicem ecclesiasticum pro absolutioe à iuramento, vt quis sine metu periurii ad contractus rescissioem iurari agere possit? De hac quæstione tractauit August. Berous *in rub. extra de iudic. num. 18.* & inquit de eo articulo loquens Bal. *in l. or-*

dinari. C. de rei vendic. & Alex. in locis ab eo relatis voluisse Iudicem Ecclesiasticum, qui de præparatoriis cognouit, posse de causa rescissiois contractus cognoscere & inhibere iudici sæculari, ne in causa procedat, ex infra scriptis. Et primum, quia magis dignus minus dignum ad se trahit. *c. quod in dubiis, extra de consecrat. eccles. vel altar.* Secundo per text. *in d. l. ordinarii.* Tertio ne causæ continentia diuidatur. *d. l. nulli. C. de iudic.* Quarto, quia iudex ecclesiasticus, qui de absolutioe à iuramento cognouit tantum melius informatus de causa rescissiois cognoscere potest, vt voluit gl. *in c. 1. extra de causa possess. & propriet.* His tamen non obstantibus contrarium inquit voluisse Paul. Castren. *in d. l. ordinarii. & optime ad hoc facit tex. in d. c. tuam, extra de ord. cognit.* Verum subdit ibidem Berous, quod licet hac de re multa dici possint, eam tamen ad duos tantum casus reduci posse arbitratur. Primus est, quando ad effectum vt se præparet, iudicem ecclesiasticum adiuit, vt se à iuramento liberet, & id ad effectum agendi tantum, quo casu superior parte non citata & sine causæ cognitione à iuramento liberare, & ad agendum habilem reddere potest, vt dixit Imola *in d. c. debitoris, extra de iureiuran. vt & ipse iterum voluit post alios, in c. 1. vbi etiam tradit Felin. col. 9. extra de iureiur.* Et tunc inquit Berous *in d. rub.* Iudex ecclesiasticus ad quem cognitio causæ principalis pertinet, inhibere non potest, sed à iuice sæculari cognosci debet. Rationem autem huius decisionis eam esse inquit, quod tunc iudex ecclesiasticus sæcularem præuenisse dici quo ad causæ cognitionem, quo ad causam principalem, dici nõ potest: nec etiam ipse iudex Ecclesiasticus ex habitatione ab se facta potest vilo modo de causâ principali informatus dici, cum de ea cognitione nullam habuerit, vt inquit Doct. in locis quos refert Oldrad. *in cons. 120. & Pet. de Anch. in cons. 8.* Et in hoc casu seruari potest illud, quod dixit Cast. *in d. l. ordinarii.* Secundus vero casus est, vbi iudex ecclesiasticus, ad quæ de iuramento tantum & eius viribus vindicare spectat. *c. si de foro competen. lib. 6.* principaliter aditur super ipsa absolutioe seu relaxatione à iuramento ordinarie procedendo parte citata & causâ cognita ad hoc vt sequuta absolutioe deinde de inualiditate contractus agi possit, & tunc Bal. opinionem probabilem & veriore esse arbitratur; dum voluit Iudicem Ecclesiasticum, qui de præparatoriis necessario cognouit posse esse iudicem etiam de principali causâ contractus iudici sæculari inhibere: quandoquidem in hoc casu iudex ecclesiasticus tantum melius informatus cognoscere possit: alioquin causæ continentia diuideretur, *contra text. in c. 1. extra de causa possess. & propriet. & habetur in d. l. nulli. C. de iudic.* Et ita inquit ea intelligenda esse, quæ in proposito sequendo Bal. posuit Alex. *in d. l. quoties. C. de iudic. & in consil. 58. vol. 1. & in cons. 60. col. 8. vol. 3.* Comprobatur hæc conclusio ex iis, quæ dixit Bar. *in d. l. si. C. eod.* Nec huic vltimo membro inquit aduersari tex. *in d. c. tuam.* & primum, quia Iudex Ecclesiasticus, vt dixit de causâ hæreditatis principaliter deinde mota cognoscere non curauit, vt ibi latius habetur. Secundo dicitur illum tex. non obseruari ob id, quod partes inter se conuenirent & concordessent: at secus altera cõtradicente dicendū esse. Tertio adhuc respondetur, illum text. de causâ spiritali loqui, quæ prius principaliter & etiam inci-

incidenter moueri potest: At in casu de quo agitur, in causa iuramenti respectiua ad contractus causa principalis, semper preparatoria est: nec incidenter proponi potest, propterea quod quis contra proprium iuramentum, nisi prius absoluat, ire non potest: alioquin ob ipsum periurium à iure suo caderet, & ideo à iudicio esset repellendus. *d. l. si quis maior. C. de transact. & d. c. 1. & c. debitores, extra de iureiur. & late tradit Imola in c. cum contingat, eod. tit.* super quibus tamen inquit ibidem Berous cogitandum esse. Quæsiuit præterea Felin. in cap. 1. versic. 11. quarto, num. 32. extra de iureiuran. si fortasse quispiam Florentinus Bononiæ vsuras soluere iurauerit: an Episcopus Florentinus eum absolueri possit, vel ad Episcopum Bononiensem pertineat? Et inquit Cardinalem ibidem id in facto contigisse attestari: consultumq; fuisse Episcopum Florentinum eum absolueri non posse. & mouetur ea ratione, quod Episcopus Florentinus non est iudex Bononiensis nisi fortasse contractus Florentiæ initus esset: nam tunc est iudex, cum ibi reperitur, *vt est tex. in c. 1. §. contrahentes. de foro compet. lib. 6.* & idem videtur voluisse Alex. in l. hares. §. si quis tutelam. ff. de iureiuran. dum ibi vult coram episcopo loci, vbi contractus est factus, petendam esse: cum quis etiam ratione contractus dissoluendi forum sortiatur.

Contrarium tamen inquit tenere Calder. in consil. 1. An episcopus, in tit. de offic. ordin. & in consil. 6. Quisnam episcopus absolueri debeat in tit. de iuramen. vbi vult quod iudex illius qui iurauit, eum absolueri debet, quamuis is cui iuratum est, alterius diocesis sit, propterea quod ad eum spectat compulsio ad obseruantiam iuramenti in eo casu, in quo obseruandum sit. *c. experientia. 11. q. 1. vt ibidem latius ipse profequitur.* Et idem quoque tenuit Butrius in additione ad Lapum in allegatione 10. Et mouetur ex eo, quod talis iurans suo iudici subiectus est, & agitur de tollenda iurisdictione, ac etiã de liberando eius animam, nec tamen quicquam de persona absentis disponit. subdit tamen esse optimum de hoc tex. in c. postulasti, extra de foro compet. & idem etiam firmavit Rom. in singul. 485. Florentinus contrahit. Prædictis tamen non obstantibus, redeundo ad primam opinionem, eam confirmari ex eo etiam dicendum est, quia ille cui iuratum est, citari debet, vt dixit idem Felin. in c. 1. in 4. quest. extra eod. tit. Sed sic est vt ille, qui non est subditus, citari non possit. *l. extra territorium. ff. de iurisdic. omn. iudic.* Vnde hac potissimum ratione motus Lopus in eadē allegatione non simpliciter eam conclusionem firmavit, sed dixit esse distinguendum. Ratio autem, quare Felin. ibidem putat distinguendum esse, an finis in casu, in quo citatio necessaria non sit, & vult veram esse opinionem Card. in d. c. 1. extra de iureiuran. Quatenus vero subdit in loco in quo contractus est, absolutionem fieri posse, dummodo forensis qui contraxit ibi reperiat, alioquin vero nequaquam, *vt habetur in d. §. contrahentes.* Illud Felin. ipse addendum putat, id etiam verum esse & procedere, si non inueniatur, propterea quod ille §. in contractu iurato locum habere non videtur, *vt habetur in §. si vero, in Authen. de exhib. reis.* Sed ad hoc replicatur, id procedere, vbi cunq; ille qui iurauit ad locum contractus trahendus est, id quod non accidit in d. c. 1. extra de iureiur. cum ibi ille, de quo agitur, ille sit, cui iuratum est. Præterea vltra prædicta quæsiuit Felin. in d. c. debi-

tores, num. 11. extra de iureiuran. an in petenda absolutione à iuramento libellus ita formari possit. Petome à iuramento absolui, & me prius absoluto contra eum procedi, & eundem ad vsurarum restitutionem condemnari. Et respondet Bal. in repetitione l. edita, colum. 30. vers. dubitatur de isto libello. C. de eden. tenere, vt non procedat, ea ratione quod talis cumulatio non admittatur, & ita inquit pronunciatum fuisse. Et ratio est, quia ille qui libellum ita format, habilis non est, nisi prius absoluat: Persona namque prius habilis esse debet quam actio cumuletur, & antea ipse libellans facultatem eum proponendi non habet: Ergo male libellus conceptus dicitur. & ad hoc citat Felin. tex. in l. quoniam Alexandrum. C. de adult. & in l. quidam referunt. ff. de iure codicil. & in l. liber necne. ff. de petit. hered. vt ipse latius profequitur, & nos quoque supra latius diximus.

Quæsiuit vltra prædicta idem Felin. in d. cap. debitores, num. 10. vers. tertio quæro, an iurans non petere absolutionem à iuramento, eam tamen à tali iuramento petere possit? Et inquit Ludouic. Roman. in consil. 327. in presenti consultatione, in princ. num. 10. versic. tertio quæro, tenere non posse per gl. in c. tuas, in versic. si desistere, extra de vsur. cum, vt ipse inquit, velit iurantem absolutionem nõ petere huiusmodi iuramentum seruare cogendum esse: ei tamen in eo subueniri, quod iurasse absolutionem non petere denunciare potest, & quod ille cui iurauit perseuerat, vt habetur in c. quemadmodum, extra de iureiuran. Id quod vbi constiterit, potest iudex partem vt iuramentum relaxet compellere. *cap. 1. extra de iureiur. & c. ad nostram, il. 2. eod. tit.* Illud tamen animaduertendum est, quod vbi cunq; materia, super qua est iuratum, sine peccato seruari potest, prædicta conclusio locum non habet, vt ipse ait. Subdit tamen Felin. Bal. in repetitione l. 2. car. 15. vers. quo ad primam hæc questionem, formare & tenere absolutionem peti posse: Et rationem eam esse inquit, quia huiusmodi iuramentum creditorem ad delinquendum inuitat & inducit. Et ideo relaxandum esse. *l. vnus. §. illud. ff. de pact.* Præterea dicit etiam ex parte creditoris turpitudinem esse, & ideo ei ex tali iuramento non quæri. *l. fin. ff. de actio. & obligatio.* Aliisque mouetur rationibus, de quibus latius ibidem per eum. Illud tamē ibidem adnotat Bal. quod relaxato huiusmodi iuramento petenda est absolutio ab alio iuramento, & ideo tot necessarias esse petitiones ac relaxationes, quot sunt iuramenta, ita vt ab vnus relaxatione alterius origo emanet, vt ibi latius ipse profequitur. Hoc autem vltimum reiciunt etiam Bal. & Imola in l. licet hac scriptura. ff. de conditio. & demonstrat. & id inquit ibidem Felin. contra Paulum Castrensem notandum esse in consil. 219. quod inquit retulisse in c. 1. quest. 8. Præterea hanc conclusionem, quod talis absolutio peti possit, tenet Imola in c. 1. colum. 3. extra de iureiur. prout ibidem inquit Felin. incidenter retulisse in 3. membro. & ad id illud etiam adduci posse existimat, quod disputando concludit Riccardus in 4. senten. distinctio. 34. & eum sequitur Hostien. in summa, lib. 10. quest. 22. art. 11. vbi dicunt, quod si quispiam voluerit in aliquo voto dispensationem à summo Pontifice non petere, votum tamen huiusmodi imminente necessitate seruare obligatum non esse, vbi cunq; non parendo eius saluti consuli non potest.

Non videtur etiam omissendum, quatenus per-

tinet ad impetrandam à iuramento absolutionem, quod licet, ut inquit Afflic. in decis. 220. num. 11. fuerit communiter conclusum ab omnibus DD. Rotæ, & sit communis conclusio, quod ad effectum agendi absolutio à iuramento interposito in contractu ex iusta causa in rescripto apostolico deducta sine partis citatione concedi possit, ut constat ex iis, quæ ipse ibidem deduxit: attamen si sit rescriptum subreptitium vel obreptitium in ipsa absolutionis impetratione, huiusmodi absolutionem non subsistere, ut habetur in l. c. si legibus consentaneum. C. si contra ius, vel vtilit. public. & habetur in distinctione tex. c. super literis, extra de rescript. ut exempli gratia dici potest, si iuratum sit in contractu contra contractum non ire, & insuper omnia & singula vera fuisse & esse & absolutionem etiam ad effectum agendi non petere, & in ipsa impetratione absolutionis ab eo iuramento ad effectum agendi quod iurauerat talem absolutionem ab ipso iuramento non petere mentionem non fecerit: nam in tali casu ab ipso iuramento absolutus non est, nec habilis ad exigendum redditus, nisi prius à iuramento de non petenda absolutione absolutus sit, ut dixit Bal. in repetitio. ne l. 2. ff. de iureiur. & rursus voluit idem Bal. & Imola in l. hac scriptura. ff. de condit. & demonstr. & confirmat Felin. in d. c. debitores, extra de iureiur. Licet Rom. in consil. 326. in presenti consultatione, dixerit iurantem non petere absolutionem, tale iuramentum seruare cogi posse, etsi per Euangelicam denunciationem denunciare possit eum in peccato esse, cum huiusmodi receperit iuramentum: Verum quia summus Pontifex à tali iuramento absoluere possit, dubium non est, si ei tale iuramentum expresse narretur, ut dixit Bal. in repetit. d. l. 2. Ergo quando opponitur de ipsa subreptione, idem est ac si dicatur absolutionem non subsistere, quia non est absolutus, ut dixit Butr. in d. c. 1. extra de iureiur. & id inquit tenere Rom. in consil. 379. circa primum questionis articulum. & idem Felin. in c. constitutus, col. 7. extra de rescript.

Quæsiuit præterea etiam Afflic. eodem in loco, num. 12. versic. 6. dubitatum fuisse. An rescriptum impetratum ad hoc ut coniuges à iuramento præstito ad effectum agendi tantum subreptitium vel obreptitium dici possit ex subreptionibus allegatis, ut ibidem latius ipse prosequitur, ad quem me breuitatis causa refero. qui tamen plures casus congerit, ex quibus satis expresse apparet absolutionem vi rescripti locum non habere. Primus autem casus est, si in supplicatione de pendentia litis coram vicario episcopi ex delegatione apostolica de ipsa absolutione petita à iuramento præstito mentio facta non est: nam in hoc casu rescriptum impetratum super ipsa absolutione ad effectum agendi inualidum est, ut notatur in c. ceterum, & in c. super literis, extra de rescript. & tradit Abbas Siculus in c. cum causa, il. 2. extra de testib. & in c. prudentiam, §. sexta, extra de offic. deleg. Lis autem pendere ex sola citatione ad instantiam actoris emanata dicitur, ut inquit gl. in c. de bitus, extra de appell. & patet ex clemen. 2. extra de lite pendente de cuius intellectu tradit Lud. Rom. in consil. 330. circa primum, col. 2. & Felin. in d. c. super literis. Etsi dici soleat, tunc litis pendentia mentionem faciendam esse, si lis est contestata: si vero lis non sit contestata, rescriptum ipsum subreptitium non reddi, licet de litis pendentia mentio non fiat, ut voluit Bal. in l. 1. C. de relatio. & Archidia. in c. inducia, col. 53. quæst. 1.

dum inquit ante litis contestationem litem in vlllo statu non esse, prout eum refert Abbas Sicul. in d. c. prudentiam, §. sexta. Hanc tamen limitationem veram non esse dixit Afflic. ibidem, num. 14. per iura & rationes, quas deduxit Felin. in d. c. ceterum, extra de rescript. Quatenus vero fortasse dici posset, quod dicatur tunc gratia impetrari, cum absolutio à iuramento ad effectum agendi impetratur: sed vbi gratia impetratur, litis pendentia mentionem facere necesse non esse, ut dixit Ioan. Andr. in c. dudum, il. 1. extra de electio. quem sequitur Butrius in c. 2. extra de rescript. in integ. & meminit Fel. in d. c. ceterum extra de rescript. Sed sic est, quod huiusmodi absolutio à iuramento ad effectum agendi dicitur gratia: merito ut subsistat, dicendum est, etiam quod litis pendentis mentio non fiat: & ideo subreptitia vel rescriptum subreptitium dici non potest. Verum huic objectioni respondet Afflic. ibidem, n. 15. quod licet in gratiosis, vbi de præiudicio tertii non tractatur, litis pendentis mentio facienda non sit, debet tamen de primo rescripto mentio fieri: alioquin secundum subreptitium diceretur, ut habetur in d. c. ceterum, & in c. ex tenore, extra de rescript. & in c. 2. extra de dolo & contum. Secundo etiam limitatur, & dicitur talis absolutio à iuramento ad effectum agendi subreptitia, quando in d. rescripto habilitationis ad effectum agendi renunciationis cum iuramento impetrandi præiulia & rescripta mentio non fit, iuxta illud quod notat gl. & sequuntur etiam Dd. in c. tua nos, extra de vsur. & Bal. in l. ff. de iureiur. & Rom. in d. consil. 226. Nec prædictis obstare, quod satis de dicta renunciatione mentio facta videatur, ex quo dicitur in ipso rescripto absolutionis, summus Pontifex ad ipsum instrum. et. tum se refert, per tex. in l. ait prator. §. si iudex. ff. de re iudic. & in l. asse roto. ff. de hered. instit. & in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstr. & in c. cum venerabilis, §. quia, extra de excess. pralat. & in c. constitutus, extra de relig. domib. Quibus iuribus mouetur Butr. in consil. 2. & meminit Felin. in d. c. nonnulli, in princ. extra de rescript. Nam vbi specialis mentio requiritur, generalis non sufficit, ut est text. in l. fin. C. de indic. viduit. tollen. & est text. in clem. constitutionem, extra de elect. & tradit gl. in c. inquisitionis, de heret. lib. 6. & tradit alia gl. in clemen. 1. in verbo. specialiter, de iudic. & tenet Ioan. Andr. in c. 1. lib. 6. & in l. si quando, §. & generaliter ff. de officio testam. quæ quidem iura citat Alex. in consil. 128. col. 1. vol. 4. Sed de renunciatione specialis mentio facienda est, nec satis est quod in genere de ea mentio fiat, ut habetur in l. apud Labeonem, §. hoc edictum. ff. de iniur. & iterum voluit Alex. in consil. 104. in fi. vol. 1. Sed quia negari potest huiusmodi renunciationes nota dignas esse, merito de hac subreptione Afflic. ibidem parum curandum esse arbitratur, & præsertim existente illa clausula in concessione, quæ pene in omnibus apponi potest, pro expresso habentes, quæ specificæ mentionis vim habet, ut habetur in l. omnes. C. de quadrien. præscript. vbi etiam voluit Ang. cum aliis congeffus à Felino in c. nonnulli, col. 7. extra de rescript. Tertia præterea videtur limitatio, siue subreptio, vbi cunq; impetratur rescriptum absolutionis, non fit in eo mentio quod ille qui talem remissionem petit, iam erat periurus, propterea quod iurauerit, & in ipso contractu iurato non interuenerit dolus aut fraus vel vlla alia deceptio seu læsio, quinimo contractum ipsum in eorum utilitatem cedere: &

ideo si deinde dicatur contractum fuisse dolum re ipsa, & quod sunt lapsi, inde periuros fieri. Periurus autem absolutionem à iuramento petere non potest, nisi prius absolutione à periurio petita, ut inquit Abbas in c. 1. extra de iureiuran. & voluit Felin. in consil. 300. factum proponitur. & Anchar. in consil. 189. prædictis subtiliter, & Specul. in tit. de actore. §. 1. versic. item quod est periurus. & Alexan. in consil. 17. ponderatis his, vol. 2. Verum quia fortasse dici posset generaliter de ipso periurio mentionem fecisse, ex quo se ad supplicationis tempus & absolutionis ab ipso iuramento in instrumēto expresso, vbi prædicta omnia expressa erant, & Pontifex se ad illud refert, merito in huiusmodi subreptione leuis vis fieri solet, ut ibidem inquit latus Afflict. Quarta autem limitatio seu subreptio est, vbi in absolutione à iuramento vertente circa absolutionem à iuramento coram vicario delegato à summo Pontifice ad hoc ut contractus rescinderetur, quod liti & causæ renunciatum fuit, mentio non fit, & ideo ipsam liberationem impetrare non potuisse, etiam quod liti simpliciter renunciatur: Nam tunc etiam causæ renunciata videtur, ut dixit gl. in l. postquam liti. C. de pact. & Bal. & Ang. Salyc. & Castren. ibi, et si ibidem Bart. contrarium voluisse videatur, cum eius opinionem alii non sequantur, prout nec etiam conclusio Butrii in c. veniens, extra de renuncia. ut patet ex eo quod ibi Alex. adnotavit. Quæ quidem opinio tunc maxime locum non habet, quando liti ante eius cōtestationem renunciatur post partis citationem: nam tunc etiam causæ renunciatum videtur, quod si pars citata non sit, locum non habet, ut ibidem latus tradit Alex. Et ratio est, quia verbum, lis, instantiam etiam denotare potest, & ius in iudicium deductum. l. litem. C. de procur. Præterea lis denotat ius in iudicium deductum, ut inquit gl. quam sequitur Gemin. in c. 1. de procur. lib. 6. Vnde ex consequenti renunciando liti, iuri suo renunciata videtur: & clarum est renunciandi ad ius renunciatum regressum non dari. l. item quaritur. §. si venditor. ff. de adilit. edicto. cum similib. & dixit Bal. in d. l. postquam liti, Et ideo ibidem Afflict. num. 19. inquit magis cōmuniter Alex. distinctionem receptam fuisse. in d. l. postquam liti, quæ est huiusmodi, videlicet ut si pars sit citata in iudicio, & actor liti renunciauerit, ut iuri seu causæ renunciata videatur, ut latus ibidem ipse prosequitur. Quinta autem & vltima limitatio seu subreptio est, vbi non fit mentio talem cōtractum fuisse deinde ratificatū: quandoquidē ratificatio efficit, ut licet primus cōtractus fuerit nullus, attamē ratificatio nullitatis allegationē tollit, ut habetur in l. si. C. ad Senatufc. Maced. & l. licet. ff. de iudic. Nec prædictis repugnare videtur illud, quod dixit Nicol. Bello. in consil. 18. num. 8. versic. nec obstat. dum vult non obstar quod sit obtenta absolutio à iuramento, & ideo haberi debeat contractus, ac si iuratus non esset. Quia ad hoc respondet, quod cum absolutio de qua diximus, sit nulla ex pluribus capitibus, nec debuerit concedi tum ob id quod iam in periurium inciderat contractui iurato contraueniendo absolutione non petita. Secundo, quia à Pontifice concedi debuit, cum sit absolutio à iuramento confirmante contractum, ut habetur in d. authen. sacramenta puberum. non autem ad effectum agendi, quæ ab episcopo concedi potest, vel eius vicario. Tertio, si concedatur sine causæ cognitione, non

citata parte, & aliis de causis, quas refert Felin. in d. cap. 1. colum. 5. cum pluribus sequentibus, extra de iureiur. & voluit Steph. Bertran. in consil. 154. multa sunt. per totum, volum. 1. vbi in si. in versic. ad tertium dico. videtur tenere, ut relaxatio vel absolutio nulla non releuet. Vnde Augustinus Berous in consil. 164. n. 14. vol. 2. vult ut absolutio à iuramento ad effectum agendi dicatur legitime concessa, non obstante subreptione vel obreptione, de qua supra; quia cum nullius, vel modici præiudicii sit, quia ea nullum ius petenti acquiritur, nec alteri detrahatur, solet facile concedi etiam sine partis citatione, vel causæ cognitione: secus vero si relaxatio, vel absolutio à iuramento petatur, ut ibidem ipse latus prosequitur. Prosequendo absolutionem & relaxationem à iuramento, sciendum est, ut inquit Didacus Couarruias in 3. §. num. 7. versic. decimo ex præmissis, prima pars relectionis c. quamuis. de pact. ex prædictis apparere, iuramentum quandoque ab ecclesia indirecte remitti, & in totum, & natura rationis consequentis ab antecedenti: ut puta cum aliquis Episcopus, vel Princeps aliquo episcopatu vel regno priuatur: nam inde quoque consequitur iuramenta, quæ subditi eis præstiterūt, remissa censeri, ut habetur in c. ad apostolica, de re iudic. in 6. Et idem quoque esse arbitratur, vbi in quocumque statuta religionis, alicuiusve collegii à superiore reuocantur seu tolluntur: nam in hoc casu hi, qui iurant ea statuta seruare, ab eo iuramento absoluti censentur, id quod & Caieta. admonet in artic. 8. & notant Canonista in c. constitutus. extra de rescript. Præterea idem Didacus in cod. §. 3. car. 24. colum. 3. num. 6. versic. sed in his casibus. inquit in casibus, in quibus summus Pontifex ab ipso iuramento absolueri posse, & in eo disponere, ut sciat actum iuratum esse necesse, & ut etiam iuramenti nouitiam habeat: nam & si Princeps potestatem habeat in eo, tamen & voluntas quoque requiritur: quæ quidem ita plene & clare non constat, nisi in eo demus ac cōstituamus eius actus perfectam scientiam, qui scilicet per dispensationem tollere conatur. Præterea quod in specie mentio iuramenti necessaria sit, vbi in quocumque actus iuratus est, voluit gl. in c. cum non deceat. de elect. in 6. quæ etiam asseuerat, generalem canonum vel statutorum derogationem statutum iuratum tollere, & eam gl. censet esse singularem Roman. in singul. 7. & Alexan. in l. 1. colum. penult. ff. ad l. Falcid. & Abb. colum. 3. & Felin. colum. 2. in c. constitutus. extra de rescript. & notat Bart. in l. omnes populi. in 3. quest. princ. ff. de iustit. & iure. & late etiam tradit idem Didacus in rubr. de testamen. parte 2. numero 19. qui tamen Didacus in d. §. 3. prima partis relectionis c. quamuis. de pact. lib. 6. id limitat in iuramentis assertoriis, & inquit in eis absolutionem vel dispensationem aut relaxationem locum habere non posse. Materia namque iuramenti assertorii ad actum iam præteritum pertinet, qui quidem mutabilis non est: vnde vel statim verum fuit, vel falsum ipsum iuramentum ob veritatem actus vel falsitatem iam præteriti, vnde dispensatio in hac specie iuri diuino & naturali repugnaret, contra quod tenemur Deum ipsum in testem veritatis adducere. Plane postquam iuramentum materiam habuit, quæ ab ipso tolli non potest, ut dispensatio repellatur necesse est, quippe quæ ad actum iuramenti potius quam ad eiusdem materiam tunc vere pertineret: quod quidem eleganter Diuus Thomas

explicat in *secunda secunda questio. 86. artic. 9.* Et ideo ut dispensatio in iuramento tantum promissorio, non in assertorio procedere possit, dicendum est. Quoniam paulo ante multa deduximus, quando scilicet iuramentum recipiens illud relaxare cogitur: ideo prædictis addendum videtur illud, quod dixit Ripa in *vol. responso. lib. 3. cap. 15. num. 13.* dum inquit cogi iuramentum recipiens illud relaxare, si ex eius parte turpitudinem contineat, *c. 1. & c. debitores, extra de iureiuran. & tradit Panor. in d. c. cum constringat, car. penult. versic. septimus casus.* Item relaxandum est iuramentum, non tantum si turpitudinem continet ex parte recipientis, vel peccatum ex parte iurantis: sed etiam si alteri peccandi occasionem afferre possit. *c. cum ab omni, extra de vita & honest. cleric.* Et ideo infert ad iuramentum minoris ob id, quod ex parte recipientis turpitudinem contineat, cum ipse iurasset vilia facere, & inutilia prætermittere: & tamen contra proprium iuramentum induxit minorem, cuius curam gerebat, ad sibi donandum, & sic ad perdendum & dilapidandum bona sua: nam donare, est perdere. *l. filius familias. ff. de donatio. in princ.* Ergo.

Limitatur etiam dicta regula, ut supra diximus, locum non habere, ubi adest dolus donatarii, ut supra etiam diximus. Dolus autem in casu Ripæ, ut ipse ait, colligitur & detegitur ex eo, quod hæres vniuersalis communis patris, & curator testamentarius sui fratris, dictum suum fratrem, cuius erat curator, nondum maiorem 15. annorum induxit eum ad repudiandum particularem institutionem ob id quod pater ei reliquerat castra, ut iure accrescendi ipsi vniuersali hæredi obuenerent. Vnde postea animaduertit quod huiusmodi renuntiatione sibi ius irrevocabile quaesitum non erat.

Pertinet etiam ad rem propositam illud, quod dixit Didacus *eodem in loco*, ut quis dispensationem quo ad vinculum iuramenti: vel absolutionem à iuramento vim non obtineat, ubicumq; aliquid contra iuramentum fit, propterea quod eadem impossibilitatis ratio militare intelligitur, quoniam iuramenti vis & eius obseruantia sub diuino præcepto continetur, & ideo cum ipsa absolutio seu dispositio vel relaxatio sub diuino præcepto contineantur: & merito, cum relaxatio & absolutio contra ius diuinum procedere, & locum habere non possint, pariter et ut contra iuramentum habere non possint dicendum est. Nec id repugnare dicendum est iuramenti debite obseruantie, ut de voto dicitur, in quo tamen dispensatio locum habet, & ideo idem multo magis de iuramento dicendum videatur, ut per eam explicetur id quod in voto continetur, & a vouente promissum sit, in eo casu in quo legem sibi imposuit, ut simpliciter malum sit vel inutile, aut maius bonum impediatur, & ideo in voto dispensatio necessaria sit, ut docet Diuus Thomas in *secunda secunda, quest. de voto. 88. artic. 10. & de iuramento, quest. 89. artic. 9. quem sequuntur ceteri Theologi, & præsertim ille de quibus Didacus meminuit in d. c. 2. num. 10. extra de testam.*

Veram autem dispositionem in voto & in iuramento inde procedere attestatur Didacus *ibidem, num. 4. versic. quarto. considerandum esse veram dispensationem in voto, & in iuramento inde procedere*, quod id quod simpliciter vel vniuersaliter est honestum aut vtile sub voto & iuramento, iuxta aliquam particu-

larem causam honestum aut vtile est, ideo sub voto aut sub iuramento iuxta aliquam particularem ita ut sub voto comprehendatur vel iuramento. Pertinet autem ad summum Pontificem aliosque ecclesiæ prælatos huius particularis causæ examen, ut tandem ipsi diiudicent, an æquum sit voti obligationem, vel iuramenti religionem in peculiaribus casibus remittere: alioquin sane sub iuramento vel voto vniuersaliter comprehensis. Nam ubi manifeste, id quod in votum aut iuramentum deducitur inhonestum est, aut iniquum: vtrique nulla dispensatio necessaria est: quinimo tam votum, quam iuramentum irrita sunt. Quod si dubium sit, an promissum voto, vel iuramento possit esse debita voti & iuramenti materia, episcopus id declarare potest? Nec dicitur ea declaratio vere & proprie dispensatio, ut dixit & voluit Diuus Thomas in *d. questio. 88. artic. 10. & quest. 89. artic. 9. & sequitur ibidem* Didacus de voto.

Dicit præterea Didacus eodem in loco, quatenus pertinet ad iuramentum, *num. 5.* non posse etiam illud à Romano Pontifice dispensari, nisi iusta dispensandi causa adsit, saltem in materia non pertinente ad liberam Romani Pontificis dispensationem: id quod voluit etiam Diuus Thomas in *distinctione. 89. artic. 9. ubi Gaetanus & gl. & Doct. in c. quanto, extra de iureiur. & in c. constitutus, extra de rescript. ubi Abb. & Felin. in consil. 12. in vlt. dubio & in consil. 71. col. si. vol. 1. & card. in clem. 1. §. si. quest. penult. extra de iureiur. & Decius in c. significasti, col. 5. extra de elect. & Siluest. in verbo, iuramenti. §. q. 2. & Symon Crauet. in consil. 7. num. 8. & tradit Ioan. de Selua. in tract. de iureiur. par. 4. quest. 4.* Plane si iuramentum alicui præstito præsterit super aliquo contractu vel cõuentione, non potest summus Põtifex eius obligationem per dispensationem remittere, nisi aliqua sublit causa, que iustam reddat iuramenti remissionem. Potest igitur summus Pontifex, ut *ibidem* subdit Didacus, *n. 6. versic. octauo subinfertur*, ipsa dispensatione iuramenti vinculum & obligationem tollere vel remittere ratione materiae, quæ ad eius liberam dispositionem pertinet: quandoquidem in huiusmodi casu illud plane procedit, quod in quolibet iuramento dici solet, ut scilicet semper superioris solemnitas excepta intelligatur, ut supra latissime dictum fuit. Habet autem Romanus Pontifex facultatem beneficiorum ecclesiasticorum augendorum vel mintuendorum, & idem quoq; ad eorum ministeria, si quis igitur numerum in aliqua ecclesia canonicorum statutum iuramento confirmauerit, non videtur contra iuramentum fecisse, si ex dispensatione Romani Põtificis aliquem vltra numerum in canonicum receperit, *c. constitutus, ubi tradunt Doctor. extra de rescript.* Item si quis iurauerit non alienare res ecclesiarum, pariter poterit ex dispensatione Romani Pontificis alienationem rerum ecclesiasticarum permittere, vel celebrare.

Potest præterea absolutio à iuramento tam à Romano Pontifice concedi, quam ab aliis prælati, & id publici officii ratione: quadoquidem ad commodum & vtilitatem reipublicæ ita fieri conuenit in pœnam aliquando fortasse humanæ sæuitiæ, quæ contingit in iuramenti extortis ad solutionem vsurarum. *cap. 1. & c. debitores, extra de iureiuran. ut inquit Didac. lib. 1. varia. resolutio. cap. 4. n. 5. quo in loco, & in epito. de sponsal. in secunda parte, cap. 3. §. 5. & supra etiam tracta-*

tractauimus. Et id maxime procedit in iuramento metu extorto, à quo conceditur absolutio à praelatis Romanæ Ecclesiæ publici officii in pœnam eius, cui iuratum est ob humanam sãuitiam.

Omittendum præterea non est summum Pontificem iurantem subiici & ligari iuramento, ita vt seipsum à tali iuramento absoluere non possit, prout nec à peccato seipsum absoluere potest, vt notatur in c. omnis, extra de peniten. & remissio. & tradit gl. & sequuntur Dd. in c. sane, extra de offic. deleg. sed intelligendum est, vt sine legitima causa absoluere non possit: cum iusta autẽ & legitima causa possit, cum alium superiorem non habeat, vt dixit Anchar. in c. venerabilem, in fine, extra de electio. & Panorm. in d. cap. 1. & tenet gl. pragm. in verbo, iuret, in §. & vt eo firmius, in tit. de electio. Et ideo concluditur iuramentum etiam Pontificis sine causa tolli non posse. & ratio est, quia continet ius diuinum, cui etiam Pontifex subest. Nec prædictis repugnat, q̄ in omni iuramento Pontificis authoritas temper excepta intelligatur, vel superioris, propterea quod id intelligitur in his, quæ pendent ab eius plena dispositione, eiusmodi non sunt pacta iurata, nec contractus quibus ipse etiam ligatur, c. 1. extra de probatio. & tradit Panorm. in c. significasti, colum. 4. in fine, extra de electio. Licet enim Deus leges subiecerit Imperatori, & canones Pontifici: ei tamen contractus non subiicit, vt inquit Bal. in l. 1. C. de seruit. & aqua & c. 1. §. 1. C. de naut. fœnore. Et latius profectur Guiliel. Bened. in c. Raynaldus, in versic. duas habens filias, num. 272. fol. 42. vbi vult absolutionem semper esse petendam antequam iuramento contraueniatur, alioquin iam in perurium incidisse diceretur, nisi necessitas contrauenienti id instaret & amplius superior adiri non posset: Quo casu non solum iuramento temeratio, sed etiam licito & honesto iurans non expectata vel obtenta superioris absolutione contrauenire potest, vt inquit Innoc. in d. c. venerabilem, extra de elect. vbi idem etiam procedere & locum habere arbitratrur si magna vtilitas instet, cum magna vtilitas necessitati æquiparetur, vt ipse inquit in cap. cum omnes, extra de constitutio. Quod quidem dictum Innocen. sequitur Panorm. in d. c. venerabilem, colum. fin. & facit illud, quod dixit Zabarel. in clemen. 1. questio. 29. vbi plene ad hoc. deducit. de reb. eccl. non alien. idem etiam tenet Panorm. in c. quanto, colum. 5. extra de iureiuran. & de hoc late tradit Felin. quem videas in c. cum accessisset, enlum. 9. extra de constitut. Vbi licet in casu de quo agitur, nihil dicere videatur, refert tamen quatuor alia antiquorum Iureconsultorum dicto, quæ satis aperte hanc conclusionem confirmare videntur.

Sivero Pontifex aliusue quilibet iuramentum sine iusta causa & rationabili relaxet, vti que iurans tutus coram Deo non erit in foro conscientia, vt dixit gl. in c. non est, extra de voto & voti redempt. & facit etiam gl. in c. sunt quidam 25. quest. 1. Et licet à iuramento, vt supra diximus, intelligatur excepta authoritas superioris, id tamen intelligitur, vt supra diximus, vt voluit Panorm. in d. c. veniens, vltra prædicta, extra de iureiuran. Attamen in hoc casu authoritas Pontificis vel alterius hac in re superioris excepta non intelligitur: & præsertim quia huiusmodi iuramentum sine causa tolli non potest, & ea quidem rationabiliter. Nec quo ad Deum dispositio p̄dere dicitur, vt satis probabiliter decidit Panorm.

in c. significasti, prope finem, extra de electio. prout nec etiam prodest in foro contentioso, per ea quæ supra deduximus, propterea quod Pontifex ius parti quæsitum ei auferre non potest, c. fin. de concess. præben. lib. 6. & tradit late Felin. in cap. præterea, extra de sponsalib. vbi inquit cum causa iuramentum relaxari posse à superiore, & si ille qui iurauit & relaxari petit, iurauerit talem absolutionem & relaxationem non petere, vt ibidem rationibus & auctoritatibus optime confirmat.

Prosequendo ea, quæ de absolutione à iuramento tradunt Dd. & præsertim Abb. in consil. 474. num. 1. & 2. vol. 3. Vicarius episcopi à iuramento iurantem absoluere non potest, propterea quod sine causa à legibus vel canonibus comprobata nemo à iuramento absolui potest: quinimo ad illius obseruantiam cogi potest, vt habetur in authent. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. Limitatur autem prædicta conclusio, nisi dolo extortum doceatur, vel metu, vel nimia reuerentia, vt habetur in d. authent. sacramenta puberum, & in l. 1. Cod. quarum rer. actio. non det. Dixit etiam Salyc. in l. actori delato, num. 1. C. de rebus credit. iuramentum remissum pro præstito haberi, eandemque ex eo oriri actionem, quæ si præstitum fuisset oriretur: id quod pro legatis conditionibus notandum esse arbitratrur, in quibus conditio pro impleta habetur, quo iescunque per eum stat, in cuius commodum & fauorem impleri debet, vt habetur in l. 1. C. de institutio. & substitutio. sub conditio. fact. & est text. in l. si neque, & ibi tradunt Doctores, & præsertim Alexan. ff. de iureiuran. vbi pro eo præstito haberi expresse voluerunt.

Iuramentum autem remittere non solum potest episcopus, & eius vicarius, sed etiam ille in cuius fauorem iuramentum appositum est, vt inquit Didacus ipse Couarruias in relectione c. quamuis, §. 3. num. 1. de pact. lib. 6. dum inquit, quod licet ipse in cuius fauorem iuratum est, iuramentum remittere possit, cap. 1. extra de iureiuran. cum similibus, & dixit Bald. in rub. ff. de accept. num. 2. Eo tamen excepto neminem iuramentum alicuius priuati remittere posse, & ideo illud maxime obseruandum esse, quandoquidem vbi iuramentum comprehendit id, quod in fauorem & commodum tendit alicuius priuati, vinculum ipsius iuramenti satis remissum esse dicitur, si eius obligationem priuatus remittit, vt expresse probatur in d. c. 1. & in c. 2. extra de sponsalib. quibus in locis id late tradit Felin. & optime Oldrad. in consil. 241 & Diuus Thomas secunda secunde, questio. 89. & Ioan. Lopez in rub. extra de donatio. inter virum & vxor. §. 45. Et Cardinal. Alb. in l. Labeo etiam ff. de iureiuran. inquit, quod dum Bart. tractat, an iuramentum remitti possit ab eo, in cuius vtilitatem iuratur, vt puta si quispiam iuret soluere debitum tali die, puta Paschalis: & inquit ad eundem de hoc esse Alexan. in l. prima, §. & post operis, post Bartol. ibi ff. de oper. noui nuncia. & in consil. 17. colum. 2. volum. 3. dum inquit, iuramentum remitti posse antequam in perurium incidatur, non autem postea, & se refert ad ea quæ dixit Felin. in cap. 2. num. 29. extra de sponsalib.

Præterea Alberic. de Rosate in l. Labeo, num. 3. ff. de iureiuran. inquit quod licet sacramentum iuramenti remitti possit etiam à nuncio, vel per epistolam, vt ibi latius habetur: ante tamẽ eius scientiam, in cuius fauorem remittitur, non remitti, nec rati-

habitiō in hac remissione quicquam efficere. *l. si ego. ff. de negot. gest. & l. si sponsus, in princip. ff. de donatio. inter vir. & vxor.* Et videtur expressum in *l. qui absentis, vbi videatur. ff. de acquir. possessio. cum ibi tractetur, quid iuris, si ante terminum ad eius notitiam deueniat, & ratum habeat, nō dicitur periurus: alias vero periurum esse, argumento *l. bonorum. ff. rem rat. hab. & l. 3. §. penultimo. ff. de bonorum possess.* Ipse tamen prædictis non obstantibus indistincte periurum non esse existimat: & ratio est, quia periurium ob moram non contingit, quam non soluendo tempore conuenio committere dicitur, & ideo cum ea mora à dilatione & prorogatione creditoris emanauerit, vt sit periurus, dici non potest, argumento *l. lecta. §. cum sortis. ff. si cert. pet.* Et ideo cum sit à mora liberatus, & etiā pariter à periurii pœna liber, licet dilationem seu prorogationem termini ignoret: & de hoc inquit *tex. esse expressum in l. si tibi dessem. §. si cum mihi. ff. de solutio. & in l. inter omnes. §. re. ff. de furt. & facit in argumento *tex. in l. fin. ff. de crim. expilata hered. & in l. regula. §. qui ignorauit. ff. de iur. & facti ignoran.* Et tante hac conclusionē non obtare inquit ea, quæ in contrarium deducuntur: & primum dum dicitur, inuito & ignoranti non acquiri, concedit in casu, in quo est aliqua acquisitio, vt in *d. l. si ego. ff. de negot. gest.* obiectum procedere: sed in casu nostro, in quo aliquid principaliter debitori non acquiritur, sed mora tantum tollitur, in qua est periurium: Ergo & id etiā facere inquit ad illud, quod colligit *gl. quod præbendarum collationes procuratori fieri possint, ac etiā alteri nomine clerici recipienti, prout inquit esse casum in c. accedens, extra de præben. vbi late discutitur, & in c. si tibi absentis, de præben. lib. 6.***

Quærit præterea Alberic. in eadem *l. Labeo, num. 3. ff. de iureiuran.* de alia huiusmodi quæstione: Detuli Titio iuramentum deinde vero eo absente dixi vicinis meis e tale iuramentum remittere: verum ad eum neque nuncium, neque epistolam misi: Quæritur, an huiusmodi remissio subsistat: & inquit subsistere, per *tex. in d. l. Labeo, cū dicat absentis & ignorantis. & hanc opinionem confirmat iis, quæ dixit *gl. in simili in l. postquam liti. C. de pact. & argumento eorum, quæ habentur in l. non solum. §. 1. ff. de liber. legata. & in l. sequen. & facere etiā ait illud, quod notauit & dixit Alber. in l. tale pactum. ff. de pact.* Prædictis tamen non obstantibus contrarium inquit voluisse *gl. in d. l. Labeo, cum ille *tex. dicat, per nuncium vel epistolam. & habetur in l. licet. ff. de constit. pecun. & in l. absentis. ff. de donatio. & facit etiā illud, quod notatur in l. si aliquid. C. de donat.* Confirmat hanc conclusionem: quia si verum esset, vt sine nuncio vel epistola remitti posset, frustra sane diceret *tex. in d. l. Labeo, de epistola.* Posset fortasse in foro conscientie dici contrarium, cum non videatur iuramento contrauenire, cum sit à iuramento liber: nam in foro contentioso potest probare relaxationē, vt præsupponitur.**

Remittitur præterea iuramentum facto Principis, non ipso iure, licet regulariter ipso iure remitti soleat, vt inquit Lucas de Penna in *l. si militia, col. 2. C. qui milit. poss. vel non, lib. 12.* Et ideo dixit in casu illius legis iuramentum facto Principis, non ipso iure remitti, & si alias ipso iure remittatur. *l. si. ff. ad municip. & habetur in Authen. sceni. non solum. in rub. & in nigro. & in authen. quod eis. C. de nupt. & in l.*

sub conditione. §. si. ff. de conditio. instit. & in l. si quis libertatem. ff. de manu. testam. vbi latius de hoc tractatur, & inquit facere illud, quod notatur in simili, in l. Imperator. ff. de public. Minus etiā dicitur quis periurus, cum iusta causa ob eius obseruantiam impeditur illud, quod iurauit, vt notatur in *l. si collectaneus, in fine. ff. de manu. vindic.* Quinimo Iudex interdum relaxat illicita iuramenta, vt dixit idem Lucas de Penna in *l. si. C. de cessio, in verbo. silentio. & facit *tex. in cap. 1. & 2. extra ne clerici vel mona. & habetur in l. super seruis, in glos. prima, in dicto titulo, C. qui milit. poss. lib. 12.* De hac enim materia, vtum & quando & in quibus casibus, & per quos iuramenta dispensari soleant, quando denunciatur potius non tenere, tradit idem Lucas de Penna ibidem: & dicit illud esse adnotandum, quod dixit Innocen. in *c. venerabilem, extra de electio.**

Quæsiuit præterea ibidem Lucas de Penna de hac quæstione. Quidam iureiurando promisit creditori suo quadam certa & determinata die pecuniam soluere: sed interim à Principe dilationē obtinuit, id quod Princeps omnino facere potest. *l. quoties. C. de precib. Imperat. offeren.* quæritur an ille qui ita iurauit, in periurium incidit? In hac quæstione variæ sunt opiniones. Lucas namq; de Penna eodem in loco in periurium non incidere existimauit, per *tex. in d. l. si militia, & similia.* Ex quibus manifeste apparet Principem in huiusmodi iuramentis dispensare posse: alioquin hic debitor esset tam autoritate legis, quā Principis delusus: quod sane satis iniquum esset. *l. 1. C. qui veni. at at. impetra. & ad hoc idem inquit facere *tex. in l. si. §. donec. C. de iure deliberan.* Alioquin dilatio ei data à Principe esset inutilis, quod quidem euitandum est, vt notat *gl. de viro, in l. 1. §. exactio. in verbo. restituendis. C. de rei vxor. actio. & ad idem quoq; optime facit illud, quod notatur in l. minor, in princ. in *gl. hic habes, in fin. ff. de procur. minor.* Vnde cum lex vnicuiq; fraudem committere permittat, vt sibi commodum procuret, vt est exemplum in *l. at qui natura §. cum me. ff. de negot. gest. vt pariter etiā aliam fraudem permittat, per quam primæ fraudis effectus sequatur, dicendum videtur, vt patet ex iis, quæ ibidem notantur in *fin. gl. magna. Accedat etiā, quod qui vult aliquid, quodcunq; etiā per quod deuenitur ad illud velle intelligitur. l. illud. ff. de acquiren. hered. l. 2. ff. de iurisdic. omn. iudic. & l. ad rem mobilem, & l. sequenti. ff. de procur. cum aliis vulgaribus concordantibus.****

Contrariam vero opinionem tenuerunt nonnulli, & mouetur ex eo quod iurans pecuniam soluere tribus modis in periurium incidere potest, & primo non soluendo, iudicem non interpellando, & Principi supplicando. *l. si quis maior. C. de transact.* sed quando Principi supplicauit, in periurium incidit. Ergo. Limitatur autem hæc secunda conclusio, quando Princeps dilationē motu proprio concedit, quandoquidem tunc periurus non fiet. Et hanc limitationem veram arbitratur ibidem *tex. per ea quæ notantur in simili in c. veniens, in fine, extra de iureiur.* inquit quod in *d. l. si quis maior.* est speciale in transactione: Id tamen Lucas de Penna eodem in loco non probat ob vinculum iuramenti, quod quidem omnino obseruare debuit, nisi ad ipsam dilationem impetrandam vel nimia necessitas, vel difficultas induxisset, vel alias Princeps eam moto proprio concessisset:

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Iuramentum testis remitti potest.

1 **Q**uæsiuit præterea Bal. in cap. tuis, num. 2. & 4. extra de testib. an iuramentum testis remitti possit? Et inquit remitti posse: & id inquit tenuisse antiquos Doctores, vt notatur in l. 1. ff. de feriis. Contrariam vero opinionem, quod imo remitti non possit, tenuit idem Bal. in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iuramen. calum. Soluendo autem difficultatem inquit illum text. in iuramento calumniæ locum habere, quod quidem solemnitas est: Secus autem in iuramento testis, quod est de veritate dicenda. Ratio autem differentiæ inter vnū & aliud iuramentum, vt ipse inquit, ea est, quia partes facillime calūniam committunt: Si vero queratur, quid in causa matrimoniali. inquit *ibidem*, num. 4. remitti testi tale iuramentum non posse, si agatur de matrimonio dissolueno: secus vero si agatur de matrimonio conseruando. Et inquit prædictis addendum illud, quod notatur in l. 3. §. 1. ff. de iureiur. & inde colligi posse, quid iuris sit in causa criminali. Paulus autem Castren. simpliciter & absolute inquit in l. solam, num. 2. C. de testib. testium iuramentum de consensu partium remitti posse.

Prosequendo illud, quod de periurio supra dictum est. sciendum est, quæsiisse Paul. Castren. in l. qua sub conditione. §. de hoc iureiurando, num. 6. ff. de cond. inst. si quispiam mihi soluere iurauerit intra quoddam constitutum tempus, ego autem iuramentum absenti & ignoranti remittam, cum remissio à voluntate tantum pendeat remittentis, vt renunciatio & repudiatio ei, si non soluas tempore constituto, liberatio acquiratur & inquit illi omnino acquiri, & ita vt licet remissionem ignoret, credatq; in periurium incurrere, periurus tamen non efficiatur, ex quo illa credulitas non nocet illi, cum adsit voluntas ipsius remittentis. l. si. & l. inter omnes. §. si. ff. de furt. Nec inquit obstare, quod quis iurando principaliter Deo obligetur, propterea quod hoc non obstante pars in cuius fauorem iuramentum præstat, illud remittere potest, eamque dissolue- re obligationem, vt habetur in c. 1. extra de iureiur. & facit illud, quod notat Bart. in l. 1. §. item queritur. ff. de oper. noui nuncia. ibi omnino vide in gl. super verso. cessit, in si. Subdit tamen Dynum eam gl. non approbare: quia licet conditio tacita ad actum necessaria non esset: attamen ex quo vltro apposita fuit, ira suspendere & impedire, ne dies cedat, ac si esset expressa, l. 1. ff. de conditio. & demonstratio. & si aliter de ea, quæ necessaria est, dicendum sit, vt puta si adeatur hæreditas. Illa namque etiam quod non exprimitur, inesse intelligitur, & ideo non suspendit, & ita inquit intelligendum esse text. in l. conditiones, eod. tit. prout latius *ibidem* prosequitur Castren. Præterea in hac conclusione, quid de iuramento licito dicendum sit: an possint illi, in cuius fauorem præstitum est, illud remittere, & soluendo obiectionem refert ea, quæ ponit Speculator in titulo de legat. §. nunc ostendendum, versiculo, hoc quoque. dum vult Speculator, quod si iuramentum commodum partium respiciat, remitti possit, per text. in capitulo. præterea, extra de sponsalib. & capitulo primo, extra de iureiuran. & in

d. c. debitores, eodem tit. Si vero Dei reuerentiam, & tunc aliter dicendum esse, vt puta si duo inuicem iurent ire vltra mare, prout etiam dixit in d. cap. præterea.

C A P. CLXVII.

A R G V M E N T V M.

Remissio debiti vniuersaliter facta, an extendatur ad iuratum.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramentum, an intelligatur remissum per illa verba testatoris, vt restituantur omnibus ea, quæ probarent.
- 2 Lata interpretacionem in testamentis facere debemus.
- 3 Effectus potius quam verba, quando inspiciendus.
- 4 Concesso vno, videntur omnia concessa, per quæ deuenitur ad illud.
- 5 Verba dubia intelliguntur secundum subiectam materiam.

Quæsiuit præterea Abbas Panorm. in cap. ad nostram, il primo, num. 11. extra de iureiuran. de huiusmodi quaestione. Quidam testator in suo testamento mandauit cuiilibet ea restitui, quæ probasset, &c. an si fortasse adsint aliqui debitores sub iuramento, intelligatur ipse testator eis iuramentum remissum? In hac dubitatione inquit eodem in loco Abbas prædictis debitoribus iuramentum remissum esse intelligi debere, propterea quod gl. in verbo, probarent, concludat remissum esse ea ratione quod in testamentis lata interpretatio facienda sit, cap. cum dilecti, extra de donatio. & l. in testamentis. ff. de reg. iur. Et ideo inquit iure legati vsuras solitas petere posse. Hanc opinionem sequuntur Gofred. Hostiens. Gemina. & Butr. Nec obstat, vt inquit Gofred. si fortasse dicatur legatum esse inutile, ex quo legatur illudmet quod debetur, vt habetur in §. ex contrario, Instit. de legat. quia non est vnde quaque inutile. Si vero pecunia soluta non sit, & tunc liberationem respectu promissionis legasse ac iuramenti videtur. l. 3. ff. de liber. legata. Aut vero soluta erat, & tunc intelligatur legasse exceptionis remissionem. l. si creditor, eodem tit. & ideo non obstante iuramenti exceptione vsuras repetere poterunt: quandoquidem pars, in cuius vtilitatem iuratur, iuramentum remittere potest, vt habetur in d. cap. 1. extra de iureiuran. & in cap. 2. extra de sponsal. & facit etiam illud, quod *ibidem* notat Ioan. Andr. Nec sane obstat, si replicetur, illum text. dicere, quod repetere non attentat, &c. propterea quod, vt ipse inquit, fortasse sine causa timebant retenti fortasse magna iuramenti reuerentia & religione. l. si. C. de fide instrum. & c. & si quaestiones, extra de Simon. Nec etiam, vt habetur, obstare dicendum videtur, si fortasse dicatur, nihil prædictis reliquisse, cum de suis tantum hæredibus loquatur. Præterea si dicatur testatorem illis cum de suis hæredibus: Quia, vt dixit Butr. & sequitur Abbas, non refert cum quo testator de sua voluntate loquatur: & ideo potius effectum quam verba inspiciamus. l. miles ad sororem, in princ. & l. peto, & l. cum pater. §. surdo. ff. de lega. 2. & ex his dilui videtur opinio Ioan. Andr. in d. c. ad nostram. dum dicebat iuramentum prædictis

obstare, cum illis nihil fuerit remissum. & hanc Innoc. opinionem nonnulli sequuntur. Verum subdit Abbas *in d. c. ad nostram*, animaduertendum esse *tex. in d. c. ad nostram*, pro vtraque parte loqui. Primam namque opinionem Innoc. confirmare videtur, quatenus ipsemet Pontifex inquit, quod timore iuramenti vsuras repetere non audebant. Plane nisi re vera iuramentum obtulisset, summus Pontifex mandasset denunciari eos iuramento non teneri, prout fecit in cap. *Quintauallis*, eod. tit. Contrarium tamen suadere videtur illa regula, qua dicimus quod vno concessio, omnia quoque ea concessa censerentur, per quæ ad illud deuenitur, ut dicitur in c. *præterea*, & in c. *prudentiam*, extra de offic. deleg. & in l. *ad rem mobilem*, & in l. *ad legatum*, ff. de procurat. Sed ipse vsuras restitui mandauit omnibus, qui probarent, &c. Ergo videtur omnem obstaculum remississe, per quod probatio impediretur. Verum prædictis non obstantibus, subdit Panor. ita distinguendum esse: Aut enim inquit debitor vsuras liberaliter remisit per illa verba generalia, & tunc vsuras legatas esse non arbitratur, propterea quod in dubio ius suum iactare noluisse præsumitur, & præsertim per verba generalia, c. *cum venissent*, extra de instit. & l. *cum de indebito*, ff. de probat. Aut vero saltem liberaliter non remisit, & tunc cum testator sit quo ad Deum obligatus, ad illas restituendas in dubio interpretandum videtur eas legasse, cum præsumere non debeamus, eum suæ salutis immemorem decessisse, c. *sanctimus*, i. *quest. 7*, & facit *tex. in c. fin. extra de sepult.* & id sane expedit salutis animæ suæ. Facit etiam ad hoc illud, quod notatur in c. *vno*, ff. de seruit. Verba enim dubia ciuilitè intelligi debent secundum subiectam materiam, l. *si seruus plurium*, §. *fin. ff. de legat. 1. c. c. rogo*, i. *quest. 3*. Verum ad hanc obiectionem facit illud, quod notat Io. Andr. in *additio ad Specul. in titulo de vsur. colum. 3*, vbi inter cætera quærit, an si debitor remittat vsuras, remissio valeat coniecturando per indicia, an fuerit liberaliter facta: an vero in fraudem, argumento cap. *2. de iureiuran. lib. 6*. An autem per illa verba testatoris in tex. posita, vel similia probetur, testatorem fuisse vsurarium, & inquit nequaquam, cum simpliciter fateatur non esse vsurarium, & de hoc notat Federic. de Senis in *consil. 62. argumento l. si non designata. C. de falsa cau. adic. lega. c. si Papa, de privileg. lib. 6*. Si vero quispiam Innoc. opinionem sequi voluerit, & tunc repetenti de alio remedio querendum est: vel positò quod testator nihil dixerit, dicatur ut in *glos. secunda*, & in *glos. ibi in fine*, quam inquit Abbas in loco supra relato notandam esse. Qui rursus Abbas inquit pluries dixisse in c. *extra de iureiuran.* Ponderanda præterea est quædam additio ad illud c. *in verbo, liberaliter vsuras*, quæ inquit verisimile non esse, testatorem liberaliter vsuras remississe, ut habetur in l. *fin. §. si fenerator. ff. quod met. causa*. Et hoc inquit illa additio voluisse Cardinalem, quem Abbas non refert, & tamen ipse contrarium consuluit, ut ibi refert, & facit *glos. in l. si conuenerit ff. de pignor. act.* Vnde subdit ponderandum etiam esse, quod ex quo eos iuramento ut non repeterentur astrinxit, videtur liberalitatem non dari.

Est præterea ibidem alia additio in versiculo, petere vsuras solitas, quæ inquit, Tu pondera quod aliud est querere, vtrum testator iuramentum remisit: aliud autem, an competat actio ex testa-

mento legatariis ipsis: quandoquidem ex quo soluerant, & iurauerant non repetere, legando in genere, non videntur comprehendere legatarii iurat. Et ad hoc citat *glos. in clemen. dudum, de sepult.* dum inquit, quod licet fiat reuocatio pactorum, non tamen pacta iurata comprehenduntur, ac etiam prout licet reuocentur statuta, non tamen statuta iurata comprehenduntur, ut inquit *glos. finalis, in c. cum non deceat. de electio. lib. 6*. Pariter etiam in casu nostro legatarii, qui iureiurando promiserunt, comprehenduntur: nisi fortasse id fauore vltimæ voluntatis, & odio vsurariorum, locum habere intelligatur: Vnde erit notabilis limitatio illius *gl.*

C A P. CLXVIII.

A R G V M E N T V M.

Iuramentum absenti an remitti possit.

S U M M A R I A.

- 1 Iuramentum etiam absenti remittitur.
- 2 Iuramentum cum remittitur causa absentis, an nuncius vel epistola requiratur.
- 3 Iuramentum à consensu procedit.
- 4 Dilatio parti absenti notificari debet.

Quæsitum etiam aliquando à Bart. fuit in l. *La-beo etiam, num. 1. ff. de iureiuran.* an etiam absentibus tamen iuramentum remitti possit: ac etiam, an quando absentis gratia sit, nuncius vel epistola requiratur? Et ambabus his quæstionibus respondendo inquit *glos.* velle requiri, cum expresse dicat per nuncium, id autem ita probatur: nam si absenti tamen remitti posset & ignoranti, illa dictio *penitus*, frustra adiecta esset, sed sufficeret si diceretur, per epistolam, &c. nullum namque dubium in eo casu haberet. Comprobatur hoc ex eo, quod tamen iuramentum prouenit à consensu, ut est titulus, & *tex. in l. iurasse, in fine*. Ergo requiruntur omnino nuncius vel epistola, ut habetur in l. *consensu. ff. de actio. & obligatio. & hanc opinionem inquit tenere Guliel.* Et ideo ibidem subdit Bart. pro hoc esse practicam, tamen ut quædo dilatio statuitur parti absenti, ut ei per nuncium vel epistolam quando sufficit notificetur, ut ibi voluit Guliel.

C A P. CLXIX.

Argumentum est in Summariis.

S U M M A R I A.

- 1 Iuramentum, an quis propria auctoritate commutare possit.
- 2 Vouens ire ad sanctum Iacobum, si ingrediatur religionem liberatur ab eo voto.

Non videtur etiam, quatenus pertinet ad rem propositam, illud omittendum, de quo quæsitum Imola in cap. *peruenit, il secundo, numero 2. extra de iureiuran.* tamen quispiam propria auctoritate iuramentum præstitum commutare possit? & breuiter procedendo inquit posse, dummodo in melius commutet. Subdit tamen tutius esse quod superioris auctoritate commutet, ut habetur in dicto cap. *peruenit, extra de voto*. Dixit tamen hac de re Burrius in dicto cap. *peruenit*, eum non peccare existimare, qui propria auctoritate commutat per illum

illum text. Et ideo exempli gratia inquit, † si quis-
piam vouerit Diuum Iacobum visitare, & deinde
voto non adimpleto religionem ingrediatur, liber-
ratur à primo voto visitandi Diuum Iacobum, vt
habetur in cap. scriptura, extra de voto.

C A P. CLXX.

Argumentum est in Summariis.

S Y M M A R I A.

1 Pupillus laicus factus adultus, an coram ecclesiastico
ad iuramenti tutoris obseruantiam finita tutela
conueniri possit.

2 Iuramentum, an forum foro addat.

Prosequendo illud quod principaliter propo-
situm fuit, videlicet in quibus casibus iuramen-
tum aliquid plus efficit quam ius commune: vi-
dendum est hoc loco, in quibus casibus iuramen-
tum addat forum foro: Quia de re quoniam plures
à Docto.ribus firmantur conclusiones, merito sin-
gulas separatim prosequi satis opportunum ad fa-
ciliorem declarationem fore existimo.

Primum igitur videndum est, an iuramentum
addat forum foro? Et in primis quarendum, an
pupillus † laicus factus maior & adultus coram Iu-
dice ecclesiastico ad obseruantiam illius iuramen-
ti, quod eius tutor tutelæ tempore præstitit, con-
ueniri possit finita tutela? De hac quæstione extat
decisio Tholosana 415. quæ determinauit conue-
niri coram eo Iudice non posse: & rationem esse
voluerunt, quia talis pupillus factus maior ipsi tu-
tori vt vniuersalis successor non succedit, ita vt ea-
dem persona cum tutore esse dicatur, vt de hærede
dicitur, quem eandem personam cum defuncto
esse intelligendum est. Id quod ex eo comproba-
tur, quod iuramentum strictè intelligitur, & ita vt
alios non comprehendat, & præsertim diuersos
quam reperitur, tam de iure quam de consuetudi-
ne comprehendendi, vt habetur in cap. cum C. laicus, ex-
tra de foro competen. & voluit Barbat. in cap. cum sit ge-
nerale, il secundo, col. ii. extra de foro competen. † Hec
autem conclusio, quod iuramentum addat forum
foro, procedit & locum habet in hærede, vt voluit
Sicul. in dicto c. cum sit generale, il secundo, col. ii. Nam
hæres laicus super obseruatione iuramenti coram
Iudice ecclesiastico conueniri potest, vt voluit Ab-
bas Antiquus in cap. veritatis, extra de iureiuran. & in
cap. fin. extra de sepult. argumento l. hæres absens. ff. de iu-
dic. & inquit ita fuisse abas determinatum. Hanc
autem conclusionem declarat Abbas in cap. fin. ex-
tra de sepult. & inquit veram esse & procedere, vbi-
cunque tale iuramentum in extremis à defuncto
prestatum: Nam in eo casu hæredem afficere & for-
um addit, propterea quod eum fori Ecclesiastici
reddit: secus vero si iuramentum in contractu iu-
retur: nam in hoc casu iuramentum forum non
addit, nec hæredem Ecclesiastico foro supponit, ni-
si fortasse iudicium cum defuncto ceptum esset, vt
dixit Ioan. And. in c. fin. de foro competen. in 6. in nouel.

Hanc conclusionem probat Ioan. And. in d. cap.
fin. & Antonius à Butrio in dicto cap. cum sit generale. &
Dominicus à sancto Geminiano in dicto cap. cum C. lai-
cus. Et mouetur ea ratione, quod defunctus ex pro-
prio iuramento conueniri poterat, vt habetur in d.
c. fin. ibi, à se præstito, propterea quod iuramentum
iurantis personam non egreditur, cum ex parte iu-

rantis personale sit, vt habetur in d. c. veritatis. & hanc
conclusionem eodem in loco sequi recēiores, in-
quit Abb. in d. c. fin. Verum vtrunq; dictum substi-
nendo, ita distinguit: Aut iurans conuenitur actio-
ne ex eo contractu, & tunc coram Iudice ecclesia-
stico conueniri non posse, & ita procedat opinio
Ioan. And. Aut vero agit indirecte Iudicis officium
implorando, ad hoc vt hæres ad exonerationē ani-
mæ defuncti satisfacere compellatur: & tunc omni-
no posse, vt habetur in cap. à nobis, in fin. extra de sent.
excommu. & tunc procedat opinio Abb. quam sem-
per seruari in curia Archiepiscopali Tholosæ vidisse
attestatur. Hanc quoq; opinionem sequitur Ro-
man. in sing. 219. Tu habes. dum vult, vltra prædicta,
quod iuramentum adiiciat forum foro, d. c. cum C.
laicus, de foro competen. lib. 6. Dicit tamen quærendo, an
habeat locum in hærede iurantis, ita vt ratione iu-
ramenti ad obseruantiam ipsius vt defunctus cogi
possit? inquit quod licet obseruari cogi possit, nõ
intelligitur à Iudice ecclesiastico, vt dixit Ioan. And.
in d. c. fin. extra de sepult. Verum subdit Roman. quod
licet ita sit, ipse tamen contrarium determinaret,
si esset in consistorio Papæ. Eandem opinionem
sequutus est iterum Abbas in c. veritatis, col. 2. extra
de iureiur. & in d. c. fin. extra de sepult. & Felin. post Bar-
bat. col. penult. & in cap. cum sit, col. 5. limit. 6. extra de
foro competen. & Bald. in l. i. col. fin. C. de reb. cred. & Guido
Papa quæst. 414. iuramentum. & Stephan. Aufser. in de-
cis. Tholosan. 415. & Cassad. decis. 2. num. 8. de iureiuran.
Et Hieron. Cagnol. in l. si quis maior, num. 208. C. de
transact. inquit in Ducatu Sabaudia Romani o-
pinionem obseruari, & eisdem in locis quamplu-
res alios referunt, & aliquas ponunt limitationes.
Præterea rursus Romanus in singul. 426. inquit Ca-
nonistas cap. in testimonium, extra de testibus, à hære-
re authoritati Ioan. And. in dicto cap. cum C. laicus, de
foro competen. lib. 6. in nouella. & Anton. late in cap. cum
sit, extra de foro competen. voluisse Iudicem secularem
peritium iuris ciuiliis pœna punire posse arbitra-
tur, & ideo aibi dixit Bal. iuramentum forum non
mutare, sed cumulare: & ideo vtrunq; Iudicem,
secularem scilicet & Ecclesiasticum, de eo cogno-
scere posse, & id quando clarum est, quem piam
deierasse. At si sit dubium iuramentum, an valeat,
cognitionem Iudicis secularis non esse, vt notatur
in cap. venerabilem, extra de el. et & cap. quanto,
extra de iureiuran. Ratio autem horum est, quia
crimen peritium, commune crimen est, vt iterum
dixit Roman. in consil. 412. quo ad primum, in 3. dub. &
Felin. in cap. cum sit, col. 5. in secunda limitatione, extra
de foro competen. & in cap. 2. col. 10. versic. secundo limita,
extra de sponsal. & Guido Papa quæst. 178. & Cagnol. in
in d. l. si quis maior, nu. 122. C. de transact. post alios, quos
ipsi quoq; deducunt.

Additur etiam alius casus in sing. Roman. 497.
vbi dicitur, quod si iuramentum sit licitum ex parte
iurantis, & illicitum ex parte recipientis, potest re-
cipiens ad iurantem absoluendum à iuramento
compelli, vt habetur in cap. primo, extra de iure-
iuran. An autem huiusmodi compulsio ad Iudi-
cem secularem vel ecclesiasticum pertineat, acci-
dit quandoque in facto, prout ipse Roman. atte-
statur: asserens de hoc plura consilia vidisse, in qui-
bus ad Iudicem seculare talis conclusionis decisio-
nem non pertinere decidebatur ea ratione, quod
iuramentum quid spirituale sit, &c. Verum id non

probat Rom. ibi, contrarium verius esse existimās, ut voluit Feder. de Senis in *consil.* 272. In nomine Domini, Amen. Factum tale, &c. Et æquam esse rationem inquit, propterea quod Iudex secularis, iudex ad cogendum partem ad obseruationem iuramenti competens est, ut habetur in *cap. licet maiores, extra de iureiur.* & in *d. cap. cum C. laicus, de foro comp. lib. 6.* Ergo eadem ratione ad soluendum iuramentum compellere potest, quæ quidem optima ratio est: & ita inquit determinatum fuisse, prout voluit etiam Felin. in *c. cum sit, col. 6. versic. limita tertio, extra de foro compet.* hoc referens singulare. Et si subiungat obseruationem & relaxationem à pari non procedere: quandoquidem quo ad personam causæ cognitione opus non est, ut appareat, an valeat, nec ne, propterea quod ubi secularis requireretur, quin esset incompetentens, dubitandum non esset. In cogendo autem inuitum ad relaxandum necessaria est causæ cognitio: quæ quidem cum iuris sit ut omnes volunt, seculari non competit, prout dixit idem Felin. in *c. 1. col. 7. versic. posset tamen, extra de iureiur.* & iterum idem Felin. in *cap. 2. col. 10. versic. tertio limita, extra de sponsal.* Limitatur tamen hoc dictum in casu singulari, videlicet quando licite iurans in periurium incidit: quandoquidem tunc talis iudicis compulsio nihil operatur, cum illud periurium pro parte remitti non possit, ut dixit Bald. in *authent. quod eis. C. de nup.* & Felin. in *cap. 2. col. 1. versic. modo limitatur, extra de sponsalibus.* & tradit iterum idem Roman. in *singul. 425.* & in *singul. 426.* ubi secularis declarat, & punit periurium. In *singul.* autem 499. idem Roman. illicite iuramentum recipientem ad illud iuranti remittendum compelli posse arbitratur. Federicus autem de Senis hoc verum esse censet, antequam iurans in periurium incidat, ea ratione quod postquam incidit, relaxationem iurans petere non possit, & id dixit Feder. in *consil.* 300. Factum tale est, debitor promisit, in fin. & mouetur iis, quæ notat Ioan. And. in *cap. debitores, extra de iureiur.* Verum Roman. eodem in loco de hoc Ioannem And. non loqui attestatur: Vnde ex eo secundo loco mouetur, quod periurus frustra legis auxilium inuocet, ut dicitur in *c. quia frustra, extra de vsur.* & in *l. auxiliū. ff. de minor.* Rom. vero inquit hoc dubium non esse, cum periurus agere non possit, ut habetur in *d. l. si quis maior. C. de transact.* Sed respondendo illi legi inquit verum esse periurum actione priuari illius contractus, super quo periurium committendo delinquit, non autem alia actione, ut colligitur ex iis, quæ dixit Innoc. in *c. dilecto, extra de praben.* dum inquit periuro spiritualia denegari, temporalia vero nequaquam, & ita decidit in *cap. intelleximus, extra de iudic.* Redditur præterea adhuc hæc conclusio ex eo dubitabilis, quod debitor duo facere debeat, videlicet soluere, & die conuenta soluere. *l. Celsus. ff. de arb.* & *c. cum dilecti, extra de dolo & contum.* Et ideo videtur quo ad solutionem omissam in termino ipsum in periurium incidisse, absolutionem tamen nihilominus peti posse. Quo vero ad illud, quod soluere tenetur, contrauenire non possit, nisi prius absolutione petita, & si vi vel metu iurasset. *c. si vero, extra de iureiur.* & *c. ad audientiam, extra quod met. causa.* Id autem verum esse censet, nisi periculum esset in mora, & cito superioris copia haberi non possit, ut dixit Innoc. in *c. venerabilem, in fin. extra de elect. qui deducit text. in cap. antecessor, 11. quest. 3.* & mo-

uetur etiam autoritate Bald. & Gaudet. in *l. non dubium. C. de legib.* & idem voluit Butr. post gloss. & alios, in *cap. dilecti filii, extra de except.* & iterum Bald. in *l. 2. col. 16. ff. de iureiur.* & Episcop. Spa. in *consil.* 56. hic vertitur dubium, in 2. car.

Limitat autem id Baldus in loco supra relato, nisi periurus ipse vellet ea de re agere, de qua non agere iureiurando promississet: quandoquidem tunc propter periurium repelleretur. *d. l. si quis maior.* quæ legem ita prædicti intelligunt, & idem voluit Alexand. in *consil.* 381. ponderatus his. num. 1. col. 2. & rursus idem notat Alexan. in *d. l. si quis maior.* Vbi sequitur communem opinionem, licet prædicta non deducant, & Felin. in *cap. intelleximus, col. 5. circa princ. versic. utrum periurus, extra de iud. post Butr. in cap. 1. col. 12. in princ. extra de iureiur.* Præterea prædictum consil. Federici sequuntur communiter Doct. ut dixit Alex. in *consil.* 17. ponderatus, col. 1. vol. 3. & in *consil.* 22. visafacti, col. 3. vol. 2. & Rursus idem voluit Roman. in *consil.* 326. in præsent. col. 1. & Decius in *consil.* 151. colum. 6. & Hippol. Marsil. in *l. de vnoquoque, num. 169. ff. de re iudic.* Et de intellectu dictæ *l. si quis maior, C. de transact.* quod sit communis, dixit Iac. in *d. l. si quis maior, in 12. notabil. post alios.* & Felin. in *cap. cum dilecti, col. 1. vbi Decius in 3. notab. extra de except.* & Ripa in *c. 2. in princ. extra de rescript.*

Limitatur autem *d. consil.* Fed. ut dixit Fel. in *d. c. 1. col. 9. in tribus casibus:* Nam videmus quandoque à summo Pontifice absolutionem ab ipso iuramento & periurio, quod supplicans incidit, concedi: sed de hoc adeundus est Marth. Affl. & in *decis.* 220. in *causa,* & tradunt Domini de Rota in *decision.* 297. licet. in nouis. & Innocent. sequuntur Doct. in loco supra relato, & Abbas in *cap. quanto, col. 4. extra de iureiur.* & Bald. in *d. l. non dubium, col. antepenult.* & Felin. late in *c. 2. col. penult. extra de sponsal.* & Decius in rubr. *C. qui admit. col. 3.* & in *authent. si quis in aliquo, col. 2. C. de edendo.* & in *c. ad hac, il 2. in princ.* & in *cap. qua fronte, in fin. extra de appellat.* & in *cap. cum dilecti, in fin. extra de consir. vtili, & inutili.* & tradit de hoc etiam Hippolyt. Marsil. in *singul.* 421. & plura alia similia refert ipsemet Rom. in *l. si vero. §. de viro. in 1. fallentia. ff. soluto matrim.* & Hippol. in *l. qui cadem, col. 1. & 2. ff. de sicar.* & Ripa in *l. 1. ff. de dam. insect.*

Præterea quod iuramentum addat forum foro, comprobatur etiam ex iis, quæ dixit iterum Marth. Affl. & in *decis.* 263. num. 3. dum ait, quod quando legitime constat de vi & metu, Iudex secularis partem cui iuramentum præstitum est, ad illud remittendum & relaxandum compellere potest, per text. in *l. illicitas. ff. de off. presid. ut voluit etiam Bald. in c. 1. §. item sacramenta, in tit. de pace iuram. fir. per ea quæ dixit Abb. in *d. c. cum sit generale, extra de foro competen.* dum inquit quod si agitur ut iuramentum seruetur vel non seruetur, & constat iuramentum esse licitum, tam laicus quàm ecclesiasticus iudex esse potest, & ideo iuramentum addit forum foro, ut habetur in *d. c. cum C. laicus. & ibi tradit Dom. à sancto Gemin. extra de foro comp. lib. 6.* Quædo vero constat iuramentum esse illicitum, Abb. in *d. cap. cum sit generale, de hoc valde dubitat, & tandem ut potius iudex ecclesiasticus pro absolutione adeundus sit, inclinare videtur. At in cap. venerabilem, col. fin. extra de election. expresse voluit, quod ubi constat iuramentum esse illicitum iurantem propria autoritate, ut supra vidimus, contrauenire posse, per ea quæ habentur**

habentur in 22. quest. 4. quasi per totam. Dicit tamen Afflict. *ibidem*, si constet iuramentum vi vel metu exactum fuisse: tunc ut supra dicebamus, de hoc solus Ecclesiasticus cognoscere possit, ut Canonistæ tenuerunt, quorum opinionem & sententiam etiam in foro civili sequi debemus. Nec obstare subdit Afflict. quod de vi & metu constet, quia fateatur maritum ad iuramentum relaxandum a Iudice seculari compelli posse, per text. in d. l. illicitas. Unde ubi renunciatio iurata est, tertio ius quæsitum esse, videlicet ei cui ob vim & metum illatum uxori, cui tertius nullam vim vel metum intulit, & ideo inquit fuisse in voto contrario tantum inductum, & quâdo etiam vis vel metus detectus est, iudicem Ecclesiasticum de ipsa vi & metu cognoscere debere, an constet necne: & ipse ab ipso iuramento relaxare & liberare debeat, & hanc conclusionem, quod ratione iuramenti laicus foro Ecclesiastico subiectus sit, tradit Port. Imolenis in *consil. 36. num. 66. vol. 1.*

Redeundo modo ad ea, quæ supra generaliter diximus, iuramentum forum foro addere, eandem conclusionem tradit Ioan. Corasius in *l. admonendi, nu. 28. ff. de iure iur. per text. in d. c. fin. de foro comp. lib. 6.* ut exempli gratia, si in contractu laici interueniât, qui coram Iudice seculari conueniri possunt: nam tunc fori Ecclesiastici cumulatue, ut dicunt, efficiuntur: & ideo ecclesiasticos Iudices ob id quod laici sint, declinare non posse, ut inquit Bald. in *l. si cum patruo. C. commun. vtriusq. iudic. & in l. i. ff. de oper. liber.* Præterea hanc eandem conclusionem, quod iuramentum addat forum foro, tenet etiam Guili. Bened. in *c. Rainutus, in verbo, testamentum, 3. nu. 32. extra de testam.* Et ideo inquit laicum cum iuramento contrahentem posse etiam coram Iudice ecclesiastico ad ipsius iuramenti obseruantiam conueniri, ut latius ipse prosequitur. Et idem voluit Corn. in *consil. 214. num. 4. vol. 2.* dum vult, ut iuramenti ratione laicus iurisdictioni Iudicis ecclesiastici subiciatur, per text. in *cap. nouit, extra de iure iur. & in d. cap. fin. de foro competen. l. b. 6. & in cap. 1. extra de iure iur. an. subdens posse Iudicem ecclesiasticum iuramentum ad obseruantiam iuramenti, ne in periurium incidat ex suo officio compellere, ut notant Doctores in dicto cap. debitores, & in dicto cap. nouit, ut ibidem ipse latius prosequitur.* Item quod ratione iuramenti quis fori Ecclesiastici efficiatur, tradit etiam Alexand. in *consil. 63. num. 1. vol. 3.* per ea, quæ voluit Bald. in *l. ordinarii, per illum text. C. de rei vendicat. vbi expresse vult, petentem absolui à præstito iuramento super contractu simulato, & ab ipso iuramento ab Episcopo absoluatur posse coram eodem Iudice causam etiam simulationis tractare, & si litigantes sint laici.* Et ratio est, quia ille qui est Iudex præparatorii, debet etiam esse Iudex præparati, ut voluit Butrius in dicto cap. cum sit generale, col. 4. extra de foro competen. dum inquit ob iuramentum à laico præstitum in compromisso, posse coram Iudice ecclesiastico peti reductionem laudii ad arbitrium boni viri inter ipsos laicos. Præterea Augustinus Berous in *consil. 8. num. 1. volum. 3.* hanc eandem sequutus opinionem primo loco inquit iuramentum trahere causas ad forum Ecclesiasticum, etiam si causa principalis coram Iudice laico pendeat, dicto cap. fin. vbi Ioan. Andr. de foro competen. in 6. & iterum tradit expresse Bald. in *l. 1. colum. fin. C. de rebus credit. cum alii*

multis similibus, quæ citat ibidem quadam additio ad Alexandrum. & iterum idem dixit Bald. in additione ad Speculum in tit. de compet. iudic. Et iterum idem Augustinus Berous num. 33. prædictis respondendo ex pluribus eandem opinionem confirmat: & primo loco quo ad ipsum iurantem, secus vero quo ad eius hæredem, vel alium qui ex iuramento contrahentis spiritualiter non ligatur, ut supra late dictum est. Item etiam quo ad animam, ut ibi concludit Bal. & est communis opinio, ut inquit Ioan. Andr. & alii in *d. l. fin.* quicquid dixerit Abbas Antiquus in *d. c. fin. extra de sepult.* cuius opinio est singularis, ut declarant Ioan. Andr. & alii in *d. c. fin.* Secundo præterea loco inquit, verum esse vbicunq; certum est, iuramentum seruandum esse, & agitur de anima & reatu periurii, & sic specialiter & in foro animæ, ut ibidem inquit Ioannes Andr. vel etiam quando dubium esset, an iuramentum liget, & an seruandum sit: & ex consequenti, an contrahentis sit periurus, vel peccet, ut ibi habetur: secus vero si clarum certumque sit de iure, quod absque metu periurii possit propria auctoritate contrahentem, ut dixit Roman. in *d. singul. 423. cum aliis quos deduxit Berous in eodem consil.* Rursus, quod iuramentum efficiat ut forus mutatus dicatur, ac etiam ratione iuramenti & periurii quis tantummodo coram Iudice ecclesiastico conueniri possit, tradit Berous in *eodem consil. 8. num. 7. 22. & 30. vol. 3. cum sequentib. & etiam num. 31.* dum inquit, quod licet iuramento defuncti hæres coram Episcopo conueniri non possit, nec forum Ecclesiasticum sortiatur, ex officio tamen iuramentum defuncti adimplere cogi potest. Et dixi ego alias in *l. 1. vbi retulimus, quando hæres representet defunctum. ff. de religio. & sumpt. funer.* Idem præterea August. Berous in *consil. 111. nu. 2. vol. 3.* inquit, quod quando principaliter coram Iudice ecclesiastico in causa absolutio nis à iuramento processum est, & pronunciatum in fauorem petentis absolutio nem, ipsum scilicet absoluentium esse, & id propter vsurariam prauitatem, quam contractus ipse continet, de quo agitur, consequens est, ut talis causa mere Ecclesiastica & spiritualis dicatur, & ideo à Iudice ecclesiastico tantum cognosci possit & debeat, cum iuramenti materia mere fori Ecclesiastici sit, & non laici. *d. c. cum sit generale, extra de foro compet. & c. prædicandum. 22. quest. 1. & tradit Hostiens. in cap. tuam, extra de ordinis cognit. & cap. fin. de foro competen. lib. 6. & tradit Abbas in cap. significante. extra de pignor.* Quinimo inquit Doctores, si absolutio à iuramento petita esset coram Iudice ecclesiastico de contractu, cuius causa alias temporalis esset, vel mixta & à Iudice seculari cognosci potuisset, ut puta quia quispiam contractum vsurarium dicturus esset, ac etiam quando quæstio vsuræ esset super facto vsurario, quo casu causa dicitur temporalis vel mixta, utique in tali casu causa ipsa Ecclesiastica effecta dicitur, & de ea Iudex ecclesiasticus tantum cognoscere potest, qui de absoluteione iuramenti antea cognouit, cum ut supra diximus, idem esse debeat Iudex præparatorii & præparati, ut notat Bald. in *dicta l. ordinarii, col. 1. C. de rei vendicat. & facit illud, quod voluit Calderin. in consil. secundo, de foro competen. & sequitur Paulus Castrensis in l. 2. C. vbi, & apud quem. & in dicta l. ordinarii.*

Sed quando petitur absolutio à iuramento, ad effectum

effectum illū petitur, vt dici & allegari possit contractus vsurarius, merito causa vtroq; respectu ecclesiastica dici debet. Hanc præterea opinionem sequitur Ioan. Igneus in l. necessarius. §. non alias, n. 509. ff. ad senatusc. Sillan. et si de periurio loquatur, & dicat periurium addere forum foro, & velit periurii ratione quem coram ecclesiastico Iudice conueniri posse, vt iuramentum ab eo præstitum obseruet. Quod autem ob id Iudicis laici sublata sit, tex. in c. fin. de foro compet. lib. 6. non dicere, neq; sentire. Imo subdit Ioan. And. ibi, ita distinguere. Aut iuramentum est pœnitentiale, aut iudiciale: si enim est pœnitentiale, & nulli dubium est, quin ad Ecclesiasticum forum pertineat, & ita inquit intelligendum esse text. in cap. præiudicandum. 22. quætit. i. si vero iudiciale, & tunc subdistingendum arbitratur: quandoquidem tunc aut de alterius interesse tractatur agendo vel excipiendo: si agendo, & tunc vterque Iudex, videlicet tam laicus quam ecclesiasticus de eo cognoscere potest, quemadmodum & de sacrilegio dicitur in dicto cap. cum sit generale, extra de foro compet. Ratio autem quare Iudex ecclesiasticus de eo cognoscere potest (vt inquit idem Ioan. And.) est quod in periurio Dei veneratio offenditur, & ideo si de eo Iudex ecclesiasticus cognoscere potest, mirum non est. Id autem tunc verum esse & procedere arbitratur, si antea Iudex ecclesiasticus ad eatur, & ita inquit intelligendum esse text. in d. cap. fin. de foro compet. lib. 6. propterea quod Iudex laicus haud dubie illud definit, imo sole clarius apparet in dicto cap. licet, extra de iureiuran. ad quem text. optime Ioan. And. animaduertit. Secundo præterea loco de eo cognoscit Iudex Ecclesiasticus, si forte is qui de fide fracta seu de periurio imputatur talis est, qui superiorem non habet, sed summum Pontificem recognoscit, & ita inquit intelligendum esse text. in cap. nouit, extra de iud. in quo, vt inquit ipse Ioan. And. de fide fracta tractabatur, & exemplum ponit in Rege Franciæ, qui superiorem non habet, vt late dixit idem Ioan. Igneus in 2. parte illius tract. An Rex Franciæ superiorem in temporalibus recognoscat: si vero de alterius interesse excipiendo tractetur, & sic periurium excipiendo proponatur: & in hoc casu quin Iudex laicus de eo cognoscat, dubium non est, dummodo tamen in eius cognitione iuris communis dispositionem obseruet, vt habetur in dicto cap. licet, de iureiuran. lib. 6. cap. quamuis, de pact. in eodem lib. 6. Si vero subdit Ioan. And. an iuramentum licitum sit, dubium est: & tunc eius cognitio ad ecclesiasticum Iudicem pertinet, cap. venerabilem, extra de election. & ita inquit intelligenda esse ea, quæ ibidem dixit Hostiens. & in cap. tua, extra de ordine cognition. At Igneus aliter dicendum esse arbitratur, videlicet aut iuramentum præstitum circa res profanas versatur: aut vero in contractibus, in quibus de rebus profanis tractatur, & inter non priuilegiatos, qui à Iudice seculari coerceri possunt: & tunc arbitratur huiusmodi periurium, siue incidenter, siue principaliter in iudicium deducantur, ad forum temporale vel seculare pertinere: At vbiunque Iudex laicus pœnam periurii sumere neglexerit, vel periurium ipsum ecclesiasticum, vel clericum aliquem attingat, vel de re spirituali interpositum sit: & tunc de eo Iudex ecclesiasticus cognoscere possit & debeat. d. cap. fin. de

foro compet. lib. 6. vbi de ecclesiasticis & religiosis, qui pro laico intercesserant, tractatur: qui indemnem cum intercessionis causa reddere promiserant: nam in hoc reus actoris forum sequitur, vt communiter concludunt Doctores in cap. at si clerici, extra de iudic. & in cap. i. in Authent. vt clerici apud prop. Episcop. col. 6. & in §. i. & si in Authent. apud quos oport. monach. aut assist. ea. colla & in cap. clericum nullus, secunda quæstion. i. vbi tradit etiam gloss. Imo etiam voluit clericum de euictione conuentum venditorem in foro seculari defendere non teneri, non obstante decisione. l. venditor. ff. de iudic. & illam gloss. sequitur ibi Paulus Castrens. post Speculat. in tit. de primo & secundo decreto. §. restat. versic. quod si dominus. cuius opinionem sequitur Ioan. And. in cap. quoniam frequenter, col. 6. extra vt l. te non contest. & facit tex. in c. fin. vt lite penden. lib. 6. & in cap. fin. extra de emptio. & vendition. & alii quamplures, quos refert Lancell. Decius & eos sequitur in d. l. venditor. Sed casus illius decretalis de foro comp. in 6. est diuersus, cum loquatur de clerico fideiussore laici, qui laicum conuenire vult coram Iudice laico ratione iuramenti in contractu præstiti, quo clericum indemnem conseruare promiserat merito ea ratione inquit summus Pontifex de iure eum conuenire posse, propterea quod in hoc reus sequitur forum actoris, cum in hoc clerici interesse principaliter versetur, id quod procedere & locum etiam habere arbitratur, vbi ille qui ratione iuramenti conuenitur, talis est vt in temporalibus superiorem non habeat, vt habetur in d. cap. nouit, extra de iudic. Nec huic d. similem distinctionem tradit Ioan. And. in cap. i. col. 2. de vsur. lib. 6. dum inquit: Aut crimen est omnino ecclesiasticum, vt est hæresis. c. vt inquisitio, & eius cognitio ad Iudicem ecclesiasticum pertinet: si vero aliud sit crimen, & tunc aut laico commissum est, de eo cognoscit laicus, nisi persona delinquens sit Ecclesiastica, propterea quod tunc cognitio ad Iudicem ecclesiasticum pertinet, & ita inquit declarandum esse text. in d. cap. fin. de foro compet. lib. 6. & si fortasse dixerit aliquis, Bonifacium illius Decretalis compilatorem & authorem valde elarius attestari causam iuramenti ad forum ecclesiasticum pertinere, dum inquit, ipsum coram ecclesiastico Iudice, ad cuius forum ratione iuramenti causa huiusmodi cognitio noscitur pertinere: & ideo vnicuique laico permittat super de iure ecclesiastico Iudicem etiam in prima instantia adire, per text. in d. cap. fin. Quæ quidem est vna ex ipsius Bonifacii constitutionibus, quibus omnes pœna & iurisdictiones non temporales tantum, sed etiam ecclesiastica tributa sunt, sicut & ampliori constitutione exposuit in cap. fin. de immunit. eccles. lib. 6. Voluit præterea Igneus post Ioannem And. illum text. in cap. fin. de foro pœnitentiale intelligendum esse, non autem de contentioso, propterea quod eiusdem Bonifacii constitutione in d. cap. licet, de iureiuran. lib. 6. satis constat seculares Iudices de periurio cognoscere & definire posse, dummodo iuxta illius Decretalis dispositionem iudicet, id quod ex eadem Decretali satis concludenter probatur, dum in ea dicitur: Quia tamen quidam Iudices seculares eas contra præfatas alienationes audiunt: quamuis eis legitime de huiusmodi iuramento constet: Nos animarum periculis obuiare volentes, eosdem Iudices ad seruandum hoc ius canonicum

canonicum per locorum ordines censura Ecclesiastica decernimus compellendos. Ex his enim verbis, animarum periculis obuiare volentes, duo probantur, & primum Ioan. And. distinctio: secundo vero loco illud, quod paulo ante dixit Igneus, non prohiberi seculares Iudices de periurio cognoscere, dummodo illam Bonifacii constitutionem obseruent: quandoquidem ad id tantummodo illa constitutio emanauit, vt scilicet ad iuramenti obseruationem Iudices seculares subditos suos compellerent, vt in eos animaduertant, secundum iuris canonici dispositionem, vt habetur in *l. omni inuolutione. c. de sacrosan. eccles.* Et hac ratione tex. in *d. cap. fin. de foro competen. in 6.* intelligendum esse & regulandum, secundum ea quæ habentur 22. quæst. prima. Hanc præterea conclusionem sequitur August. Berous in *cap. qua in ecclesiarum, num. 91. extra de constit.* dum vult super iure diuino de rebus spiritualibus disponente secularem Principem disponere vel statuere non posse, propterea quod in illis Principes ipsi laici nullam habent iurisdictionem, & ideo de fœdere matrimonii, de decimis, de iure patronatus, electionibusque prælatorum & aliis huiusmodi spiritualibus nullam iurisdictionem exercere posse. *cap. causam, extra de prescription. & cap. quanto, extra de iudic. & cap. Messana, & cap. sacrosancta, extra de election. & cap. quoniam. 10. distinct. & cap. duo sunt, cum sequen. & cap. ad verum. 97. distinct.* Et hanc inquit esse rationem, quare de causa iuramenti iudex secularis cognoscere non potest: quandoquidem cum sit quid spirituale, cuius cognitio ad iudicem Ecclesiasticum pertinet. *d. cap. fin. de foro compet. lib. 6.* Merito si ad Iudices laicos non pertinet, mirum non est, & hanc conclusionem sequutum esse Bart. in *l. omnes populi, colum. 7. versic. secundo quæro, per tex. in cap. Ecclesia sancta Maria, extra de constitution. attestatur.* Ea tamen, quæ dixit Bartolus conclusionem nostram probare non videntur, propterea quod illud quod ibi dixit, statutum laicorum super rebus Ecclesiæ non valere, alia ratione contingit, quam quod super rebus spiritualibus factum sit: res namq; Ecclesiæ temporales potius cœsentur & à iure positio inductæ, cum tempore primitiue Ecclesiæ omnia essent communia, *cap. quo iure, 8. distinct. vt præsupponunt Ioan. Andr. & alii in tit. de rebus eccles.* dum intelligunt res Ecclesiæ pro seruatiua spiritualium assignatas fuisse, *cap. si quis obiecerit, prima, quæst. tertia, & est text. in cap. decernimus, extra de iudic.* Et ideo distinguit inter negotia Ecclesiastica & spiritualia, vt ibidem ipse late ac copiose profèquitur, ad quæ me breuitatis causa refero. Præterea hanc eandem conclusionem tractat Dominicus à sancto Gemignano in *d. cap. cum C. laicus, num. duodecimo, extra de foro competen.* dum cum aliis supra relatis quærit, an iuramentum forum contrahet vel cumulet, auctoritate Imolæ & Archid. & vult iudicem laicum de eo cognoscere non posse: Et facit ad hoc illud quod notatur post Host. in *cap. tua, super gloss. fin. extra de ordine cognit.* vbi Ioan. Andr. eadem criminum distinctione vtitur, quod scilicet quædam sint mere Ecclesiastica, quædam vero mixta, & ea sint mere Ecclesiastica, in quibus iudices seculares se introumittere non possint, vt sunt ea de quibus supra loquuti sumus, vtputa hæresis, *d. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus, de hæret. lib. 6.* Item quæstio legi-

timiritatis, & matrimonii. *d. cap. tuam, extra de ord. cognit. & l. actor. ff. qui filii sint legit. & cap. iudex laicus. §. 1. extra de sentent. excommun. & omnis causa spiritualium & adnexorum. dict. cap. decernimus, & cap. quanto, extra de iudic.* Quædam vero crimina mixta dicuntur, & sunt ea de quibus cognoscunt Iudices tam Ecclesiastici quam laici, vt de sacrilegio dicitur, *cap. cum sit, extra de foro competen.* Nam de his Iudex quilibet esse potest, & huiusmodi inquit esse hoc iuramentum: & ideo concludit quod aut agitur de ipso iuramenti vinculo, vt supra diximus, in foro pœnitentiæ, & tunc crimen esse Ecclesiasticum, dubium non est: & ita procedat text. in *d. cap. predicatum. 22. quæst. 1. & illud, quod notatur in cap. nos, super prima gloss. extra de purgat. canonic.* Ratio autem est, quia laicus potestatem clauium nō habet, vt in foro pœnitentiæ absoluere vel ligare possit, vt notat gloss. in *cap. pastoralis, extra de offic. ordin.* Aut agitur de iuramento in foro contentioso, vtputa quando alterius interesse versatur, & tunc distinguit, quod aut agitur ex iuramento vt seruetur, aut de eo excipitur. Si agitur, & vterq; possit esse Iudex, dummodo non reuocetur in dubium, an iuramentum sit licitum, nec ne. Præterea quod Iudex laicus tunc Iudex esse possit, est tex. in *cap. licet, de iure iur. lib. 6. ibi, quamuis eis constet legitime, & in fin. ibi, pronunciare nō impediuntur, imo coguntur.* Præterea quod etiam Ecclesiasticus tunc cognitionem habeat, inquit esse text. in *dicto cap. cum C. laicus.* Ratio autem est, quia periurium dicere Dei contentum respicit, quo nihil magis Christianæ religioni contrarium; si vero coram Iudice laico accipitur, & tunc etiam de illo cognoscat & definiet, licet secundum ius canonicum, vt dixit etiam Pet. de Anchar. in *consil. 383. & Calder. in consil. decimoquinto, in tit. de iudic.* Imo ad hoc etiam, quod plus est, à Iudice ecclesiastico compelli potest, & ita loquatur prædictum cap. licet, & *cap. quamuis, de pact. libro sexto, & in authen. sacramenta puerum. C. si aduers. vendit.* Si vero, an iuramentum licitum fuerit, vel non, probabiliter dubitetur, & tunc ad Iudicem ecclesiasticum remittendum est, & ita loquatur text. in *d. cap. venerabilem, extra de ele.* Et ita intelligi potest illud, quod dixit Hostiens. in *d. cap. tua, extra de ord. cognit.* Nec obstare inquit tex. in *cap. nouit, extra de iud. vbi Rex Angliæ iudicem Ecclesiasticum adiuit, cum id facere potuerit. d. cap. cum C. laicus, numero duodecimo.* Ille tamen text. quin Iudex laicus cognoscat, non prohibet. Accedat etiam quod ibi pacis ratio concurreret, quæ spectat ad Iudicem ecclesiasticum, *cap. 1. extra de treu. & pace.* Rursus quod iuramentum laicum efficiat fori Ecclesiastici, voluit Imola in *cap. peruenit, num. 20. extra de fideiuss. & Abbas in dicto cap. cum sit generale, numero decimo octauo, extra de foro competen.* vbi inquit Iudicem laicum ad iuramenti obseruantiam compellere posse, ac etiam coram eodem de iuramento obici posse, nisi dubium sit de validitate iuramenti. *d. cap. fin. de foro compet. in sexto.* Subdit etiam Iudicem laicum periuros punire de eo consensu ecclesiæ, vt habetur in *d. c. Rex debet, 23. q. 5.* punit præterea, vt supra diximus, Iudex laicus sacrilegos, vt habetur in *d. c. cum sit generale, & multo expressius in cap. sunt quedam, 23. quæst. 5.* Ea enim de causa Principes seculares gradum receperunt, vt scelera punirent, vt habetur in *dicto cap. sunt quedam.* At si de peccato dubitetur,

tunc ad Ecclesiam recurrendum est, *vt habetur in cap. venerabilem, extra qui filii sint legit. & in clement. vnica, extra de vsur. & ibidem latius ipse prosequitur.* Iterum eandem conclusionem, quod iuramentum cumulet forum foro, sequitur iterum Abbas Panor. *in cap. cum venissent, num. 25. & 26. extra de constit.* inquit id procedere, cum iuramentum est confirmatorium, & confirmat contractum alias prohibitum, *vt habetur in c. 2. C. de pact. lib. 6.* vel si præstetur super contractu alias iure petmissio: tunc enim proprie non agitur ex iuramento, sed actione ex contractu, licet iuramentum satis notabilem effectum pariat, ob id quod inter cætera accumula forum foro. Quadoquidem, si inter laicos præstetur, potest laicus super illo contractu non solum in foro seculari, sed etiam in Ecclesiastico iuramenti causâ conueniri, *vt est text. in d. cap. cum C. laicus, de foro compet. lib. 6.* Et ideo dicendum est, iuramentum in hoc casu forum non mutare, sed forum Ecclesiasticum addere foro seculari, ita vt sit in electione actoris, coram quo iudice, laico scilicet vel Ecclesiastico, agere velit: & ideo inde inquit adhibendam esse cautelam, vt in quolibet contractu iuramentum adhiberi curetur. Et Abb. *in cap. significante, num. 4. extra de pignor. & aliis caus.* inquit notandum esse iuramentum præstitum in causâ à iure prohibito iurantem obligare, si legis prohibitio in alicuius odiû emanauerit, & in fauorem iurantis. Præterea Felin. *in d. cap. cum sit generale, num. 22. & 23.* primum inquit, iuramentum esse fori Ecclesiastici, non secularis, aut laici: & deinde subdit, quod si agatur vel excipiat de iuramento, omiſsa disputatione, an valeat, vel comperat absolutio, sed solum vt obseruetur, esse mixti fori. De seculari satis patet, vt supra sæpe dictum est, *in d. cap. licet mulieres, de iureiuran. lib. 6.* Et ideo dixit Abb. *in d. cap. ex literis, il secundo, in 4. notab. extra de sponsal.* quod pro implemto sponsalium iuratorum iudex secularis adiri potest. De Ecclesiastico autem esse text. *in d. cap. fin. de foro compet. lib. 6.* Et ideo Imola *in d. cap. cum contingat, versic. circa secundâ speciem, extra de iureiur.* post longam disputationem firmat actori optionem & electionem dandam esse, coram quo iudice iurantem conuenire velit, & id putat verum esse ob iuramentum sæpe interueniens in laicorum contractibus. Et ideo Abbas *in cap. cum venisset, col. 7. extra de constit.* inquit cautelam esse, vt iuramentum obiciatur ad hoc, vt forum duplicetur.

Omittendum etiam non est, hanc limitationem ampliari dupliciter Felin. eod. in loco: & primo loco in casu, in quo de iure civili iuramentum efficax non est, propterea quod tunc etiam coram seculari Iudice agi potest ea ratione, quam ipse deducit, quam sequitur Abbas, subdens contrarium tenere Imol. *in d. cap. cum sit generale,* vt scilicet si sit nudum pactum, propterea quod ex eo coram seculari Iudice non agitur. Dicit tamen prædictis responderi posse, canones peccati euitandi causa ita limitare in foro seculari, sicut in Ecclesiastico, & ideo ex iuramento vi canonis agatur.

Secundo ampliatur in materia feudali, propterea quod ratione iuramenti vasallus ad Ecclesiasticum forum trahi potest, ita vt cognito de iuramento, ibidem de feudi proprietate cognoscatur, vt inquit Calderin. *in consil. 2. in tit. de foro compet.* inquit casum esse expressum *in d. cap. nouit, extra de iud. & in-*

quit optime facere illud, quod notat Bald. *in c. imperiali, §. fin. col. 3. in tit. de prohib. feud. alien.* subdens vltimus casum fauorabilem non decisum in feudis, secundum canonum dispositionem, non autem legis decidendum esse: Et ideo subdit Felin. considerandum esse, an his rationibus ordinarius secularis vel laicus, vt iuramentum obseruetur aditus, sit etiam Iudex in feudo in simili præparato, & existimare posse.

Tertio ampliatur, quando agitur ad pœnam perituri, propterea quo in eo casu vterque Iudex, videlicet tam laicus, quam clericus competens est, *vt habetur in cap. nouit, iuncto cap. res debet, 23. quest. 5. & notat Ludouic. Roman. in consil. 512. col. 3.*

Quarto ampliatur, quando agitur de compellendo recipiente turpe iuramentum, vt illud relaxet, vt habetur in cap. primo, extra de iureiuran. quandoquidem etiam Iudex secularis ad hoc faciendum recipientem compellere potest, vt dixit Ludouic. Roman. *in sing. 491. Vbi iuramentum, asserens id. in tenere etiam Feder. de Senis in consil. 166.* quod tamen inquit Felinus adhuc non reperisse ea optima ratione, quod sicut cogere potest vt licitum seruetur, pariter etiam & vt turpe relaxetur, & illi qui contrarium tenent plurimum errare arbitrat. Subdit tamen Felin. dubitare, an obseruatio & relaxatio, à pari procedant, propterea quod in prima causâ cognitio non requiritur ad inipiciendum, an valeat, nec ne: namque si requireretur, secularis esset incompetens: sed in cogendo ad relaxandum inuitum, causâ cognitio necessaria est. Accedat etiam, quod cum sit iuris secularis, non competit secundum omnes.

Quinto limitatur Felin. eodem in loco, nisi Iudex secularis quempiam in periurium incidisse declarare vellet: nam de hoc dubitandum non esset, vt inquit Lud. Roman. *in sing. 414. Ego coram magnifico Dominis,* etsi nonnulli sine ratione dubitauerint. Mouetur autem ex eo quod lex secularis periurium non punit. I. si quis maior. *cum similib. C. de transact.* Ergo omnino declarare poterit, cum sit declaratio facti: at secus si esset dubium, *per text. in d. c. venerabilem, extra de elect.*

Sexto limitatur, nisi Iudex secularis de nullitate absolute factæ ab Ecclesia ab ipso iuramento declaret, propterea quod id potest, nec eam sequi tenetur, si iniusta sit, aut nulla. *vt late tradit Petr. de Anchar. in cons. 382.* retento ordine dubiorum, vt ex deductis ab eo clarissime apparet, & præsertim ex iis, quæ refert Ioan. Andr. *in c. cum in iure, extra de offic. deleg. & in c. 1. extra de off. ord.* dum vult, vt Iudex secularis præceptum Ecclesiasticum, quod iniustum scit vel saltem suspicatur, exequi non tenetur. Facit etiam illud, quod dixit Bart. *in l. diuus. ff. de custod. reor.* Non quidem respectu exempli, in quo errauit, per text. *in dicto §. prohibemus, vt inquit Felinus dixisse in cap. 1. extra de offic. ordina.* sed respectu doctrinæ, quæ est, quod Iudex secularis processum reuidere potest, qui ab Episcopo exequi iubetur. Pariter etiam respondet text. *in cap. fin. lib. 6.* quod fallit in sententia euidenter nulla, vel iniqua, id autem non semper verum est: nec huic limitationi ob stare dicendum est text. *in cap. pastoralis. §. quia vero.* Nam respondet Ioan. Andr. *in locis supra à Felino deductis,* procedere in executione commissa inferiori: secus vero vbi patet requirit patrem, prout ordinarius

dinarius ordinarius, quo casu secus est in c. 1. extra de offic. ordina. in verbo, Deo placita. qua inquit notandum ad §. quia vero.

Septimo limitatur in hærede iurantis, quia propter iuramentum defuncti hæres non est de foro Ecclesiæ: & optime tradit Ioann. And. in c. fin. extra de sepult. quod sequuntur præterea Butrius & Abbas in d. c. cum sit. & Dominicus à Sanct. Geminian. in d. cons. fin. col. 2. eodem tit. in 6. per illum textum in ver. à se. Nam respectu obligationis ad periurium, iuramentum est personale ex parte præstantis, & idem voluerunt Imola & omnes in cap. veritatis, super gloss. final. extra de iureiurand. & probatur rationibus, quas refert ibi Abbas in tertia colum. Et licet defuncti obligatione hæres, vt supra latius diximus, teneatur d. c. fina. extra de sepult.

Ea tamen, quatenus pertinet ad periurium, non ligat: merito cessante peccato, cessat etiam illa qualitas, quæ forum inducit & addit, vt dixit Petr. de Anchar. in consi. 244. Quia questio est dubitabilis, in fi. Et ex hoc inquit optime limitari tex. in l. hæres in pr. ff. de iudic. dum ibi habetur, hæredem defuncti forum non mutare, propterea quod id procedit, vbi forū concernit alia spiritualia ratione defunctorū & tandem concludit statutum repellens publicum vsurarium ab agendo, eius hæredem non repellere propterea quod licet eadem persona fungatur. at tamen qualitas illa, quæ adhæret personæ defuncti in hærede non verificatur, nec locum habet. Et ideo Bal. in l. generaliter. col. fin. C. de rebus credit. vt scilicet vis iuramenti & litis decisio in eius hæredem non transeat: periurii tamen reatus non transit, vt voluit tex. ibi, in ver. multum discrepat sacramentum hæreditarium à principali sacramento, prout voluit etiam Salycet. ibi. & in dict. athen. sacramenta puerum, col. pen. C. si aduers. vendit. inquit post Baldum respectu principalis fori iuramentum in hæredem non transire: Et ideo dixit etiam Florian. in leg. si pactum, ff. de probation. hæredes iurantis fidelitatem iuramentum renouare debere, quia ius spirituale non transit de anima in animam, vt dixit Innocen. in dicto capitul. veritatis, extra de iureiurand.

Octauo ampliatur, etiam si defunctus iuret pro se & suis hæredibus, vt dixit Bal. in c. 1. col. 4. extra de iureiurand. Et ideo dixerunt Bal. & Salyc. in l. 3. C. plus vale. quod agit. quod hæres illicite relictorum iuramentum, absolutionem ab ipso iuramento petere non debet, prout procudubio testator debuisset, ex quo cum eo extinctum est vinculum iuramenti, intelligendo de spirituali: secus vero de temporali, vt habetur in gloss. final. in capitul. quamuis, de pact. in sexto.

Nec obstat, si obiciatur, quod quis se regi & suis successoribus obligari possit, & ideo pariter quod suos successores obligare possit dicendum videatur. Nam ad hanc obiectionem respondet Fely. se ipsum vt vult obligare posse: secus autem de hæredibus dicendum esse. Vnde Cardina. post Matth. in clemen. 1. car. 3. versic. tertio quæro, extra de iureiurand. inquit: quod licet populus sit semper idem l. proponebatur. ff. de iudic. inspecto tamen iuramento, quo ad periurium idem semper non esse. Idem quoque de canonicis inquit Federic. de Senis in consil. 264. si canonici post Bart. Brixiensem in sua disputatione incipi-

ente. Florentini fecerunt pacem cum Bononiensibus. Intelligit igitur prædictam conclusionem dupliciter.

Primum, vt supra dictum est quo ad periurii reatum, non autem quo ad perpetuam causam contractus. & ideo in populo repræsentat iuramentum semper rempublicam loco maioris, ita vt in integrum non restituatur, vt de minore iurante dicitur in d. athen. sacramenta puerum. Et ita dixit Rai. in summa de iureiurand. & sequitur Bal. in d. l. generaliter col. fin. at secus inquit de ecclesia dicendum esse, cū eius fauore inductum sit, vt non obstante iuramento semper loco minoris habeatur, & ideo semper in integrum restituenda sit, vt dixit gl. quarta. in cap. primo. de restit. in integ. lib. 6. Secundo vero loco intelligit & limitat Abb. prædictam conclusionem in d. cap. cum sit. & in d. c. fina. extra de sepult. vbi agitur indirecte contra hæredem implorato officio iudicis ecclesiastici, vt hæres satisfaciatur exonerando animam defuncti iurantis, & ita intelligatur & procedat illud, quod notatur in d. capitu. licet, in fine, extra de voto, & id omnino memoriæ mandandum est.

Nono limitat Fely. in d. c. cum sit. nume. 32. extra de foro competen. respectu iuramenti Iudæorum & hæreticorum & excommunicatorum, vt voluit Bald. in capit. 1. §. item sacramenta, in titul. de pace iurand. de quo inquit dubitare Maria. Soc. in d. cap. cum sit, ob id quod prædicti ecclesiæ subiecti sunt, vt videtur etiam attingere Ludoui. Roma. in terminis, in l. qui superstitis. ff. de acquirend. hered. & in l. pactum, C. de collatio. & in l. non erit. §. 1. ff. de iureiurand. dum inquit, c. quamuis de pact. in 6. locum in Iudæa habere, & quod Iudæus iuramento ligetur, notat Innocen. in c. & si Christus, in fi. & Abb. in c. primo. col. 4. extra de iureiur. calum. ponens formam iuramenti Iudæorum, post Spec. in titu. de iuram. calum. §. restat, versic. pone, Iudæus, & idem Barto. in proem. ff. col. 1. & Hostien. de iureiurand. §. qualiter iuxta primum. & Butrig. in proem. Decret. cap. primo. Et quod prædicti Ecclesiæ subiecti sint, late ostendit Anchara. in cap. ea qua. vers. sexto. de reg. iur. in 6. post Ioan. And. in c. quod super his, extra de voto. vbi respondet. cap. multis. secunda. quest. prima, & inquit nihil ad nos de his, qua foris sunt, &c. Id autem fortasse verum est, quo ad excommunicationem & fidem: secus vero quo ad prohibitionem lege diuina vel periurio, vel crimine contra naturam, quos ecclesia cohæret, & de hoc tradit Fel. in eod. cap. cum sit, num. 4. vers. alius casus in blasphemia.

Hanc conclusionem quod scilicet iuramentum addat forum foro, sequitur Ias. in consi. 9. nu. 3. vol. 1. vbi inquit hanc esse veram & communem conclusionem tam Legistarum quam Canonistarum: & ideo efficit vt laicus vi iuramenti non solum conueniri possit coram iudice laico, sed etiam Ecclesiastico, vt dicunt Canonistæ in c. cum sit, vbi late tradit Butrius. extra de foro competen. & Speculat. in titu. de compet. iud. adi. §. primo, in princ. & alij sequuntur. Et si dicatur id alternatiue verum esse, propterea quod vi iuramenti potest vel adire iudicem secularem, vel ecclesiasticum: si vero prius adiuerit secularem, vt in casu Ias. & coram eo lis pendet, non possit deinde ecclesiasticum adire ob id quod obstat exceptio litis pendens, vt habetur in cap. fin. extra de re-

script. & in l. vbi captum. ff. de iudic. & in l. nulli. Cod. de iud. & in l. prima. in fin. C. de ord. cognitio. Respondet Ias. quoniam vi iuramenti ecclesiasticum iudicē adiri posse, vt iuramentum ipsum obseruetur. Nec quicquam quod lis coram seculari iudice pendeat referre, vt pluribus in locis voluit Bald. & praesertim in d. l. si patruo. C. commu. vtriusq. iud. & in auth. sacramenta puberum. col. 4. C. si aduers. vendit. & in c. vnico. §. item sacramenta. in tit. de pace iuram. firman. in v. sibus feudo. & in l. prima. C. de oper. liber. & in specie in l. prima. colum. fina. C. de rebus credit. & iureiuran. vbi specialiter quaerit Bald. an lite mota coram iudice seculari ad episcopum recurri possit vi iuramenti: & inquit videri non possit pendente repugnantia. l. nulli. Cod. de iudic. & l. prima. in fine. Cod. de assertion. tollenda. & in dicta lege, vbi captum. Cod. de iudic.

Prædictis tamen non obstantibus, Bald. contrarium verius arbitratur. & quod iudex ecclesiasticus adiri possit, vt iuramentum obseruetur. Nec inquit obstat exceptionem litis pendente, cum hic articulus eiusdem litis pars sit, & ob superuenientem quaestionem spiritualem deuenitur ad episcopum. Simile habemus in cap. tuam. extra de ordine cognit. & ita declarando subdit Ias. apparere Bald. in specie casum nostrum decidere, vt refert ipsemet Bald. in eisdem locis tenere etiam Ioan. And. in c. fina. de foro compet. in 6. nouel. Nec etiam inquit verum esse illud, quod respōdebatur ab aduocatis partis aduersae, videlicet quod in hoc casu iudex ecclesiasticus possit ad illum finem adiri, vt iudicem secularem moueat ad iuramentum obseruandum, prout inferre videntur verba Bald. in dicta l. prima. in fin. C. de reb. credit.

Nec sane alia de causa adiri potest, quam vt ipse met iudex ecclesiasticus compellat. Verum quod huiusmodi solutio non procedat, ex dictis doctorū satis concludēter apparet, cum Doctorum dictum iuxta legem quam adducunt, intelligi debeat, eorumque fundamenta & auctoritates, vt inquit Barto. in l. non solum. §. si liberationis ff. de libe. legata. Fundamentum igitur Bal. aliorumque Doctorum, quare iudex Ecclesiasticus non obstante litis pendente coram iudice seculari adiri possit, est quia iuramentum addit forum foro, sed in casu nostro quod iuramentum addat forum foro, non apparet: & ideo posito, vt iudex ecclesiasticus ea de causa tantum adiri possit, vt iudicem secularem ad iuramenti obseruantiam moueat: merito ad hoc vt Doctorum fundamentum procedat, illud necessario consequens est, & ita Doctores eam opinionem sequentes loquuntur, vt iudex ecclesiasticus ideo adiri possit, vt ipse compellat ad iuramenti obseruantiam, id quod eo magis dicendum esset, si in diuersis capitulis essemus, vt ibi Ias. latius prosequitur. De hac materia loquitur etiam Hyppol. Marfi. in singul. 367. nemo prudens.

Decimo præcedentem conclusionem limitat Fely. in c. 2. col. 12. extra de sponsal. & inter alias limitationes eam ponit, quando iudex secularis de nullitate absolutionis à iuramento factæ à iudice ecclesiastico cognoscere vellet, propterea quod id potest, nec tenetur stare, nec præcise sequi absolutionem factam à iudice ecclesiastico, vt dixit Ancha. in consi. 303. retento ordine debitorum, col. 2. motus

is, quæ notauit Ioan. And. in c. cum in iure, extra de offi. de legat. & in c. 1. extra de offic. ord. Vbi expresse habetur, iudicem secularem non teneri exequi præceptum iudicis ecclesiastici, si forte sciuerit vel suspicetur illud esse iniustum, vt latius ibidem ipse prosequitur. Et rursus idem Fely. in d. c. 2. colum. duodecima, in versiculo, quinto limita. & in capit. primo, de sponsalibus, & idem dixit Bartol. Capolla in cautela 102. in multis contractibus, & c. & Socinus latius de hac materia loquens in consilio 83. pro clariori, colum. 2. & 3. volum. 4. & iterum Socin. in consilio 106. insignis Doctor. colum. secunda, eodem volumine quarto, & tradit etiam Ludouic. Roman. in consi. 299. in proposita consultatione. & c. post principium, & Soc. in fallentia 17. in multis verbis, in fin.

Omittendum præterea non est illud, quod dixit Ias. in l. nulli prorsus, num. 7. C. de iudi. vbi quaerit an simul vtrumque forum cumulari possit? Quæ de re Bal. in l. 1. col. fin. C. de reb. credit. de hac specie quaerendo, an scilicet lite coram iudice seculari mota, vi iuramenti eundem coram iudice ecclesiastico conuenire possit? & posse determinare videtur, prout alias inquit in facto hæc conclusionem confirmasse, vt habetur in consil. supra deducto, ad quod & supra deducta me refero. Idem etiam sequi videtur Bald. in auth. sacramenta puberum, col. 3. Et ideo subdit Ias. cogitandum esse, an illa lex in executiuis limitari possit, & an ibi diuersi iudices separatim admitti possint, & vt simul & coniunctim diuersas vias executiuas intentare, videlicet missionis in possessionem pignoris, & capturæ personalis, & similia, donec sibi realiter satisfiat, propterea quod imputandum est debitori, quare non soluat, vt dixit Barto. in l. consentaneum, col. fin. C. quomodo & quando iudex in eo notabili, & Bal. in l. qui legati, per illum tex. C. vt in possess. legat. & in auth. qua supplicatio, C. de precib. Impera. offeren. & in l. secunda, in fin. C. de rest. mil. & in cap. contingit, col. decima, extra de dolo & contumac. & in l. si. §. sed si cum scio. ff. si cert. petat. & in l. vnica. §. fina. vbi iuniores, ff. si quis ius dicenti non obtemper. & Ange. in l. qui restituere. ff. de rei vendicat. vbi limita. & in leg. nemo carcerem. in princip. C. de exacto. tributo. libr. decimo. & Gemi. in rub. de eo, qui mittitur in possess. rei seruau. cau. lib. 6.

Et facit, dum inquit Bald. Aduocatos sæpe dicere consueuisse tex. in Letiam, in princ. C. de executio. ret. iudic. in executiuis non requiri strepitum iudiciorum, nisi dicatur, prædicta procedere coram eorū iudice, non autem diuersis.

Illud præterea prædictis addendum est, quod dixit Barba. in consilio quinquagesimo quarto, numero duodecimo, volumi. primo. dum inquit dubii iuramenti cognitionem vbicumque est inter clarissimas personas ad summum Pontificem, non ad episcopum pertinere. At secus, si sit dubium peritium inter personas inferiores: Nam in eo casu cognitio episcopi est, vt ipse ibidem latius prosequitur, & tradit idem in c. quanto. extra de iureiur. & iterum idem voluit Barb. in consi. 70. col. 9. in fi. vol. 3.

Prosequendo ea, quæ hucusque de iuramento retulimus, vt scilicet iuramentum aliquid addat iuri communi, adnotandum est, vt inquit Didac. Couarruias in relectione c. quamuis, de pact. in 6. in prima par. §. 6. nu. 6. dum vult, iuramentum quod non vergit in dispendium salutis æternæ, omnino seruandū

dum esse: & econtra si vergat in dispendium salutis aeternae, seruandum non esse. Quod autem iuramentum vergens in dispendium salutis aeternae seruandum non fit, est text. in c. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. & in c. si vero, & in c. cum quidam. §. fin. & c. sicut, extra de iureiuran. & c. in malis & capit. qui sacramenta, cum multis alijs. Impia enim esset promissio, quae scelere adimpleretur, propterea quod vbiunque aliquid permittitur, quod ideo impleri non potest, quod illicitum est, vel non deceat, vel iure prohibeatur, diuinisque concilijs contradicatur, nulla contrahitur obligatio, cum Deus ad aliquid neminem ex his obliget. Eadem enim ratione in c. nerui, 13. distinct. & in c. duo mala, eadem distinctio scriptum est, potius iuramentum noxium frangendum esse, quam implendum. Quinimmo ibidem subdit Didacus, nullam esse iuramenti violationem: quandoquidem, vt ex superscriptis apparet, huiusmodi iuramenta nullam obligandi vim habent, prout Diuus quoque Thomas explicat in secunda secunda, questio. 89. art. 7. Et hinc est, quod quodlibet iuramentum promissorium, quod rem illicitam aut minus conuenientem facit, aut diuinis concilijs contraria continet, peccatum continet. Usurpat enim nomen Dei perperam qui talia iureiurando promittit, quae non licent, vel praestare non debet eisdem causis, de quibus supra. Derogat enim reuerentiae & venerationi diuiniae maiestatis, qui eam in huiusmodi promissionibus adducit, ita vt talia iuramenta temeraria omnino dicantur. cap. definitio, 22. quest. quarta, & capit. sicut nostris, extra de iureiurando, & notatur in dicto capit. Florentinum, 85. distinct.

Et de his iuramentis illicitis & minus decentibus facis late supra sparsim, prout se occasio obtulit, tractatum est. Et ideo dixit Bal. in sua practica, in ritu. de vlt. volunt. quest. quarta, num. secundo, iuramentum esse omnino seruandum, nisi peiorem vergat in exitum, c. si quid, 22. quest. quarta, & cap. cum contingat, extra de iureiuran. Dixit namque Rainut. in summa de poenitent. iuramenti redditionem a iure naturali prouenire. cap. non periurabis. 32. quest. secunda, & cap. qui scandalizauerit, extra de iureiuran. & facit optime text. in auth. quod obtinet. C. de probatio. Pari-ter etiam, quod iuramenta illicita seruanda non sint, confirmauit etiam Matth. Afflict. in decisi. 263. numero quarto. & Lancell. Conrad. lib. primo, capit. 9. de prato. §. secundo, de officio prator. in caus. ciuili. numero 113.

Præterea quo iuramentum semper & omnino seruandum sit, voluit Hieron. Grat. in consilio 93. n. 16. & in consilio 118. num. 4. volu. 2. etiam quod postmodum daretur repetitio, vt supra late dictum est, vt habetur in c. debitores, extra de iureiuran. Item quod sit seruandum, vbi sine dispendio salutis aeternae seruati potest, tenuit Socin. senior in regula 256. vt ibi late prosequitur. Eandem conclusionem sequutus est Alexan. in consil. 26. num. 4. & in consil. 89. num. 5. vbi late prosequitur, & in consilio 149. numero 10. & in consil. 213. num. 2. vol. 7. & in consil. 27. num. 2. vol. 1. & in consil. 181. num. 4. volu. 5. & Decius in consil. 414. num. 16. par. 3. & in consil. 655. num. 13. par. 5. & August. Berous in consil. 61. num. 8. volum. 2. & rursus idem voluit Berous in consil. 154. num. 19. & Iacob. de Arena in l. si quis in conscribendo, num. 4. & 5. C. de pact. & Archidia. in c. quamuis, nu. 4. de pact. lib. 6.

Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Imola in c. quemadmodum, num. 3. & in c. cum contingat, num. 8. extra de iureiur. & Phil. Fran. in d. c. quamuis, num. 12. de pact. lib. 6. Et Gem. in d. c. quamuis, extra de pact. quaerendo, quando dicatur iuramentum vergere in dispendium salutis aeternae, refert se ad Petrum de Anchar. qui per tex. in cap. si quid, 22. q. 4. inquit id inferre idem videri ac si dicatur non vergere in peiorem exitum: & ideo infert ad quempiam, qui iurauerat aliquod peccatum veniale committere, quod non nosceret: & ideo non teneatur iuramentum illud seruare ob id quod in peiorem exitum iurauerit, & si posset non vergere in dispendium salutis aeternae, vt latius ibidem Gem. prosequitur. Et ideo dixit Imola in c. venerabilem, num. 20. extra de electio. & elec. potest. vbi iuramentum sine dispendio salutis aeternae seruari non potest, licere propria auctoritate contrauenire.

Præterea hanc conclusionem, quod iuramentum sit seruandum, tenuit etiam Abb. in c. si vero, nu. 2. & nu. 3. extra de iureiur. vbi expresse dicit, quod licet interitus salutis aeternae spiritualis non nunquam vergat: attamen iuramentum vbi possit vergere in perditionem vitae corporalis seruandum esse, vt habetur in §. fin. 22. quest. 4. Vnde gloss. ibi subdit ad dictum §. vt quemadmodum non subsistit iuramentum de morte alterius, c. 1. 22. q. 4. cum 4. seqq. minus etiam valere debeat, si in propriam mortem conuertatur c. si non licet. 23. q. 5. & eo magis in mortem aeternam.

Subdit tamen eam gloss. intelligendam esse, si directe in mortem dirigatur: secus vero si ab aliqua occasione proueniat, & de hoc exemplum ponit in quodam Ultramontano, qui iurauit Romae de mense Augusti morari: Na cum ita iurauerit, iuramentum seruare tenetur, vt intelligit glo. ibi, & ideo infert quod licet aliquando ex huiusmodi mora ob aeris intemperiem accidat, vt Ultramontani moriantur: attamen ex quo id non semper, sed quandoque accidit, & ideo directe in mortem non tendit, sed ex quadam occasione: merito tale iuramentum seruandum esse. At Io. And. eam gl. declarando limitat, nisi ex imminente infirmitate, vel complexionem iuratis inferretur iurantem esse moriturum ob illam moram iuratam, id quod valde notandum est, & illud comprobatur ibi Abbas ea ratione, quod ex iis circumstantiis appareat, an iuramentum sit temerarium & illicitum, vel iustum, & licitum, & praesertim quia non est verosimile, quod Deus tale iuramentum recipere velit, ob quod quis moriatur.

Et ideo inquit Abb. ibidem quod si a peritis medicis diceretur, monachum aliquem ordinis Chartistensis mortem aliter euadere non posse, nisi carnem comederet, quod non obstante regula seu voto non comedendi carnem facto in ingressu dictae religionis, carnem comedere posset, & ratio est, quia sicut iuramentum non ligat propter periculum mortis, ita nec votum, cum pari passu ambulat, vt notatur in cap. primo, & in cap. debitores, extra de iureiuran. & in cap. licet, & in cap. magna, extra de voto.

Dicitur tamen ad hoc Magistrum Arnaldum de Villa noua summaum & quasi diuinum medicum, quendam tractatum confecisse: in quo concludit vitam humanam posse restaurari absque esu car-

nium: Inquit enim quod vinum mediocriter maxime aromaticum & vitella ouorum mediocritate mollia, quae acutissima digestionem conuertuntur in conueniens nutrimentum & multum sanguinem, magis in tali aegritudine conueniunt, quam ipse carniū esus. Et ideo dicebat Abbas ibi si hoc verum est, cessare primum dictum. Vbi autem medici ex circumstantiis contrarium suaderent, aliter dicendum esset: & sic limitatio & conclusio procederet. Quibus addit Abbas ibidem quod ex quo accidere possit, quod aegrotans ova fallidio habeat, ita ut illis sine magno animi detrimento & repugnantia nutrire non possit, ut sane pluribus accidere solet, merito in tali ambiguitate praecedentem declarationem seu limitationem sequi debemus. Et ratio est, quia necessitas a quolibet peccato excusat, *ut habetur in cap. secundo, extra de obserua. ieiun.* Et ideo ibidem concludit Abbas iuramentum seruandum non esse, vbi tunc sine interitu salutis tam corporalis quam spiritualis seruari non potest.

Pro faciliore autem huius materiae declaratione inquit Abbas *eod. in loco, num. 3.* iuramentum quandoque vergere in interitum seu dispendium salutis aeternae, quandoque in peiorem exitum. In interitum autem seu dispendium salutis aeternae tunc vergere, quoties obligat ad peccatum mortale, quod est mors animae. Decedens namque in peccato mortali, aeterna poena punitur, *c. vnum orarium. 25. distin.* Et id est respectu salutis spiritualis: interitum autem salutis corporalis, tunc intelligitur & locum habet, quando ad illud obligat, quod corporalem mortem continere potest. Praeterea dicitur vergere in dispendium, quando obligat ad peccatum veniale, & tunc dicitur in interitum salutis ideo tendere, propterea quod ob id quis vita aeterna non priuatur, sed in dispendium & diminutionem, propterea quod impedit quominus statim ad vitam aeternam perueniatur, cum oporteat ut prius purgetur in purgatorio, si in illo decedat, *ut habetur in c. qualis, 25. distin.* & de hoc est text. in c. 2. & facit illud, quod ibi notatur, de pact. in 6.

Tertio vero casu, quando tendit in peiorem exitum, inquit esse animaduertendum, quia est valde generale, & potest in se comprehendere peccatum mortale & veniale. Vnde text. in d. c. si aliquid, inquit huiusmodi iuramentum seruandum non esse. Et si dicat ibidem Archidiaconus iuramentum in peiorem exitum vergere sex modis. Primo, quando iuratur aliquid quod peccatum mortale continet: Secundo, quando veniale in se: Tertio, quando iureiurando promittitur aliquid, quod est indifferens, ex circumstantiis veniale efficitur seu mortale. Exemplum ponit idemmet Archidiaconus in cap. animaduertendum, 22. quaest. 2. ut puta si quis iurauerit, quod nunquam erit negociator vel miles, vel quod non recipiet feudum a tali domino vel quod mutuum non recipiet, vel quid simile. Nam tunc si res deueniat ad eum casum, in quo aliter viuere non possit, nisi iuramento contrafaciat: illud obseruare non tenet. Ratio autem est, quia iurans (ut ipse ait, & nos supra diximus) ipsemet propria auctoritate contrauenire potest, quod quidem notandum esse asserit.

Quarto, cum iuramentum opus ipsum ex quadam necessitate excludit, ut puta si iurauerit quis nihil vi charitatis se daturum alicui, vel quod non

colet Deum: quandoquidem ut Deus talia iuramenta recipiat verosimile non est, cum ipsemet opera charitatis exerceri praecipiat, praeterquam quod iuramentum iniquitatis vinculum esse non debet, *ut habetur in capitulo, quanto, extra de iureiurando.*

Quinto, cum excludit opus aliquod de genere bonorum: ut puta cum quis iurat nunquam Episcopum futurum, vel clericum, vel monachum: & si text. in c. Archidiaconum, alias Florentinum, 85. distin. non contrarium firmare teneatur, vbi iuramentum valere videtur, ut quis accedat, nec promoueatur ad episcopatum: & idem sentire videtur gloss. in capitu. innocens, 22. quaestione quarta, in verbo, argumentum est hic. & idem inquit notare Vgolin. 26. quaest. tertia, in princ. dum inquit, quod si quisquam iuret quod nunquam erit clericus, vel regularis, huiusmodi iuramenta seruanda esse. Et generaliter secundum eum omnia iuramenta quibus aliquid iuratur, quod nec mortale est, nec veniale, ut ibidem tradit Abbas, & nos supra satis late diximus loco suo.

Sexto praeterea loco dicitur vergere in peiorem exitum, cum opus excludit indifferens pia intentione pro Deo & proximo fauendum, ut puta si aliqua vxor iuret maritum non alloquuturam, vel quod eius domum non introibit, vel quid simile. Plane in praedictis casibus iurans ad huiusmodi iuramenti obseruantiam non tenetur, si forte pia intentione contrarium faceret amore Dei vel proximi salute, ut ibidem laus ipse pertractat. Praeterea quod iuramentum seruandum sit, quando potest sine dispendio salutis aeternae, tradit Cephal. in consilio 142. numero primo, volumine primo, & Afflict. in capit. primo, num. octauo, in tit. de vasa. qui contra constituto, Lothar. Impera. feudum aliena. & pariter praedictum iuramentum seruandum esse voluit Hippol. Marsilius in singul. 359. vbi plures refert, & si subiungat iurantem ex iusta causa contrauenire suo iuramento posse, loquens de eo qui non fide iurare iuravit, ut ibidem late pertractat. & iterum eandem opinionem, quod iuramentum sit seruandum, vbi seruari potest, voluit Marsilius in consil. 107. nume. sexto. & in consilio 125. numero 26. & Grat. in consil. 30. numero decimoquinto, & in consil. vigesimo sexto, nu. tertio, & in consilio. sexagesimo sexto, num. quarto, eodem volum. primo, & August. Bero. in consil. 51. num. 3. 7. & 8. vol. primo, & Ioan. Annibal. in l. nemo potest, nume. 278. ff. de lega. primo. & inquit, quando iuramentum defectu superioris locum habere non potest, ad alia non actare. Hanc eandem conclusionem sequitur Angel. in consilio nonagesimoquarto, num. quarto, & Alexan. in consilio vagesimo sexto, num. 4. & in consil. 89. numero quinto, latius & in consil. 149. n. 10. & in consil. 213. n. 2. vol. 7. & in consil. 27. num. 2. volum. primo, & in consil. 181. nume. 4. volum. 5.

Contrariam vero conclusionem, de qua paulo ante diximus, videlicet quod iuramentum, quod vergit in dispendium salutis aeternae, seruandum non sit, voluit etiam Aegidius Bellamera in dicto capitu. si vero aliquis, numero primo, cum sequentibus, extra de iureiurando. & in capitulo, breui, numero secundo, eodem titulo, vbi inquit seruandum esse, nisi iusta causa subsit, quae contrarium suadeat. & iterum

iterum idem voluit Bellamera in *cap. constitutis, numero secundo, extra de testibus. & attestatio. & expresse* notat ex eo text. iuramentum temerarium, videlicet de non perhibendo testimonium veritatis, ipso iure non obligare, & ideo seruandum non esse, vt ibidem latius ipse prolequitur, & voluit Quintilianus Mendosius in *regula 29. de subroga. coll. questio. 9. num. 3. per tex. in l. qui per salutem. ff. de iureiuran. ex quo tex. Crem. in singul. 26. infert ad testes non rite & recte examinatos, & eandem opinionem sequitur Imola in *dict. cap. si vero. §. 1. extra de iureiuran. & inquit, quod si seruari non potest sine interitu salutis æternæ, seruandum non sit. & iterum Imola in cap. venerabilem, numero 20. extra de electio. & electi potesta. & ideo voluit in cap. quanto, numero septimo, extra de iureiuran. vt si ad vnguem seruari non potest, vt iuratur, seruetur vt potest. & ideo dicebat Tindarus in *tract. de testibus, cap. 7. num. 36. iuramentum etiam illicitum seruandum esse, ex quo iuramentum illicitum non dicitur, vt est tex. in d. cap. & si Christus: etiam quod quis per dæmonem iuraret, vel per falsos Deos, vt supra late dictum est, vt est text. in c. motet, 22. q. 1.***

Prima autem conclusio, quod iuramentum vbi sine dispendio salutis æternæ seruari potest, seruandum sit, pluribus modis limitatur, vt inquit Socin. senior in *regula 256. & primo, quando tale iuramentum tenderet in dispendium salutis æternæ. d. c. si vero, extra de iureiur.*

Secundo, si tendat in interitum salutis corporalis, vt de his duabus limitationibus supra satis dictum fuit, & voluit glo. in *dict. c. si vero, & §. fin. versic. quisquis ergo, in fin. 22. quest. 3. & Philippus Franchus in cap. quamuis, num. 12. de pact. lib. 6. vult, vt illud etiam, quod tendit in dispendium corporis, seruandum non sit.*

Tertio fallit, quando vergeret in peiorem exitum, vt patet in *d. c. si vero.*

Quarto fallit, quando iuramentum esset contra bonos mores, vt puta naturales, vt puta si præberet occasionem delinquendi, c. quemadmodum, extra de iureiuran. & notatur in c. non est obligatorium, de regul. iur. in 6. secus vero si esset contra bonos mores ciuiles, c. cum contingat, extra de iureiuran. & cap. 2. de pac. in sexto.

Quinto fallit, quando iracundiæ causa præstitum esset, vel temeritatis. Nam tunc iurantis consensum habere non videtur, in c. ex literis, extra de duor. & voluit Butr. in c. sicut, extra de iureiur. vbi late prosequitur.

Sexto fallit, quando iuramentum est reprobatum à iure canonico, vt habetur in d. cap. sicut, & in dict. c. si diligenti, extra de foro comp. si vero sit reprobatum à iure ciuili, & tunc dicendum est, vt dicunt Doct. in d. c. cum contingat, extra de iureiur. & in c. quemadmodum eo. tit.

Septimo fallit, quando conditio in eo iuramento subintellecta non adesset, vt est illa conditio, si Deo placuerit, vt habetur in d. cap. quemadmodum, & conditio intelligitur, si res in eodem statu permaneat, vt ibidem notatur.

Octaui fallit in casu, in quo auctoritas superioris interueniret contra iuramentum: nam tunc secus esset, vt habetur in capit. venientes, extra de iureiuran. & in c. constitutus, vbi de hoc latius habetur, extra de testibus. De his autem omnibus tam

infra, quam supra partim loco suo, & partim accessorie dictum est.

Nono limitatur in illis casibus & speciebus, de quibus loquitur idem Didacus Couarruias in d. c. quamuis. §. 3. pag. 2. col. 3. vers. secundum autem, quando sit seruandum, & quando non. Addendum est etiã prædictis, iuramentum non solum cum commode adimpleri potest, seruandum esse, sed etiam si cum magna difficultate, vt dixit Pet. de Ancha. in consi. 66. num. 6. Et ideo animaduertendum est, in dubio neminem peierare velle dicendum esse, vel Deum cum tanto animæ suæ præiudicio offendere. l. fin. C. ad leg. Iuliam repetun. & l. 2. Cod. de reb. credit. & iureiuran. & cap. sancimus. 1. quest. 7. vbi tradit gl. Nam in l. Decalogi præceptum huiusmodi legitur: Non periurabis: Neque pollues nomen Dei tui, Leuit. capit. 29. & Matth. capit. quinto, & satis conuenit illud, quod scriptum est de Sulanna: quæ potius sine delicto voluit in manus illorum falsorum testium incidere, quam in conspectu Domini peccare, vt habetur in libro Daniel. capit. decimotertio, & tradit Lucas de Penna in l. nec ipsi. C. de incol. lib. 1. Peccat enim reus interrogatus à iudice de crimine, si mentiat, vbi interrogatio iusta est, etiam si confitendo mortem incurreret. Seruandum igitur est iuramentum, cum sine dispendio salutis æternæ seruari potest, vt ex prædictis apparet, id quod de futuro maxime dicendum est, vt inquit Berous in d. consi. quinquagesimoprimum, numero secundo, per ea, quæ notat Alexan. in l. si donatione, colum. secunda, C. de collat. & Imo. in capit. cum contingat, extra de iureiuran. & Ang. Aret. in c. fuerat. instit. de action. & Bartho. Socin. in consi. 67. vers. secundo videtur, cum versicu. sequenti. & in consi. 68. & in consi. 115. volum. 1. & Bald. in consi. 29. casus, vir donauit uxori, vol. 3.

Redeundo præterea ad illud, quod supra dicebamus de iuramento vergente in peiorem exitum de qua conclusione Archidia. in d. capit. si aliquid, licet dicat tale iuramentum seruandum non esse, limitat tamen dictum suum sex modis. Quorum primus est, quando aliquid iuratur, quod est mortale: Secundo, quando iuratur aliquid, quod in se veniale est: Tertio, cum iuratur aliquid, quod est indifferens, ex circumstantiis tamen veniale efficitur, vel mortale, exempla de his posuit Archidia. in capit. animaduertendum, vigesima secunda, questio secunda, & nos supra retulimus, merito eadem repetenda non sunt.

Addendum prædictis viribus iuramenti illud, quod dixit Tiraquellus in tractat. de iudic. in rebus exigui ferendis, in capi. Quid cum testator, vers. & propterea dum inquit per tex. in l. thesaurus. ff. ad exhiben. & in capitu. ex literis, extra de in integ. restitut. Anchara. in consilio ducentesimo sexagesimo tertio, subtiliter & ad plenum, voluisse vt ad recusandum notarium, consultorem, procuratorem & similes, suspicionis causa solum recusantis iuramentum sufficiat ad fidem de ipsa suspicionem faciendam, propterea quod ex huiusmodi recusatione magnum præiudicium non inferret, & hoc dictum sequi etiam inquit Alexan. in consi. 104. circa primum dubium colum. secunda, versic. circa secundum dubium. volumine quinto, & Felyn. in capitu. que in ecclesiarum, columna decimo octaua, versicu. quarta declaratio, extra de constitutio. Illud autem, quod de notario diximus, ante

Ancha. tenuit Bald. in c. super questionum, colu. vnde-
 cima. versic. pone, quod notarius extra de offic. deleg. Di-
 xit tamen Franc. Niconitius in c. quoniam contra fal-
 sam, in quinto notab. num. 12 fol. 34. presumptionem
 quæ habetur de notarii fidelitate, à iuramento præ-
 stito prouenire, vt habetur in dicto c. ad audientiam
 & notat Bald. in l. secunda, in princip. C. de sport. & las.
 in l. senium, in princip. C. qui testam. facere poss. & las. in
 l. sanum, in princ. C. de transactio. & Imola in l. secunda,
 ff. de de testam. & ideo subdit quod si vir bonæ con-
 ditionis æque contra notarium iuret, rationem nõ
 dari, quare ei magis non credatur, cum habeamus
 conditionem nobilium & morigeratorum inferi-
 oribus præferendam esse, & maxime cum non sit
 in præiudicium tertii, & tradit in l. si quis decurio, co-
 lum. prima, in princ. C. de fals. vbi tenet notario non
 credi quando quis de eius instrumento opponit de
 defectu solemnitatis.

CAP. CLXXI.

ARGUMENTVM.

Iuramentum tollit imputatio-
 nem fugæ.

SUMMARI A.

- 1 Iuramento illius, qui iuravit aufugisse ob suspi-
 tionem, creditur, & tollit omnem fugæ imputatio-
 nem.
- 2 Fugæ omnis imputatio iuramento tollitur,
- 3 Fugæ post accusationem, seu inquisitionem, non facit
 indicium.
- 4 Iuramentum excusationis, an tollat iudicium, seu
 presumptionem fugæ.
- 5 Criminalia iuramento non dirimuntur.
- 6 Iuramentum purgationis datur reo, quoties non
 habet contra se presumptionem, aut indi-
 cium.
- 7 Iuramentum tollit omnem difficultatem præsumendi
 in contrarium.

Habet præterea etiam iuramentum illam vim
 vt inquit Marcus Anto. Blancus in l. si. nu. 283.
 ff. de questio. vt si aliquando quispiam aufugerit, &
 deinde reuersus dicat suspicionis causa aufugisse, &
 id iureiurando confirmet, huiusmodi iuramento
 2 quamlibet fugæ & imputationem tolli, prout vo-
 luit etiam Cynus in l. final. C. de requir. reis & Francis.
 Brun. in tract. de indic. col. 5. & Hippol. Mars. qui id val-
 de notandum arbitrat, in sua practica, in §. dili-
 genter, col. 4. Vnde etiam inferunt, vt post accusati-
 3 onem, seu inquisitionem fugæ & indicium non faci-
 at, cum pariter etiam antea iudicium non faciat, si
 inquam ne accusaretur suspicionem habuisse dixe-
 rit, non autem delicti causa aufugisse. Subdit tamẽ
 ibidem Blancus ad illud animaduertendum esse, &
 diximus, Cynum id dicere in d. l. fin. quia non ibi id
 dixit, sed in l. prima. Est etiam præterea aduertend-
 4 dum, iuramentum de quo loquitur Cynus in d. l. 1.
 excusationis iuramentum non esse, quo indicium
 5 tollatur, aut fugæ præsumptio: quandoquidem cri-
 minalia iuramento non dirimuntur, vt notant
 Docto. in d. l. admonendi, & inquit Blanc. dixisse supra

in princip. sed est iuramentum & purgationis, quod
 sane datur reo quoties ei non obstat præsumptio,
 vel indicium: sed ob solam delicti imputationem
 malam habet apud bonos & probos viros delicti
 opinionem, nec talis imputatio villo modo proba-
 tur: Eo nanque casu (vt ab illa facti infamia purge-
 tur) ei iuramentum deferretur: quod quidem iura-
 mentum purgationis appellatur, & hoc est illud
 iuramentum, de quo loquitur Cynus in d. l. prima,
 & Bart. in l. maritus, in fine. ff. de question. & Canonista
 & præsertim Ioan. de Anan. in c. excommunicamus, extra
 de heret. & subdit Bal. dixisse in d. l. si. ff. de quest. vt dixit
 Mars. in singul. 115. in fuga, in fine. ob id tamen iuramẽ-
 tum fugam tollere intelligendum non est. cũ nun-
 quam fuga contra illud operatur, quod absonum
 est. Est præterea etiam animaduertendum, & omnẽ
 7 tollere difficultatem contrarium præsumendi, vt
 dixit Stepha. de Bonaccurs. Florentinus in consil. 9. nume.
 17. volum. primo cons. matrimon. diuers. & Ang. à Gam-
 belionibus Areti. in consilio decimotertio, numero vicesi-
 moquinto, in eodem volumine primo, consilio matrimo-
 diuers.

Est etiam hoc loco adnotandum nolle iurare
 nec iuramentum referre manifestam turpitudinẽ
 denotare l. manifesta. ff. de iureiur. Ergo arguendo à
 contrario sensu, non iurare, turpitudinem non de-
 notat, si iuramentum deferatur: & si deferri non
 possit ob illius ignorantiam, cui deferretur, ei talis
 delatio nocere non debet. Quando autem id eius
 culpa accidat, ibidem latius habetur.

Voluit etiam Paris. in consil. 13. num. 61. volum. 1.
 suspicionem vi iuramenti cessare, si eo alienatio
 confirmetur, vt dixit Bal. in l. perpetuo. ff. de conditio.
 ob turp. caus. in fin. & in simili tradit Abbas in cap. sollici-
 te, in fin. extra de restitutio. spoliat. & voluit Rota in tit.
 de restitut. spoliat. decis. decimoctaua, alias 7. si agenti,
 num. 401.

Dixit etiam Curt. iunior in d. l. manifesta. numero
 duodecimo, ff. de iureiurand. de illa conclusione lo-
 quens, dum Barto. dixit, pœnam ad hæredes non
 transire, nisi lata sententia, Barto. clare loqui & ab
 omnibus approbari, propterea quod tex. clarus est
 in l. eius, qui delatorem. sed difficultatem facere, si
 quispiam fortasse iurare nolit, an sententia ad hoc
 vt pro confesso & conuicto habeatur, sententia
 opus sit. Nam recentiores in hoc variant. At
 Curt. iunior inquit eam opinionem probare, vt si
 ille cui iuramentum deferretur, aliquam recusatio-
 nis causam adducat: tunc iudex de ea cognoscere
 debet & pronunciare, nam de hoc videtur text. cla-
 rus in dicta l. generaliter. At vbi in actis nulla recu-
 sandi causa deducitur, tunc vult, vt ipso iure pro
 confesso & conuicto habeatur. Sed de hoc viden-
 da sunt ea, quæ dixit Fel. in c. cum non ab homine, col.
 5. extra de indic.

CAP. CLXXII.

ARGUMENTVM.

Iuramentum an & quatenus a-
 ctionem producat.